

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU  
Sosiaalialan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Marja-Liisa Mankki

KOTKAN LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISY  
-TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyö 2011

## TIIVISTELMÄ

### KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

#### Sosiaalialan koulutusohjelma

MANKKI, MARJA-LIISA

Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy  
- toimintamallin kehittäminen

Opinnäytetyö

84 sivua + 7 liitettä

Työn ohjaaja

Lehtori Ari Vesanen / Sosiaalityön johtaja Anna Liakka

Toimeksiantaja

Kotkan kaupunki, hyvinvointipalvelut

Joulukuu 2011

Avainsanat

lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, kaltoinkohtelu,  
ennaltaehkäisy, toimintamalli, toiminnallinen opinnäytetyö

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan toimintamalli Kotkan kaupungin nimeämän työryhmän kanssa yhteistyössä. Työryhmää edustivat Kotkan kaupungin sosiaalityön johtaja, lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä, hyvinvointineuvolan johtaja, perheneuvolan johtaja, kriisitukikeskuksen vastaava ohjaaja, A-klinikan sosiaalipsykologi, Kotka-Kymin seurakuntayhtymän perheasiainneuvottelukeskukseen johtaja, Kymenlaakson poliisilaitoksen rikoskomisario, Kymenlaakson ensi- ja turvakotiyhdistyksen johtaja sekä hanketyöntekijä. Työryhmään kutsuttiin myös uusia edustajia työskentelyn aikana.

Toimintamalli kehitettiin sekä Kotkan asukkaille että alueen ammattitoimijoille. Toimintamallin avulla annetaan tietoa ja etenkin toivoa lähisuhde- ja perheväkivallan eri osapuolille sekä heidän läheisilleen, jotka elävät tämän traumatisoivan ilmiön keskiössä tai lähipiirissä. Myös ammattilaisia rohkaistaan ja kannustetaan puheeksiottoon, koska kodeissa tapahtuvaa väkivaltaa pidetään vielä yleisesti perheen sisäisenä asiana. Lähisuhde- ja perheväkivaltaan ennaltaehkäisyä tai puuttumista ei voida säilyttää vain yhdelle toimijalle, vaan vastuu kuuluu laajalle joukolle, myös kuntien perussektoreille. Puhuttelevalla tavalla lähestymme kaikkia väkivallan osapuolia: kokijaa, tekijää, lasta, nuorta tai silminnäkijää. Toimintamallissa painotetaan sitä, että puuttumisen vastuu on olemassa myös asukkaiden omilla perhe-, suku- ja ystäväverkostoilla, asuinalueilla sekä ammattilaisilla. Jokaisella meillä on siis vastuu.

Toimintamalliin koottiin ydintiedot asiasta, palvelujentarjoajat ennaltaehkäisyyn, tukea antaviin palveluihin, kiireelliseen tarpeeseen ja kriisiapuun. Viitekehystenä opinnäytetyössä on kriisi- ja traumateoria. Opinnäytetyön teoriassa on huomioitu väkivaltatyön eri asiakasryhmiä. Koulu- ja työpaikkakiusaaminen sekä työssä esiintyvä väkivalta eivät kuulu toimintamalliin.

Tavoitteena on, että yhä useammin perhe- ja lähisuhdeväkivallan olemassaolo havaitaan, kaikki osapuolet ohjataan avun piiriin ja ihmisten traumatisoituminen vähenee. Tämä edellyttää herkkyyttä havainnoida sekä myönteistä ja vastuullista asennoitumista kaikilla toimijatahoilla. Lähisuhde- ja perheväkivallasta kysytään systemaattisesti jokaisella sektorilla, ja se omaksutaan luonnolliseksi osaksi työtä, jolloin kynnys asiakkaidenkin avun hakemiseen madaltuu. Toimintamalli liitetään osaksi Kotkan turvallisuussuunnitelmaa. Lähisuhdeista ja perheistä lähtevä sisäinen turvallisuuden tunne, kodin levollinen ilmapiiri ja monipuolinen hyvinvointi ovat merkittävät asioita jokaisen ihmisen arjessa ja elämänhallinnassa.

## ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

MANKKI MARJA-LIISA

Domestic and family violence prevention to Kotka

- Development of operations

Bachelor's Thesis

84 pages + 7 pages of appendices

Supervisor

Ari Vesanen, Senior Lecturer / Anna Liakka

Director of Social Work

Commissioned by

The city of Kotka

December 2011

Keywords

close-relationship violence, domestic violence,  
maltreatment, preventing work, function patterns,  
practice-based thesis

The purpose of this thesis was to produce a functional to help prevents close-relationship- and family violence together with Kotka's multi-professional work group. New representatives were also asked to join the team during the work period. The functional model was developed both for inhabitants of Kotka and for the professionals.

By using the model it will provide information and hope for those affected by close-relationship- and family violence and their relatives, who live in or close to the heart of this traumatic phenomenon. Professionals are also encouraged and supported to make themselves heard, because the violence in the home is still often considered to be an internal family matter.

Prevention of or intervention in home and family violence cannot be the responsibility of a single operator, but belongs to a wide range, from entry-level payers upwards. Through discussion, we approached all the parties affected by the violence; the victims themselves, actor, children, young people, and witnesses. In the model we emphasize that also co-habitants, family, relatives and friend networks are accountable as well as residential areas and professionals. We are all accountable.

The operating model assembled core information about providers of prevention, support services, indications, and the urgent need for crisis assistance. The framework for the thesis is crisis and trauma theory. The theory of violence takes into account the work of different groups of customers. School and workplace bullying and occupational violence are not an operating model.

The aim is that the existence of family and domestic violence is detected more frequently, that all of the parties are controlled by the scope of assistance, and people's trauma is reduced. This requires the sensitivity to observe both a positive and responsible attitude in all involved. Domestic and family violence is asked systematically for each sector, and it adopts a natural part of the work, when the threshold becomes lower with the clients to seek help.

Model will be integrated into the security plan for Kotka.

# SISÄLLYS

## TIIVISTELMÄ

## ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
	1.1. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyö – kuntien vastuu	7
	1.2. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suositukseen tarkoitus ja tavoitteet	8
2	LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALTA ILMIÖNÄ JA TAUSTATEORIA	9
	2.1. Väkivalta ja sen eri muodot	11
	2.2. Kriisi	15
	2.3. Traumaattinen tapahtuma	16
	2.4. Traumaattinen kriisi	16
3	VÄKIVALLAN TUTKIMUSTIETO ASIAKASRYHMITTÄIN TYÖN TUkena	17
	3.1. Lapset	18
	3.2. Nuoret	22
	3.3. Naiset	25
	3.4. Miehet	27
	3.5. Monikulttuuriset asiakkaat	29
	3.6. Vammaisasiakkaat	31
	3.7. Ikääntyvät asiakkaat	32
4	VÄKIVALTATYÖN ERI OSAPUOLET	33
	4.1. Nais-mies-tekijät ja motiivien erot	34
	4.2. Kokija	36
	4.3. Tekijä	37
	4.4. Lapsi tai nuori osallisena	39
	4.5. Muu osallinen / silminnäkijä	40
	4.6. Työntekijä	40

5	AMMATILLINEN VASTUU VÄKIVALTATYÖSSÄ	41
	4.7. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyötä koskevat säännökset	43
	4.8. Lähisuhde- ja perheväkivallan dokumentointi eri ammattiryhmissä	47
	4.9. Moniammatillinen yhteistyö	49
6	KOTKAN LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISYN KEHITTÄMINEN	51
	6.1. Kotkan alueen esittely	52
	6.2. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivalta tilastoina	53
	6.3. Työryhmän nimeäminen ja työskentely toimintamallin kehittämiseksi	57
	6.4. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn kehittämistarpeet Kotkassa	58
	6.5. Kotkan alueellinen koulutusprojekti	58
	6.6. Toimintamallin kehittämistyö prosessina	60
	6.7. Toimintamallin sisällöllisten tavoitteiden arviointi	65
	6.8. Toimintamallin kehittämisstrategian arviointi	67
	6.9. Toimintamallin tekninen toteutus	68
7	POHDINTA	68
	7.1. Työn eettisyys ja luotettavuus	72
	7.2. Opiskelijan kehittämistyötä tukenut muu oheistoiminta	73
	7.3. Jatkokehittämistarpeita	74
	LÄHTEET	76
	LIITTEET	
	Liite 1. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintamalli	
	Liite 2. PAKE – pahoinpitely- ja kehonkartta	
	Liite 3. Kyselylomake hyväksikäytöstä ja väkivallasta parisuhteessa	
	Liite 4. MARAK-riskinarvioinnin tarkastuslista	
	Liite 5. Kotkan koulutusesitteet 15.9.2010 ja 6.10.2010	
	Liite 6. Kotkan koulutusesite 10.2.2011	
	Liite 7. Sopimus opinnäytetyöstä	

## 1 JOHDANTO

Oikeus väkivallattomaan elämään on ihmisen perusoikeus. Väkivalta pitääkin nähdä ennen kaikkea sosiaali- ja terveystaloudellisenä sekä talouspoliittisena ongelmana, sillä perhe- ja lähisuhdeväkivallan seuraukset voivat olla vakavia ja pitkäaikaisia ja kustannukset merkittäviä. Suomi on myös allekirjoittanut kansainvälisiä sopimuksia, jotka tähtäävät väkivallan vähenemiseen ja tasa-arvon lisääntymiseen. Tällä hetkellä ajankohtainen valmisteilla oleva ohjelma on Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan perheväkivallan vastainen yleissopimus. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Cedaw -komitealle Suomi raportoi toiminnastaan kahden vuoden välein, koska olemme korkeiden naisuhritilastojen vuoksi seurannassa. (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen nettisivut.)

Sisäasiainministeriön Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisinta maa vuonna 2015. Sisäisen turvallisuuden määritelmässä todettiin hyvän sisäisen turvallisuuden syntyvän muun muassa turvallisesta koti-, asuin- ja työympäristöstä, toimivista peruspalveluista, avun saannista silloin kun sitä tarvitsee ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Haasteena nähdään muun muassa väkivallan määrän kasvu siihen turtumisen takia, eriarvoisuuden ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisen, humalahakuisen kulttuurin sekä teknologian kehityksen seurauksena. (Turvallinen elämä jokaiselle 2008, 5, 9, 10.)

Suvi Ronkainen on kirjoittanut Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä, että suomalainen hyvinvointivaltio ei ole ottanut selkeästi vastuuta väkivallasta. Julkinen sektori ei ole vastannut väkivaltaan keskittyvästä auttamistyöstä, vaan työ katu edelleen pääosin järjestöille ja erilaisille hankkeille. Vieläkin suhtautuminen väkivallan aiheuttamaan traumatisoitumiseen on vaihtelevaa ja ambivalenttia, ja uhreilta odotetaan vahvaa aktiivisuutta. Jotta väkivaltatyö voisi olla tehokasta, pitäisi pystyä näkemään väkivallan sukupuolirakenne, toimijuuksien erot ja oivaltaa sukupuolittuneiden odotusten vaikutus. (Ronkainen 2008, 9,11.) Paavilainen ja Pösö ovat myös kiinnittäneet huomiota siihen, miten perheen lasten huomiointi väkivallan kohteina ja sivustaseuraajina on ollut haaste väkivaltatyön organisaatioille, joissa aikuiskeskeinen työote on ollut tavallista (Paavilainen & Pösö 2003, 56).

Väkivallan ehkäisy ja vastustamistyö tulisi nähdä kansallisena tehtävänä kaikilla tasoilla. Kyse on usein asenteiden ja toimintatapojen muuttamisesta. Ammattiauttajat kuin asukkaatkin tarvitsevat lisää tietoa väkivallasta ja sen seurauksista. Median vaikutusta ei voi vähätellä, sillä kun väkivallasta puhutaan yhteiskunnassa avoimesti, myös avun hakemisen kynnyks madaltuu. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneet ihmiset tarvitsevat usein monenlaisia yhtäaikaista interventioita arjen elämänhallinnan tukemiseen. Naisten, lasten ja miesten kanssa tehtävään työhön tarvitaan erilaisia menetelmiä. Koskaan ei kuitenkaan ole liian myöhäistä päästä irti väkivallan kierteestä. Vaikeisiin tilanteisiin on löydettävissä ratkaisuja ja syvimmästä traumaattisesta kokemuksesta on myös mahdollista toipua. Väkivaltatyössä tarvittavan tiedon monipuolisuus, ajankohtaisuus ja työn psyykkinen kuormittavuus vaatii auttajilta paljon, joten myös heidän hyvinvoinnista huolehtiminen on erityisen tärkeää jatkuvan koulutuksen, työnohjauksen ja henkisen tuen muodoissa. (Ruohonen 2006, 144 - 146.)

Työskentelyn alkaessa tutustuin seuraaviin toimintamalleihin; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hankkeessa kokeilukuntina olivat Forssan seutukunta, Porvoon kaupunki sekä Vidin kunta, joihin kehitettiin hankkeen avulla omat toimintamallit 2003 - 2005. Näitä toimintaohjelmia on kuvailtu Kenelle lyönnit kuuluvat? -oppaassa. (Ewalds 2005). Porin malli on kehitetty vuonna 2007. Siinä yhteistyökumppanina on ollut Satakunnan ammattikorkeakoulu. Tuusulan toimintaohjelma on laadittu Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä 2009. Kotkan työryhmän edustajia oli tutustunut muun muassa Lappeenrannan ja Porvoon toimintamalleihin. Tutustuin myös Espoon kaupungin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmaan vuodelta 2010, joka on Puhu – älä lyö. Espoon työryhmän näkemyksen mukaan palvelumuotojen kehittämistarvetta on erityisesti väkivaltaa kokeneille lapsille ja nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen, pitkäkestoisiin terapioihin, seksuaalisen väkivallan erityisosaamista edellyttäviin palveluihin sekä väkivaltaisille naisille suunnattuihin palveluihin. (Puhu – älä lyö 2010.)

Opinnäytetyöhöni sisältyi toiminnallisena osuutena Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan toimintamallin kehittäminen. Työni on Kotkan kaupungin sosiaalityön tilaama työ, joten siihen oli helppo tarttua. Työskentelyn keskeinen osuus oli yhteistyö Kotkan alueen väkivaltatyössä mukana olevien verkostojen kanssa, mikä oli jo aiemmin nimetty LÄPSY-työryhmäksi. Toimin työryhmän sihteerinä ja vastuullani oli koota yh-

dessä valittu materiaali PowerPoint-ohjelmalla diasarjaksi, joka työstetään vielä kaupungin viestintäyksikön toimesta kaupungin Internet-sivuille. Jatkan yhteistyötä vielä viestintäorganisaation kanssa, jotta materiaali saadaan suunnittelemaamme muotoon teknisesti.

Kotkan lähisuhde ja perheväkivallan ehkäisyn toimintamalli (liite 1) on mielestäni poikkeava aiempiin näkemiini toimintamalleihin verrattuna. Toimintamallin sisältö on tehty hyvin asiakaslähtöisesti. Se on avoin kuvaus alueen asukkaille, mutta toki myös toimijoille siitä, ketkä kaikki ovat väkivaltatyössä mukana ja miten kukakin osallistuu tähän tärkeään työhön. Tarkempia kuvauksia kunkin tahon toimintatavoista ei yksilöity, vaan selkeänä viestinä on, että yhteistyötä tehdään ja noudatetaan viranomaisten velvoitteita ilmoittaa tapahtumista esimerkiksi lastensuojeluun. Kotkassa haluttiin tuoda myös asukkaille julki se, että jokainen sektori on vastuussa kuntalaisen hyvinvoinnista, eikä asiaa tule aina siirtää eteenpäin uudelle toimijalle (ellei ole kiireellinen erityistilanteita vaativa tilanne). Jokainen voi olla se aidosti kuuleva ja kuunteleva ihminen toiselle läsnä ja tueksi. Väkivaltatyö on usein hetkestä kiinni, emmekä kukaan saisi sen herkkää hetkeä menettää, jolloin asiakas pystyy siitä puhumaan.

Opinnäytetyön viitekehyksenä olen käyttänyt trauma- ja kriisiteoriaa. Tämä kulkee ohjenuorana koko työn läpi, sillä monissa lähteissä tuli esille se, että väkivallan kokemuksia ei useinkaan osata ajatella traumaattisena kokemuksena ja ohjaus kriisiavun tai henkisen ensiavun piiriin on vielä Suomessa hyvin satunnaista ja vaihtelevaa. Kaikkien toimijatahojen kyvykkyyttä ja halukkuutta toimia väkivallan aiheuttaman särkyvyyden suhteen ohentaa jännitteinen suhde uhriutumiseen ja väkivallan sukupuolittuneisuuteen (Ronkainen 2008, 10). Pitkittyessään väkivallan kokemukset voivat kuitenkin synnyttää traumaattisen stressin tai dissosiaatiohäiriön, joista tarkemmin teoriaosuudessa. Opinnäytetyön muu teoria koostuu vahvasti toimintamallin sisältöä mukaillen. Teoriaosuudessa olen tarkastellut myös väkivallan eri osapuolia ja tutkimustietoa olen koonnut eri asiakasryhmistä suhteellisen tuoreita tutkimuksia käyttäen.

### 1.1. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyö – kuntien vastuu

Toukokuussa 2008 Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Kuntaliitto ovat suositelleet perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisevien toimien liitettävän osaksi kuntien hyvin



vointistrategiaa ja turvallisuussuunnittelua. Ehkäisevä työ vaatii poikkihallinnollista ja moniammatillista otetta. Suositukset perustuvat Suomessa eri hankkeissa kehitettyihin toimintamalleihin ja työkäytäntöihin sekä kansainvälisiin suosituksiin. Hyväksi havaittujen työmuotojen toivotaan juurtuvan osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluja. Väkivallan vastaisen työn pitää olla koordinoitua ja mallinnettua. Kunnassa on määriteltävä eri hallintokuntien välinen työnjako ja se, kuka vastaa ja johtaa työtä. Tärkeää on myös parantaa henkilöstön ammatillisia valmiuksia puuttua väkivaltaan ja lisätä aihepiirin tutkimus- ja kehittämistyötä. Kuntien tarkastuslautakunnat arvioivat suositusten toteutumista. Alueellisissa organisaatioissa, kuten sosiaaliterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla, suositusten toteutumista arvioidaan samalla, kun niiden omaa toimintaa arvioidaan. (Perheväkivallan ehkäisy osaksi kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua 2008.)

## 1.2. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositusten tarkoitus ja tavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto on julkaissut vuonna 2008 Tunista, turvaa ja toimi -oppaan, joka ohjeistaa sosiaali- ja terveystoimea paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Suositus antaa suuntaviivat kuntien, niiden muodostamien yhteistoiminta-alueiden ja sairaanhoitopiirien sosiaali- ja terveyspalveluissa tehtävälle väkivallan ehkäisytyölle. Suositusten tavoitteena on vaikuttaa siihen, että lähisuhde- ja perheväkivalta ymmärretään vakavana ongelmana, johon on puututtava niin, että väkivalta vähenee koko maassa. Lisäksi tavoitteena on auttaa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioita, päätöksentekijöitä ja henkilöstöä kehittämään lähisuhde- ja perheväkivaltaongelmaa ehkäiseviä rakenteita ja toimintatapoja. Suositusten tavoitteena on myös edistää koordinoitua ja tavoitteellista yhteistyötä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyssä kunnissa ja niiden yhteistoiminta-alueilla. Tavoitteena on myös edistää sitä, että sosiaali- ja terveyspalveluissa on saatavilla ammatillisesti johdettuna ja koordinoituna apua ja palveluja väkivaltaa kokeneille henkilöille, väkivaltaisissa perheissä eläville lapsille ja nuorille sekä väkivaltaa käyttäville henkilöille riittävän varhain ja riittävän pitkään. (Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset 2008:9.)

## 2 LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALTA ILMIÖNÄ JA SEN TAUSTATEORIA

Väkivallan ympäristöinä eritellään kotiväkivalta, kouluväkivalta, katuväkivalta, mediaväkivalta, laitospökivalta ja niin edelleen. Koti on väkivallan ympäristöistä lapselle tärkein, samoin kuin se on lapsen kasvu-ympäristönä tärkein. Kotona tapahtumaan väkivaltaan liittyy kaksi oleellista piirrettä, jotka ovat kodin turva ja kodin merkitys kiintymyksen ja rakkauden tyyssijana. Jatkuva väkivalta erityisesti kodissa murtaa kodin ja perhesuhteiden tärkeää tehtävää. Perheen ongelmien esiintuomiseen on usein suuri kynnys samoin kuin ulkopuolisen puuttumiseen toisen perheen asioihin. Tämä vaikeuttaa usein väkivallan tunnistamista ja avun tarjoamista. (Paavilainen & Pösö 2003 17 - 19.) Väki-valta saattaa muuttua normaalilta tuntuvaaksi käyttäytymismalliksi ja se voi siirtyä sosiaalisissa suhteissa sukupolvelta toiselle. (Flinck 2006, 20).

Opinnäytetyössäni käytetyt pääkäsitteet ovat perhe- ja lähisuhteiden väkivalta, joita avaan seuraavassa vähän tarkemmin. Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan **perhe- ja parisuhdeväkivalta (eli lähisuhteiden väkivalta)** on perheenjäsenten ja lähisuhteissa elävien välistä ja yleensä kodeissa tapahtuvaa väkivaltaa. (Rikoksentorjuntaneuvosto.) **Perheväkivalta** käsitteellä korostetaan väkivallan liittymistä perhesuhteisiin ja niiden toimintaan. Käsitteellä on haluttu irtautua yksilöä syyllistävästä suhtautumistavasta. Perheväkivallan sisällä nähdään monenlaisia toimijoita, sekä miehiä, että naisia ja esimerkiksi parisuhdeväkivalta ja lapsiin kohdistuva väkivalta kytkeytyvät hyvin usein yhteen. Perheväkivalta käsitettä käytetään kuitenkin varsinkin yleisesti puhuttaessa lasten kotona ja perhe- ja lähisuhteissa tapahtuvasta väkivallasta. Lasten näkökulmasta väkivalta on harvoin tarkasti rajautuvaa ja yksiselitteistä. Lapset puhuvatkin usein siitä, että isä lyö äitiä, mutta usein kuvaavat myös pelkoa tai uhkaa tai että lemmikkieläimeen kohdistuu myös väkivaltaa. **Parisuhdeväkivallan** katsotaan kuvaavan hyvin kahden aikuisen keskinäistä väkivaltaa. Parisuhteessa valta- ja seksuaalisuusasemasta tulee oleellinen osa väkivaltaa määrittäväksi tekijäksi. (Paavilainen & Pösö 2003, 18 - 20).

Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee perheenjäsenten tai lähisuhteissa elävien välisen **lähisuhteiden väkivallan** tarkoitukselliseksi voiman tai vallan käytöksi. Se sisältää uhkaa tai tekoja, jotka voivat aiheuttaa vammoja, kuoleman, psyykkisiä ongelmia,

kehityshäiriötä tai taloudellista, vapauden tai ihmisarvon riistoa. (Rikoksantorjunta-neuvoston nettisivut.) Lähisuhdeväkivallan kohteena voi olla puoliso tai kumppani, lapsi tai ikääntynyt vanhempi. Lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että se ei tule useinkaan helposti ulkopuolisten tietoon samalla tavoin, kuin muu väkivalta. Sitä ei myöskään mielletä samalla tavoin rikokseksi kuin tuntemattoman tekemää väkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta on muotona ja rikoksena erityinen juuri siksi, että sitä tapahtuu kotona ja sen tekijä on läheinen ihminen. Lähisuhdeväkivallassa kyse ei ole yleensä ohimenevästä tapahtumasta vaan pitkäaikaisesta prosessista, jossa väkivallan muodot voivat olla arjessa vaihtelevasti läsnä. Väkivalta usein myös raaistuu jatkuessaan pitkään. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy paljon häpeää, salailua ja vaikenemista. Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliryhmissä, ikäryhmissä ja kulttuureissa, myös samaa sukupuolta olevien parisuhteissa. (Koko perhe kierteessä 2007:27.)

Uhritutkimusten mukaan kahdessa väkivaltatilanteessa kolmesta joko tekijä, uhri tai molemmat ovat päihtyneitä. Väkivaltatilanteiden määrä, joissa uhri on päihtynyt, on yleistynyt viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Erityisesti tämä koskee miespuolisia uhreja. Naisten parisuhdeväkivaltatapauksissa alkoholin rooli on pienempi: vakavimmassa parisuhdeväkivallassa kahdessa tapauksessa viidestä joko tekijä, uhri tai molemmat olivat päihtyneitä. Parisuhdeväkivaltaan liittyvistä henkirikoksista kahdessa rikoksessa kolmesta sekä tekijä että uhri ovat päihtyneitä. (Miehiin kohdistuva väkivalta.)

Väkivallan käytön syynä pidetään milloin persoonallisuuden häiriötä, opittua käyttäytymismallia, yhteiskunnan epäkohtia, perheen vuorovaikutusongelmia tai maskuliiniseen valta-asemaan perustuvaa selitystä. Väkivallan hoito perustuu taustalla oleviin oletuksiin väkivaltaisen käyttäytymisen syistä ja hoidon tavoitteena on ratkaista väkivaltaisen käyttäytymisen toimintamallia. Furman ja Ahola (1992) ovat erotelleet perheväkivallan selitysmallia viidestä eri viitekehyksestä. Näitä ovat biologinen näkemys, jolloin toiminnan katsotaan johtuvan aivojen toimintahäiriöstä. Persoonallisuuden häiriöt ja lapsuuden kokemukset tuodaan kehityspsykologisesta näkemyksestä esille. Kolmanneksi väkivaltaisuutta pidetään opittuna käyttäytymismallina, eli oppimisteoreettisena näkemyksenä. Perhedynaamisen näkemyksen mukaan vuorovaikutusongelmat ja parisuhteen vaikeudet aiheuttavat väkivaltaa. Sosiokulttuurisesta viitekehykses-

tä katsottuna perheväkivallan syyt ovat yhteiskunnallisten epäkohtien, kuten työttömyyden tai naisen alisteisen aseman aiheuttamia. (Vikman 2009, 40 - 41.)

Perustelen opinnäytetyöni taustateorian valintaa sillä, että useissa lähteissä tuodaan esille puutteita perhe- ja lähisuhdeväkivallan eri osapuolien auttamisessa. Väkivallan kokemusta ei useinkaan pidetä kriisinä tai traumaattisena tapahtumana, vaikka se synnyttää aina pelkoa, uhkaa ja usein myös vammoja, henkisiä tai fyysisiä. Kyseessä on kuitenkin aina jonkinasteisesta traumaattisesta kokemuksesta kaikille eri osapuolille. STM:n julkaisussa (2009:16) Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut on asiasta todettu seuraavasti: ”*Arkielämän traumaattisia kriisejä aiheuttavia tilanteita ovat esimerkiksi vakavat onnettomuudet, äkilliset kuolemat ja väkivallan kohteeksi joutuminen. Myös niin ns. läheltä piti - tilanteet voivat aiheuttaa järkytystä ja psyykkisiä oireita. Äkilliset järkyttävät tapahtumat ja niihin liittyvät psyykkiset kriisit voivat laukaista tai pahentaa eri mielenterveydenhäiriöitä ja vaikuttaa käytännöllisesti katsoen kaikkien mielenterveyshäiriöiden kulkuun. Ihmisten kyky kestää kriisitilanteita vaihtelee. Psykososiaalisen tuen ja palvelujen avulla tuetaan normaalia toimimista. Erilaisissa äkillisissä kriisitilanteissa menehtyneiden, loukkaantuneiden tai muulla tavoin toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden huollettavina olevien lasten ja muiden henkilöiden huolenpitotarpeiden selvittäminen sekä hoivan ja huolenpidon nopea järjestäminen on välttämätöntä.*” (Psykososiaalinen tuki ja palvelut. 2009:16, 10 – 17.)

## 2.1 Väkiältä ja sen eri muodot

Väkivallan kohteena voi olla kuka tahansa. Tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, muu perheenjäsen, sukulainen tai tuttava. Pari-, perhe- tai lähisuhdeväkiältä voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa tai näillä uhkaamista. Väkiältä tähtää usein alistamiseen, pelottelemiseen, nöyryyttämiseen ja vahingoittamiseen. Väkiältä kuvataan myös vallan väärinkäyttöksi. Sen avulla väkivallan tekijä kontrolloi toista ihmistä; hänen ajatuksia, tunteita ja käyttäytymistä. Myös laiminlyönti ja kaltoinkohtelu ovat väkivaltaa. Väkiältä esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa ja kulttuureissa. (Ewalds 2005, 13.)

**Fyysinen väkivalta** on tunnetuin ja helpommin todennettavissa oleva väkivallan muoto, mikäli se jättää jälkiä. Fyysistä väkivaltaa voi olla lyöminen, potkiminen, raapiminen, töniminen, hiuksista repiminen, ihon polttaminen, viiltely, puukottaminen, ampuminen tai kuristaminen. Fyysinen väkivalta voi olla myös kovakouraista käsittelyä, ylilääkitsemistä tai lääkettä jättämistä. Fyysinen väkivalta voi sisältää myös pakkokeinoja, kuten vapaudenriistoa tai sitomista. (Perttu ym. 1999, 13.) Se voi aiheuttaa ruhjeita, murtumia tai johtaa jopa kuolemaan. Fyysinen väkivalta sisältää aina myös henkistä väkivaltaa. (Nettiturvakoti). Fyysisellä väkivallalla tai pahoinpitelyllä tarkoitetaan toimintaa, joka aiheuttaa lapselle kipua sekä tilapäistä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia. Fyysisen väkivallan vaikutuksia voi olla myös väkivaltaisen käyttäytymismallin siirtäminen lapselle tai pelon, vihan ja epäluottamuksen herättäminen ja juurruttaminen osaksi lapsen itsetuntoa. Fyysisen ja henkisen väkivallan muotona voi esiintyä myös kaltoinkohtelua, jolloin muotoina voivat olla hoidon ja huolenpidon laiminlyönti ja väärinkäyttö, kuten kovaotteiset hoitotoimet ja fyysisten tai psyykkisten perustarpeiden laiminlyönti, kuten esimerkiksi lasten ravistelua, vanhusten ja vammaisten kaltoin kohtelua, tarkoitukselliset virheet lääkehoidossa, sosiaalisten suhteiden rajoittaminen fyysisten ominaisuuksien perusteella. (Paavilainen & Pösö 2003 13 - 15.) Fyysinen väkivalta on aina rikos. Pahoinpitelyt luokitellaan lieviin tai törkeisiin. Lievätkin pahoinpitelyt ovat nykyisen lainsäädännön mukaan virallisen syytteen alaisia rikoksia. Fyysisen väkivallan kohteeksi joutunut on tärkeää kehottaa käymään lääkärissä, vaikkei hän tuntisikaan varsinaisesti tarvitsevansa hoitoa vammoihinsa. (Uhrin ja tekijän auttaminen.)

**Henkinen ja emotionaalinen väkivalta** voidaan määritellä alentamiseen pyrkivänä käytöksenä, joka heikentää uhrin itsetuntoa voimakkaasti. Henkisen väkivallan keinot ovat sanat, ilmeet, eleet ja teot tai esim. uskonnollinen painostaminen. Usein henkinen väkivalta naamioituu niin hyvin, että vain uhri tunnistaa itseensä kohdistuvan kiusaamisen ja se pysyy ulkopuolisilta täysin salassa. Henkisen väkivallan vauriot ovat useimmissa tapauksissa vielä kauaskantoisempia kuin fyysisen väkivallan vauriot, koska henkiselle väkivallalle on ominaista jatkuvuus ja laaja-alaisuus ilman hengähdystaukoja. Uhri omii itselleen alistajansa syöttämät käsitykset itsestään ja hän myös uskoo tarvitsevansa väkivallan käyttäjää selviytyäkseen elämässään. Hän uskoo, ettei ole paremman elämän arvoinen tai ettei kukaan muu voisi hänestä välittää. Uhri voi eristäytyä muista ihmisistä ja yhteisöistä. (Ropponen 2010, 18.) Jo väkivallan uhka on

henkistä väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa voi olla läheisen alistaminen nimittelemällä erityisesti toisten läsnä ollessa tai nolaamalla hänet julkisesti. Henkinen väkivalta pitää usein sisällään myös sosiaalista eristämistä esimerkiksi ystävistä tai sukulaisista, taloudellista alistamista, mielipiteiden ilmaisun tai pukeutumisen kontrollointia, vapaasti ulos menemisen estäminen, seksuaalisuuteen liittyvää psyykkistä alistamista tai fyysisellä väkivallalla uhkaamista. Pelkoa voidaan pitää väkivallan merkittävimpanä ja yleisimpänä oireena pahoinpitelyjen määrästä ja laadusta riippumatta. (Nettiturvakoti.)

Henkistä väkivaltaa voi olla myös **ikäntyvän ihmisen lapsenomainen kohtelu**, päätoivallan ja perusoikeuksien, kuten mielipiteiden ja yksityisyyden rajoittaminen tai kieltäminen, mutta myös manipulatiivinen ikäntyvän kiintymyksen, tunteiden ja lojaliteetin väärinkäyttö (Perttu 1999, 14 - 15). Henkisen väkivallan muoto voi olla myös **lasten kaltoinkohtelu** ja lasten käyttö väkivallan välineenä, uhkailu lasten vahingoittamisella, toisen vanhemman uhkailu lasten huollon menettämällä, lasten käyttö kielteisten viestien välittäjänä, lasten tapaamisten väärinkäyttö, lasten manipulointi toista vanhempaa vastaan ja kontrollointi lasten kautta. Aktiiviseksi henkiseksi väkivallaksi, mutta myös emotionaaliseksi kaltoinkohteluksi voidaan kutsua sitä, että lasta jatkuvasti moititaan, pelotellaan, nöyrytetään tai pilkataan. Lapsen tekemisiään ja ajatuksiaan ei hyväksytä eikä ymmärretä, häntä nimitellään ja puhutellaan halveksivasti. Tällaisen kaltoin kohtelun vaikutukset lapsen kehitykseen ovat varsin tuhoisia. Passiivista henkistä väkivaltaa ja kaltoinkohtelua on lapsen jättäminen täysin huomiotta. On "näkymättömiä lapsia", joilla ei ole paikkaa edes omassa perheessään, ei ehkä edes omaa vuodetta. Lapsella tai hänen teoillaan ei nähdä mitään arvoa, hänen saavutuksiaan väheksytään, hänen mielipidettään ei kysytä. (Sosiaaliportti)

**Seksuaalista väkivaltaa** ovat raiskaus, seksiin pakottaminen, pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin ja seksuaalinen ahdistelu. Kysymys on sekä fyysisestä että henkisestä väkivallasta. (Nettiturvakoti.) Lapsen **seksuaaliseen hyväksikäyttöön** liittyy myös lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen alistamiseen seksuaalisille ärsykkeille tai lapsen käyttäminen epäsiiveellisissä julkaisuissa tai sukupuolielinten koskettelua. Esimerkiksi Internetissä julkaistu lapsen kuva ei välittömästi kosketa lapsen ruumista, mutta se voi silti olla lapselle traumaattinen, alistava tai ahdistava kokemus. (Paavilainen & Pösö 2003,

14 -15.) Seksuaalista pakottamista voi esiintyä myös pornografian katseluun liittyen. Seksuaalista väkivaltaa on myös sukuelinten tai niiden alueelle kohdistuva pahoinpitely. Se voi olla myös nöyryyttämistä, halventamista, huoraksi haukkumista sekä toisen kehon osien arvostelemista. (Vaasan Ensi- ja turvakotiyhdistys.)

**Taloudellisen väkivallan** yhteydessä puhutaan usein **myös hyväksikäytöstä**. Taloudellinen väkivalta on eräs alistamisen ja vallankäytön muoto. Sen tarkoituksena on tehdä uhri täysin taloudellisesti riippuvaiseksi väkivallan käyttäjästä. Väkivalta ilmenee harhauttamisena, kiristämisenä, kavaltamisena ja rahankäytön kontrolloimisena tai toisen rahojen ja omaisuuden luvattomana käyttönä. (Ensi- ja turvakotien liiton nettisivut.)

**Hengellinen väkivalta** on henkistä väkivaltaa, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Sen ilmenemismuotoja ovat pelottelu, käännyttäminen, syyllistäminen, eristäminen ja kontrollointi. Tarkoituksena hengellisessä väkivallassa on nujertaa toisen ihmisen elämäntapa, elämäntapa tai mielipide. (Hengellinen väkivalta.)

**Kunniaväkivalta** liitetään usein virheellisesti vain tiettyihin kulttuureihin ja uskontoihin, mutta sen on todettu olevan hyvin yksittäisten alueiden tai sukujen ylläpitämää, eikä niinkään jonkun uskonnon, etnisen taustan ja kulttuurin läpäisevää toimintaa (Nielsen, 2011). Kunniaan liittyvä väkivalta viittaa henkilön fyysiseen tai psyykkiseen painostukseen tilanteessa, jossa häntä epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden loukkaamisesta. Epäilty teko aiheuttaa julkista häpeää patriarkaalisen arvomaailman näkökulmasta. Kunniaväkivallalla tarkoitetaan siten perheen tai suvun piirissä tapahtuvaa, kunnianormien puolustamiseen liittyvää väkivaltaa. Tavallisimmin sen kohteena on tyttö tai nainen, mutta toisinaan myös pojat ja miehet. (Tauro & Van Dijken 2009.) Kunniaväkivallassa miehet puolustavat yhteisöä ja perheen kunniaa jos naiset tuovat yhteisölle häpeää loukkaamalla sen siveysmoraalia. Kunniaväkivallan tekijöinä ovat usein uhrin isä, veljet ja muut sukulaiset. Kunniaväkivaltaan liittyy myös kontrollointi, jonka vahvin muoto on naisen hengen riistäminen. Muita muotoja voivat olla myös pakkoavioliitot sekä tyttöjen ympärileikkaus. (Toljamo 2011, 10.)

**Kemiallista väkivaltaa** on, että lapselle tai muulle autettavalle annetaan hänelle tarpeettomia lääkkeitä tai päihteitä. Myös alkoholin ostaminen alaikäiselle voidaan luoki-

tella aktiiviseksi kemialliseksi väkivallaksi. Passiiviseksi kemialliseksi väkivallaksi kutsutaan sitä kun lapselle, tai muulle autettavalle ei anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai hänen dieettiään ei noudateta. (Sosiaaliportti.)

**Rakenteellisen väkivallan** ympäristössä vallitsee hierarkkisuus, jossa joillain ihmisillä tai ryhmillä on oikeus alistaa ja määräillä muita ihmisiä heidän tarpeistaan, tunteistaan ja oikeuksistaan piittaamatta. Lapsiin kohdistuvana passiivisena rakenteellisena väkivaltana voidaan pitää yhteiskunnassa sellaisia säädöksiä, normeja ja käytäntöjä, joissa ei oteta huomioon lapsen oikeuksia ja kehitysmahdollisuuksia. (Sosiaaliportti.)

## 2.2. Kriisi

Kriisin ja trauman välisen eron ymmärrys on viime vuosikymmeninä lisääntynyt. Aiemmin kaikki kriisit ymmärrettiin samanlaisiksi ja niitä hoidettiin kaikkia samoin tavoin. Nykyisin ymmärretään erilaisten tapahtumien yhteys seurauksiin, joissa perusterveitä ihmisiä autetaan kohtuuttoman rasittavissa tilanteissa. Kriisiajattelussa kantavana ajatuksena on se, että kriiseissä on kysymys terveen mielen terveistä reaktioista. Sairastuminen on epätavallista ja se liittyy vasta vakavampaan traumatisoitumiseen. Akuutti kriisireaktio ei ole sairaus, eivät myöskään voimakkaat jälkitunteet tai myöhemmässä vaiheessa syntyvä suru. Reaktiot saattavat joskus tuntua vierailta tai rajuilta, mutta ei välttämättä merkitse mitään epätavallista häiriötä, vaan edellyttää oikeanlaista kohtaamista tällaisen asiakkaan kanssa. (Palosaari 2008, 16,19, 20.)

Normaalin elämänkulkuun liittyvien kehityskriisien lisäksi elämä sisältää monia muita kriisitilanteita, jotka liittyvät esimerkiksi ihmissuhteisiin, työhön tai asuinpaikkaan. Näitä voivat olla esimerkiksi työpaikan vaihto, avioero, ihmissuhteen katkeaminen tai muu sellainen asia, joka tapahtuu ehkä vähitellen, johon voi henkisesti valmistautua. Tällaisella kriisillä tarkoitetaan tilannetta, jolloin elämässä tapahtuu suuri muutos, joka käynnistää mielessä sopeutumistehtävän. Sopeutuminen edellyttää psyykkisten voimavarojen käyttöönottoa jotta siitä selviää. Se on tavanomaiseen, terveeseen psyykkiseen toimintaan liittyvä vaihe, jolloin ihmisen psyyke on kovilla. Yleensä ihmisen voimavarat riittävät tähän ja tilanne tasapainottuu vähitellen. (Saari, Kantanen, Kämäräinen, Parviainen, Valoaho, Yli-Pirilä, 2009, 9 - 11.)



### 2.3. Traumaattinen tapahtuma

Traumaattinen tapahtuma on äkillinen, ennalta arvaamaton, voimakkaasti vaikuttava tapahtuma, johon usein liittyy kontrolloimattomuus, jolloin ihminen ei voi vaikuttaa asiaan ja tuntee täten voimattomuutta. Tapahtuma muuttaa elämänarvoja, koska ihminen tulee tietoiseksi omasta haavoittuvuudestaan, tapahtuma horjuttaa hänen perusturvallisuutta ja elämänhallintaa merkittävästi. Arkielämässä tällainen voi olla tyypillisimmillään onnettomuus, tulipalo, läheisen ihmisen äkillinen kuolema, väkivallan kohteeksi joutuminen, vakava sairastuminen, itsemurha tai itsemurhayritys, tai jokin läheltä piti – tilanne. Traumaattisen tapahtuman uhreja ovat kaikki, joita tapahtuma järkyttää, eli välittömät sekä välilliset uhrin. Välittömiä uhreja ovat tapahtumassa mukana olleet, fyysisesti tai psyykkisesti loukkaantuneet sekä kuolleet. Välillisiä uhreja ovat kuolleiden tai vammautuneiden omaiset, läheiset, työtoverit ja pelastus- ja ensihoidon työntekijät omaisineen sekä muut mahdolliset auttajat ja silminnäkijät. (van der Kolk 2004, 319, Murtomaa, Narumo, Poijula, Rousu, Saari 1998, 14.)

### 2.3. Traumaattinen kriisi

Traumaattiseksi kriisiksi kuvataan äkillistä tai pitkään jatkunutta järkyttävää tapahtumaa, kuten väkivallan uhriksi joutumista tai sen keskellä elämistä, läheisen kuolema tai vakavaa sairastumista, suurkatastrofia tai erilaisia onnettomuustilanteita. Onnettomuuksissa ja henkilösuhteissa syntyvien äkkinäisten vahingontekojen välillä voidaan nähdä myös eroja, kuten esimerkiksi raiskauksissa ja pahoinpitelyissä. Kun onnettomuus tulee toisen ihmisen hahmossa, intimitetin rajat, minäkuva ja usein myös läheiset tunnesuhteet rikkoutuvat eri tavoin kuin esinemaailmasta tulevissa onnettomuuksissa. Henkilöllä saattaa olla pohjalla pitkään siedetty kasautuneen stressin tila, kun äkillinen onnettomuus kohtaa, hänen reaktiot menevät limittäin ja toipuminen on vaativampaa.

Kun psyykkinen kipu on ihmiselle liikaa, reaktiot eivät lähdekään etenemään, vaan tapahtuma, tai jotkin sen osat lukkiutuvat mieleen ja kehoon. Tällöin puhutaan traumasta ja traumatisoitumisen yhteydessä syntyvästä rakenteellisesta dissosiaatiosta. Dissosiaatiossa uhri päätyy tilanteeseen, jota kuvataan kahden persoonan osan avulla.

Persoonan toinen osa jatkaa näennäisesti normaalia elämää, kun toinen persoonan osa kärsii kivusta ja peloista. Ajan myötä traumat alkavat tunkeutua näennäisesti normaalin persoonan puolelle. Joskus dissosioituminen voi olla niin voimakas, että näennäisen normaali persoonan osa unohtaa koetun trauman. Lukitut traumamuistot kuluttavat voimavaroja ja näennäisen normaalin persoonan osa kapeutuu ja reaktiot ja kokemukset jatkavat elämää pinnan alla. (Palosaari 2008, 25 - 27.)

### 3 VÄKIVALLAN TUTKIMUSTIETO ASIAKASRYHMITÄIN TYÖN TUKENA

Kansainvälinen vertaileminen on tilastotietojen perusteella vaikeaa. Suomelle lähimmän vertailukohteen tarjoavat Pohjoismaat, seuraava tulevat muut pienet Länsi-Euroopan maat. Parhaimpana ja luotettavimpana kansainvälisenä vertailukohteena pidetään väkivaltakuolemantilastoja. Näiden tilastojen valossa Suomessa naisten väkivaltakuolemat ovat huomattavasti yleisempiä kuin muualla Länsi-Euroopassa. Myös Pohjoismaisessa vertailussa Suomen naisten väkivaltakuolemat ovat kaksi kertaa yleisempiä kuin muissa Pohjoismaissa. Vuosina 2000 - 2004 keskimäärin 17 naista kuoli parisuhdeväkivallan seurauksena. Nähtävissä on (2006 julkaistun lähteen mukaan) hienoista laskusuuntaa Suomen tilastoissa. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Siren 2006, 145 - 146.)

Perheväkivaltaa on tutkittu parisuhdekonfliktitutkimuksissa, yleisissä rikosuhritutkimuksissa ja naisuhritutkimuksissa. Tutkimustulokset ovat erilaisia johtuen tutkimusten erilaisista lähtökohdista ja sisällöistä. Eroja tutkimustuloksissa aiheuttaa myös se, että perheväkivaltaa ei tunnisteta aina väkivallaksi, väkivalta salataan tai se peittyi muiden ongelmien taakse. Yhteenvetona voidaan kuitenkin todeta, että konfliktitilanteissa miesten ja naisten tekemä lievempi väkivalta on lähes yhtä yleistä. Konflikteja vakavampi parisuhdeväkivalta aiheuttaa naisille miehiä useammin fyysisiä ja psyykkisiä vammoja. Väkivaltakokemuksen erilainen merkitys miehelle ja naiselle on tärkeää huomioida. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen nettisivut)

Porcerellin (2003) Yhdysvalloissa tekemän uhritutkimuksen mukaan sekä miehillä että naisilla erityisesti fyysisen väkivallan aiheuttamaan uhriutumiseen liittyy terveyden heikkeneminen, masentuneisuus, päihteiden käyttö, kroonisen sairauden kehittyminen

ja tapaturmat. Uupumisoireita kokivat sekä naiset, että miehet, jotka olivat kokeneet joko henkistä tai myös fyysistä väkivaltaa. Molemmat sukupuolet kokevat oireet erityisen voimakkaina, jos he ovat sekä uhрина, että tekijänä. Molemminpuolista ja samanlaista väkivaltaa kokevat miehet ja naiset eivät kuvaa sukupuolten välisiä eroja. (Williams & Frieze 2005, 771 - 784.)

### 3.1. Lapset

Lainsäädäntömme kieltää lapsen ruumiillisen kurituksen, mutta tästä huolimatta 61 000 suomalaislasta elää Unicefin tutkimuksen mukaan koko ajan perheessä tapahtuvan väkivallan kohteena. Tutkimustieto osoittaa, että parisuhdeväkivalta ja lapsiin kohdistuva väkivalta liittyvät toisiinsa. Vanhempien välinen väkivalta nostaa lapsen kohdistuvan väkivallan riskiä. (Kaitue, Noponen & Slåen, 2007, 23.) Lastensuojelun keskusliitto on tutkinut suomalaisten suhtautumista kuritusväkivaltaan ja sen käyttämisestä lasten kasvatuksessa. Tämän tutkimuksen mukaan niinkin vakavia pahoinpitelyn muotoja, kuin lapsen lyömistä nyrkillä tai lapsen potkaisemista runsas 10 prosenttia tutkimukseen vastanneista piti vain ruumiillisena kurituksena. (Sariola 2007, 7.)

Poliisiammattikorkeakoulussa päättyi v. 2010 kolmivuotinen Lapset väkivallan uhreina -tutkimushanke. Sisäasiainministeriön poliisiosaston rahoittamassa hankkeessa on tutkittu lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä ja ominaisuuksia Suomessa. Tutkimushankkeen tuloksina voidaan osoittaa, että maahanmuuttajataustaisten lasten ja kantasuomalaisten lasten kokemassa väkivallassa on Lapsiuhritutkimuksen aineiston perusteella eroja. Tutkimukseen sisällytettiin tärkeimmät lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan muodot seksuaalista väkivaltaa lukuun ottamatta. Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuu enemmän ja vakavampaa väkivaltaa kuin kantaväestön lapsiin ja nuoriin. Aineistosta verrattiin maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön lasten ilmoittamia väkivaltakokemuksia. Kotona nähty ja koettu väkivalta oli yleisempää maahanmuuttajataustaisten lasten ryhmässä kuin vertailuryhmässä. Maahanmuuttajataustaiseksi laskettiin lapset, jotka olivat itse syntyneet tai joiden vanhemmista ainakin toinen oli syntynyt Suomen, Länsi-Euroopan tai Pohjois-Amerikan ulkopuolella. (Kääriäinen, Ellonen, Peutere, Sariola 2010, 159 - 174.)

Lasten ja nuorten kokemaa väkivaltaa on tutkittu myös yhteispohjoismaisesti. Suomessa Poliisiammattikorkeakoulu ja Tanskassa Kansanterveyslaitos toteuttivat vuonna 2008 kyselytutkimuksen, jossa kysyttiin 15 - 16-vuotiailta heidän kokemastaan väkivallasta vanhempiensa taholta. Tutkimus osoittaa, että sekä Suomessa että Tanskassa esiintyy vanhempien väkivaltaisuutta ja sanallista aggressiivisuutta, vaikka fyysisen kurittamisen ja pahoinpitelyn kieltävä lainsäädäntö on ollut voimassa vuosikymmeniä. Molemmissa maissa noin 40 prosenttia tytöistä oli tutkimusta edeltäneen vuoden aikana kokenut vanhempiensa taholta sanallista aggressiivisuutta, kuten kiroilua tai väkivallalla uhkaamista. Kuritusväkivallasta, kuten tukistamisesta tai piiskan antamisesta, kertoi noin 10 prosenttia tytöistä ja alle viisi prosenttia pojista. Vakavasta väkivallasta, kuten potkimisesta, kertoi pari prosenttia vastanneista nuorista. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös sitä, miten kokemukset ovat vaikuttaneet nuorten mielenterveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Jo vanhempien sanallinen aggressiivisuus lisää tutkimuksen mukaan merkittävästi nuorten psyykkistä oireilua. Väkivallan vakavoituessa psyykkiset oireet voimistuvat. Nuoret oirehtivat sekä sisäänpäin kääntymällä että ulospäin suuntautuvalla häiriökäyttäytymisellä ja levottomuudella. Tutkimuksen mukaan tytöt oireilevat väkivaltakokemuksista poikia voimakkaammin. (Peltonen, Ellonen, Bøving & Helweg-Larsen 2010, 22.)

Lapsiuhritutkimuksen aineistoon perustuu myös Poliisiammattikorkeakoulun tutkija Noora Ellosen ja Tampereen yliopiston sosiaalityön professori Tarja Pösön artikkeli, jossa tutkittiin lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia sijaisperheissä ja lastensuojelulaitoksissa. Aineistoon kuului 223 sijoituksessa ollutta lasta ja nuorta. Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on tuotu esiin, että lapset kohtaavat sijaishuollossa paljon väkivaltaa. Sijoitettuna olleet suomalaislapset ja nuoret kuitenkin kertoivat kokeneensa vähemmän väkivaltaa heistä huolehtivien aikuisten taholta kuin kyselyyn vastanneet vanhempiensa kanssa asuvat lapset. Tutkijoiden mukaan tulos voidaan lukea suomalaisen lastensuojelujärjestelmän eduksi. Tunnustettava tosiasia on kuitenkin se, että myös Suomessa lapset kokevat väkivaltaa sijaishuollossa. (Ellonen & Pösö 2010, 41.)

Vauvojen kaltoinkohtelu on edelleen usein piiloon jäävä asia. Lapsen kaltoinkohtelu kattaa sekä fyysisen, psyykkisen, että seksuaalisen väkivallan sekä lapsen hoidon laiminlyönnin. Näissä tilanteissa tulee toimia heti, vauva tai lapsi ei voi odottaa. Lapsen

laiminlyönti tai lapsen hoidon laiminlyönti tarkoittaa lapsen psykososiaalisten ja emotionaalisten tarpeiden huomioimatta jättämistä samoin kuin esimerkiksi ravinnon saannin rajoittamista tai estämistä. Kaltoinkohtelua voidaan siis pitää yläkäsitteenä, joka kattaa lapseen kohdistuvan negatiivisen tekemisen tai tekemättä jättämisen muodot. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.) Kirjassa *Lapsen kaltoinkohtelu* (2004) Annlis Söderholm on tarkasti kuvannut eri laiminlyönnin muodot, joista kuvailen nyt vain fyysisen ja emotionaalisen laiminlyönnin (taloudellinen, lääketieteellinen, koulutuksellinen). Fyysisen laiminlyönnin muotoihin on kuvattu myös se, että lapsi elää epähygieenisissä ja kylmissä olosuhteissa, joskus suoranaisen liian, siivottomuuden tai autiuden keskellä. Puutteellisen valvonnan vuoksi lapsi altistetaan vakaville vaaroille tai hänet toistuvasti viedään vieraiden tai usein vaihtuvien henkilöiden hoidettavaksi. Emotionaalista laiminlyöntiä hän kuvaa salakavalimmaksi, sillä yleensä sen ulkoiset merkit puuttuvat, jotka pitkittyessään voivat johtaa somaattisiin löydöksiin esim. normaalin kasvun ja kehityksen viivästyminä. Emotionaalisessa puutteessa elävillä lapsilla on vain niukasti tai ei lainkaan kokemuksia rakastetuksi tulemisesta, hyväksynnästä tai arvostuksesta. (Söderholm, Halila, Kivitiie-Kallio, Mertsola & Niemi 2004, 61 - 62.) Kaltoinkohdelluilla lapsilla on usein huonoa koulumenestystä, kostamis- ja tappeluherkkyyttä ja kyvyttömyyttä tai vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa sekä epäluotamusta kaikkia aikuisia kohtaan (Lepistö 2010, 29). Lapsuuden emotionaalisella laiminlyönnillä, kaltoinkohtelulla ja lapsuuden perheen väkivaltaisilla olosuhteilla on yhteys myöhemmässä elämässä parisuhteen kuormittumiseen ja väkivallan kohteeksi tai tekijäksi joutumiseen. (Flinck 2006, 103).

Teija Hautasen (2010) Tampereen Yliopistosta valmistunut väitöstutkimus *Väkivalta ja huoltoriidat* osoittaa, että väkivaltaväitteet eivät yhdenmukaista tuomareiden päätöksiä. Niin yksinhuoltoja kuin yhteishuoltojakin sekä lapsen asumista ja tapaamisia määrätään myös sellaisille vanhemmille, joiden on esitetty käyttäytyvän väkivaltaisesti joko parisuhteessa tai lapsia kohtaan. Näin on saatettu toimittu myös silloin, vaikka vanhemmalla on taustallaan väkivalta- tai lähestymiskieltotuomio. Varsin tavallista että oli, että päätöspäätöseluissa väkivaltaan ei oteta mitään kantaa tai se tehdään hyvin epäsuorasti. Kun väkivallan toteamiseksi tarvitaan toisen vanhemman kertomuksen lisäksi myös muita todisteita, eivät nämä kuitenkaan välttämättä vaikuta tuomarin päätökseen. Yllättävin tulos lienee se, että päätöksiin ei vaikuta edes todistetusti vaka- ja/tai toistuva väkivalta. (Hautanen 2010, 6.)

Perheessä tapahtuvalla kaikenlaisella väkivallalla, myös henkiselällä, on vaikutuksia lapseen. Vaikutuksia saatetaan helposti vähätellä, jos lapset eivät ole suoranaisesti pahoinpitelyn kohteena ja usein ajatellaan, että lapset eivät ymmärrä asiaa, tai unohtavat tapahtumat nopeasti. Pahoinpitelyjä todistaneille lapsilla on todettu monenlaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita, kuten masennus, aggressiivisuus, erilaiset oppimis- ja käyttäytymishäiriöt. Lapsi myös usein syyttää itseään ja lapsi saattaa kuvitella, että riita johtuu siitä, että hän on käyttäytynyt huonosti. Jatkuvat traumaattiset kokemukset lapsuudessa voivat aiheuttaa vakavia psyykkisiä ongelmia koko elämänsä ajan. (Kaitue ym. 2007, 24.) Tutkimuksissa on todettu merkittävimäksi lapsuuden aikaiseksi stressin lähteeksi varhaisvuosien laiminlyönnin tai pahoinpitelyn eri muodoille altistumisen, sekä vanhempien välisen väkivallan kokemisen. Krooninen korkea stressi hormonitaso aiheuttaa pahimmillaan aivokudoksen kehityshäiriön. Näin varhaiset kaltoinkohtelut voivat vaikuttaa myöhempään aivojen toimintaan, mutta eivät ole yksiselitteisiä. Väkipaltoa näkiessään lapsi tulkitsee usein vanhempien olevan hengenvaaras- sa heidän pahoinpidelleessään toisiaan ja kokee itsensä avuttomaksi. Lapselle voi ke- hittyä tällöin myös traumaperäinen stressireaktio. (Sinkkonen & Kalland 2001, 86, 95.) Väkipaltoa eristää myös lapsia ystävästä salaisuuksien vuoksi. Ystävää ei voi tuoda kotiin, kun ei tiedä, mitä kotona tapahtuu. Kun lapsi väsyä salailuun, hän alkaa vetäy- tyä ja vältellä aikuisia, eikä hae suojaa ja lohtua aikuiselta muissakaan ongelmissa. (Lepistö 2010, 31.)

Kaiken ikäisten lasten tilanteessa on huomioitava myös sitä, että perheessä tapahtuvan väkivallan kokijan kyky toimia vanhempana ja lapsista huolehtijana saattaa heikentyä oleellisesti väkivallan aiheuttaman stressin ja trauman seurauksena. Kiintymyssuhde teorian mukaan lapsi tarvitsee turvallisen huoltajan kaikissa tilanteissa ympärillä ta- pahtuvista asioista huolimatta. Perheen kriisitilanteissa on aina huomioitava lasten tilanne, vaikka he eivät olisi viranomaisten näkyvillä. (Kaitue ym. 2007, 24.)

Lapsi puhuu sille, joka sattuu kuulemaan. Työntekijän ei tule torjua lasta, vaan hänen tulisi olla tällöin aidosti läsnä. Aina ei ole myöskään tarvetta heti ohjata lasta muualle. Lasta tulee kuunnella ja kuulla kärsivällisesti, mutta tarkasti. Lapsen kertomus on aina tärkeä, ei se, onko kertomus totta. Lapsen kertomus voi tulla osittain leikkien, joten huomaa nämäkin pienet vihjeet ja tartu niihin. Älä tukahduta lapsen omaa kerrontaa, sillä se rikastuu ja tuo esiin uusia elementtejä, joita voi lapsen kanssa työstää. Kriisissä erityisesti korostuu lapsen tarve turvalliseen arkeen ja rutiineihin, josta on hyvä pitää

kiinni. Lapsi pystyy muistamaan tapahtumia usein helpommin arkisen toiminnan kautta. ”Mitä teit, kun riita alkoi. Miltä tuntui tai mitä kuultit, silloin kun kävit nukkumaan? Mitä olisit halunnut tehdä? Mikä sinua eniten huolestutti? Mikä tai kuka sinua auttoi?” Hyväksy lapsen kertomus aina sellaisenaan. Lapsella on aina oikeus myönteiseen käsitykseen molemmista vanhemmistaan. Lapsi myös huolehtii läheisistään kaikissa tapauksissa, vaikka tuntisi myös samanaikaisesti vihaa. Lapsen uskoa parempaan tulevaisuuteen ei saa rikkoa. Lapselle tulee luoda aina toivoa. (Vikman E. 2009, 179 - 188)

### 3.2. Nuoret

Tampereen Yliopiston hoitotieteen laitoksen TtM Sari Lepistön tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa perheväkivaltahanketta. Vuonna 2010 toteutetun tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kokemuksia hyvinvoinnista, perheväkivallasta selviytymisestä sekä selvittää näiden välisiä yhteyksiä. Tutkimusaineisto koottiin Etelä-Suomen alueen 9. luokkalaisilta nuorilta, kyselyyn osallistui 1393 nuorta. Tulokset osoittavat, että nuorten kokema perheväkivalta on yhä suhteellisen yleistä, vaikka laki kieltää kuritusväkivallan. Arviolta 17 prosenttia nuorista kärsii perheväkivallasta. Perheväkivallan todistamisella ja nuoren itse kokemalla perheväkivallalla on yhteyttä moniin asioihin, kuten nuoren kokemaan terveyteen ja hyvinvointiin, tyytyväisyyteen elämäänsä, koulukiusaamiseen, ihmissuhteisiin perheen sisällä sekä seurustelusuhteisiin ja siten seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tutkimuksen mukaan nuoret eivät hae ammattiapua, koska väkivaltaan tottuu tai nuori sivuuttaa omat tarpeet ja toiveet. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret ovat tyytyväisempiä elämänsä kuin perheväkivaltaa kokemattomat, mikä kertoo nuoren mahdollisista voimavaroista selviytymistäistelussa. Nämä nuoret kertovat kaverisuhteiden tärkeydestä, arvostavat koulua, vapautta ja nautintoa tärkeinä, mutta kärsivät itsesyytöksistä, eivät hae apua ongelmiinsa. Tämä aiheuttaa huomattavia haasteita ilmiön tunnistamisessa ja auttamisessa. Vanhempien välistä väkivaltaa todistaneet nuoret eivät kokeneet turvallisia perhesuhteita tai kaverisuhteita, eivät arvostaneet koulua. He kokevat itsesyytöksiä ja murehtivat elämänsä. (Lepistö 2010, 28 – 29, 31.)

Lisäksi tutkija Sari Lepistö haastatteli 18–21-vuotiaita, jolla oli mielenterveysongelmia. Lepistön mukaan perheväkivaltaa kokeneet lapset ovat 15-vuotiaina usein syr-

jäänvetäytyviä, he piilottavat ahdistuksensa. Kaltoin- kohdellut nuoret eivät välttämättä erotu mitenkään ikäluokastaan. Lepistö kertoo tämän johtuvan heidän sinnikkydestään ja kovasta yrittämisenhalusta pärjätä muiden mukana. Tutkimuksen mukaan nuorten selviytymiskeinoja väkivaltaisessa perheessä selviytymiseksi ovat omien tunteiden, tarpeiden ja toiveiden sivuuttaminen. Joskus he joutuvat henkensä suojaamiseksi tarkkailemaan pahoinpitelijöiden toimia ja mielenliikkeitä ja usein hän pyrkii myös miellyttämään heitä välttääkseen väkivaltaa. Opittu malli voi jäädä päälle ja estää normaalia nuoruusiän kehitystä. Tutkimuksen mukaan nuoren kokemuksiin perheväkivallasta liittyy myös muita ilmiöitä, kuten huonot sisarussuhteet. Varsinkin tyttöjen sukupuolinen kanssakäyminen saattaa alkaa muita ikäisiään varhemmin ja he saattavat tulla hyväksikäytetyiksi. He saattavat ilahtua pienistäkin toivon pilkahduksista ja ulkopuolisen ystävällisistä sanoista. Työntekijän kuuntelijan rooli, avoimuus ja hänen antaman palautteen merkitys koettiin tärkeiksi. Sen sijaan nämä nuoret kokevat fyysisen terveytensä huonommaksi kuin ikätoverinsa ja hakevat useammin apua fyysisiin vaivoihinsa. Nuoria voi vaivata huononmuuden tunne ja itsesyytökset. Tutkijan mukaan terveydenhuollon henkilöstön tulisi tämä tutkimustieto tiedostaa työssään. Nuorelle tulee kertoa, että vaikeistakin asioista voi puhua ilman rangaistuksen pelkoa ystäville tai luotettaville aikuisille. Pelko voi viedä nuorelta paljon voimavaroja. (Lepistö 2010, 61 – 68, 90 – 91.)

Nuorisoriolosuhtetutkimuksissa on mitattu vuodesta 1998 lähtien nuorten joutumista eräiden rikosten uhriksi. Vuonna 2008 toteutetun lapsiuhritutkimuksen mukaan 26 prosenttia 9-luokkalaisista oli joutunut ikätoverin tai sisaruksen fyysisen väkivallan kohteeksi, 9 prosenttia isän tai äidin tekemän fyysisen väkivallan kohteeksi ja yksi prosentti opettajan fyysisen väkivallan kohteeksi. Yleisin vuonna 2008 kysytyistä kokemuksista oli väkivallan uhan kohteeksi joutuminen, eli noin 24 prosenttia. Terveydenhoitajan, lääkärin tai hammaslääkärin luona oli vammojen vuoksi joutunut käymään 3 prosenttia nuorista. Aiempiin vuosiin verrattuna nuorten joutuminen väkivallan uhriksi vuonna 2008 oli lisääntynyt. Tulokset ovat kehittyneet samansuuntaisesti sekä tytöillä että pojilla ja uhrikokemukset koskevat kaikenikäisiä nuoria. (Salmi 2008 149 - 151.)

Vuoden 2008 Nuorisoriolosuhtetutkimuksessa kartoitettiin ensimmäistä kertaa tarkemmin nuorten seurusteluväkivaltaa. Joka neljäs seurustelluista nuorista oli kokenut fyysisistä



väkivaltaa tai sen uhkaa kumppaninsa taholta. Yleisin fyysisen väkivallan muoto oli liikkumasta estäminen, kiinni tarttuminen tai läimäisyt. Pojat olivat kokeneet tyttöjä enemmän fyysistä ja toistuvaa väkivaltaa seurustelusuhteissa. Kaksi prosenttia seurustelevista tytöistä ja yhdeksän prosenttia seurustelevista pojista ilmoitti nykyisen kumppanin lyöneen häntä nyrkillä, kovalla esineellä tai potkineen. Tutkimuksen mukaan tätä saattaa selittää väkivaltaan suhtautumisen erot ja asenteet. Pojan tyttöön kohdistama väkivalta tuomitaan usein jyrkästi, kun taas tyttöjen käyttämä väkivalta on hyväksytympää tai sitä ei oteta niin vakavasti. Seurusteluväkivallan riskitekijöiksi nousivat nuoren oma aktiivinen rikoskäyttäytyminen ja erityyppiset uhrikokemukset sekä perheen hajoaminen sekä perheen taloudelliset vaikeudet. Nuoruusajan seurusteluväkivallan tiedetään olevan yhteydessä väkivaltaan myöhemmissä parisuhteissa, joten olisikin toivottavaa hyödyntää tätä tietoa väkivallan kasautumisen ennaltaehkäisyssä ja riskitekijöiden havainnoinnissa. (Salmi 2008, 151 - 152.)

Valitettavan usein väkivaltaperheessä kasvanut lapsi tai nuori jää vaille hoitoa, etenkin 12 - 18-vuotiaiden keskuudessa. Perheen pienemmät seuraavat vanhempansa esimerkiksi turvakotiin, mutta teini-ikäinen on vaikeampaa saada mukaan. Usein nuori jää kotiin, vaikkei siellä olisikaan hyvä olla, tai lähtee kaverilleen. Nuoret torjuvat usein vaikeat asiat ja yrittävät peittää huolet kaiken muun toiminnan ja aktiviteetin alle. Ongelmat voivat kuitenkin tulla näkyviin ja ilmetä erilaisena häiriökäyttäytymisenä, holtittomana päihteiden käyttönä, väkivaltaisena käyttäytymisenä, itsetuhoisuutena tai itseinhona. Non Fighting Generation ry kertoo perheväkivaltaa kokeneiden nuorten auttamisesta (2006) seuraavia hyväksi havaittuja työskentelytapoja: Nuorten kohdalla suositellaan aina ”saattaen vaihtoa”, jotta tulotilanteessa hänellä on joku tuttu ja turvallinen aikuinen tukena. Nuoren kanssa työskentelyssä käytetään usein tutustumisen jälkeen toiminnallisia menetelmiä, vertais- ja keskusteluryhmiä ja yksilökeskusteluja vuorotellen. Aktiivinen työskentely alkaa kuitenkin aina yksilötapaamisilla. Nuoren kanssa työskennellessä pyritään ehkäisemään väkivallan periytymistä. Ilman tukea ja asian käsittelyä nuori saattaa omaksua oman traumatisoitumisen kautta väkivallan myös omaksi toimintatavakseen elämässään. Läheisen ihmisen esimerkin kautta nuori voi pitää väkivaltaa hyväksyttävänä keinona ratkaista riitoja. Nuorelle ei kuitenkaan anneta valmiita ratkaisuja, vaan keskustelemalla tuodaan toisenlaisia näkökulmia ja ohjataan nuorta oikeiden kysymysten äärelle. Vuorovaikutuksellisten keskusteluiden tarkoituksena on selkiyttää nuoren omaa arvomaailmaa, parantaa tunteiden käsittely-

taitoja, muokata asenteita sekä antaa monipuolisia toimintamalleja ongelmien ratkaisuun tulevaisuudessa. Nuoret kokevat tärkeimmäksi sen, että on aikuinen, joka kuuntelee heitä sekä vertaistuki ja keskusteluryhmät. Vanhempien väkivaltaisuuteen nuori ei voi vaikuttaa, mutta omaan vastuullisuuteen, suhtautumiseen ja valintoihin hän pystyy vaikuttamaan. (Hynynen & Vastamäki 2008, 147 – 159.)

Koulussa tulisi havahtua esimerkiksi nuoren toistuviin poissaoloihin, sillä ne ovat usein selkeä merkki siitä, että asiat eivät ole kunnossa. Poissaolojen systemaattinen seuranta, jossa poissaolojen syyt selvitetään ja yhteydenotot kotiin ovat rutiinoinen menpide jo muutamien poissaolopäivien jälkeen. Tämä saattaa avata jotakin oleellista tietoa nuoren kotihyvinvoinnista, joka voi horjua monista syistä, kuten esimerkiksi vanhempien riitelyn takia valvotun yön jälkeen tai koetun väkivaltilanteen vuoksi. Vanhemmilla on elämässään tietyt rajat suhteessa päihteisiin, väkivaltaan seksuaalisuuteen ja tunneilmaisujen näyttämiseen sekä työnteekoon. Tämän turvallisuuden tulisi näkyä ja tuntua lasten ja nuorten arjessa. (Hietala ym. 2010 17, 20.)

Turvallisten perheiden Päijät-Häme – projekti 2009–2011 on kehittänyt niin sanotun turvallisuusseulan, jonka avulla voidaan selvittää turvallisuuden kokemuksia perheissä erilaisissa tilanteissa. Työntekijänkin on helpompi puhua turvallisuudesta kuin turvattomuudesta. Mallissa on kehitetty valmis kysymyssabluuna turvallisuudesta liittyen ihmissuhteisiin, tukiverkoston, taitoihin ja tapoihin perheessä, sekä asenteisiin ja tunteisiin. Samalla voidaan kartoittaa, mitkä ajankohdat tai tilanteet ovat sellaisia jolloin tuntuu erityisen turvalliselta. Kolme taloa – malli on kehitetty erityisesti lasten kanssa työskentelyyn. Turvallisuuden ympärillä voidaan kartoittaa erilaisia turvallisuuden tiloja. Perheen elämänkari tehtävällä voidaan löytää muutokset, jotka ovat vaikuttaneet turvallisuuden kokemusten muutoksiin. (Turvallisuusseula – esimerkkejä turvallisuutta avaavista kysymyksistä.)

### 3.3. Naiset

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen v. 2005 toteutetun tutkimuksen mukaan lieväkin väkivalta vahingoittaa naista enemmän, naiset myös traumatisoituvat herkemmin ja ovat fyysisesti herkempiä pelon aiheuttamille mielikuville, kuin miehet. Tutkimuksen

mukaan vähintään kerran parisuhteen aikana nykyisen avio- tai avomiehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi oli joutunut 20 prosenttia naisista ja viimeisen vuoden aikana kahdeksan prosenttia. Samassa tutkimuksessa oli määritelty myös lähisuhdeterrori-käsite, jossa keskeinen osa on vallankäytön ja kontrollin yhdistelmällä. Kymmenen prosenttia väkivaltaa kokeneista suomalaisnaisista oli kokenut lähisuhdeterrorin kokemuksia. (Piispa ym. 2006. 139 - 142.) Suomalaisen rikosuhritutkimuksen mukaan naiset ovat uhreina 90 prosentissa parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta vielä 2000-luvun vaihteessa (Suomalaisten turvallisuus 2003).

Moni nainen syyllistää itseään kokemastaan väkivallasta. Hän etsii ja nimeää väkivallan syyksi omia ominaisuuksiaan ja oman toimintansa vaikutuksia miehen reaktioihin. Nainen potee syyllisyyttä usein myös epäonnistumisesta omassa perhe-elämässä ja kyvyttömyydestä vaikuttaa miehen käyttäytymiseen. Naiset murehtivat huonoutta vaimoina tai äiteinä ja myös sitä, miten väkivalta vaikuttaa lapsiin. Syyllisyys aiheuttaa väkivallan vähättelyä ja muuntaa hänen ajatusmaailmaansa siihen, että väkivalta on hänelle oikeutettua kohtelua. Kulttuurisesti naiselle langetetaan usein perheen hyvinvoinnin ja koossa pitämisen vastuunkantajan rooli ja tällöin väkivaltaisesta suhteesta lähteminen koetaan mahdottomana. (Ojuri 2006, 21–22.)

Naisten kanssa tehtävässä väkivaltatyössä kaipauksen ja läheisyyden toiveiden tunnistaminen ja käsittely ovat myös tärkeää. Näitä tunteita ei pitäisi nähdä vain kielteisesti, vaan enemmänkin kiinnittää huomiota siihen, mistä löytää voimavaroja, kun nämä tunteet valtaavat naisen. Toiveet tulee tehdä näkyviksi, jotta niitä voidaan puntaroida parisuhteen todellisuuden kanssa, jotta niistä voitaisiin luopua. (Keskinen 2005, 20.) Naisten väkivaltakokemuksissa vahingoittavista perhesuhteissa on usein kysymys hyväksynnän puutteesta. Puoliso tai muut perheenjäsenet eivät ole hyväksyneet näissä perheissä eläneiden naisten itsenäisyyttä, erilaisuutta ja erillisyyttä. Naiset kuvaavat näiden suhteiden yksipuolisuutta ja sitä miten vahingoittavat perheenjäsenet näkevät heidät ylhäältäpäin tai katsovat ohi. Kunnioitus, arvostus ja inhimillinen lämpö ovat poissa tai esiintyvät vain häivähdyksinä paremmasta. Kuitenkin nämä toiveet paremmasta pitävät suhteita yllä. Nainen uskoo, että vahingoittavuus lievenee ja lopulta loppuu. (Notko 2011, 214.)

Väkivallan aiheuttamat seuraukset vaihtelevat fyysisistä vammoista, ruhjeista erilaisiin psykosomaattisiin oireisiin ja muistihäiriöihin. Psykosomaattisia vaivoja voivat olla väsymys, uniongelmat, päänsärky, levottomuus. Myös painajaiset, ahdistus ja masennus ovat yleisiä. Itsearvostus romahtaa, naisen on vaikeaa luottaa toisiin ihmisiin ja he kokevat pelkoa syyllisyyden ja häpeän lisäksi. Trauman oireet voivat näkyä monin eri tavoin uhrin käyttäytymisessä, ihmissuhteissa, tunne-elämässä, persoonallisuuden piirteissä, sosiaalisessa elämässä sekä terveydentilassa. Pitkään jatkunut väkivallan kierre kaventaa uhrin mahdollisuuksia tehdä valintoja ja arvioida niitä. (Ojuri 2006, 18 - 19.) Naisten selviytymiskeinoja väkivaltaisessa parisuhteessa ovat esim. jatkuva varuillaan olo ja oman käytöksen kontrollointi, jonka perheen äiti helposti opettaa myös lapsilleen. Näin lapsi tottuu väkivaltaan ja hyväksyy sen osaksi perheen normaalia elämää. Parisuhdeväkivallan myöntämisen vaikeudessa voi olla kysymys myös naisen sisäistämästä selviytymisen pakosta. Nainen havahtuu muutoksen välttämättömyyteen yleensä vasta silloin, kun väkivalta pahenee, usko miehen muuttumiseen loppuu tai nainen alkaa ymmärtää väkivallan vaikutusta lapsiin. Kriisityössä keskeisellä sijalla on turvan ja levon ja huolenpidon antaminen naiselle. Työskentely tulee aloittaa kuitenkin heti, koska naisen huoli miehen selviytymisestä vaikuttaa paljon hänen oman työskentelyn sivuuttamiseen. Kriisityössä on tärkeää myös väkivallan jälkipuinti, käydään läpi tosiasiat, tunteet, naisen ajatukset ja reaktiot tapahtumaan. Myös tietoa väkivallan vaikutuksista, muodoista, yleisyydestä ja avun tarpeesta, hoitotahoista tulee aina antaa. (Ojuri 2006, 25 - 28.) Naisen valinta jatkaa väkivaltaisessa parisuhteessa turhauttavat usein auttajia. Emotionaaliset ja vastuusidokset estävät Piispan (2004) mukaan naisia lähtemästä parisuhteesta. Naisen selviytymispuhe ja erityisesti perheen koossa pitämisen velvoite kuvaa usein suomalaisen parisuhteen väkivaltaa. (Flinck 2006, 115.)

### 3.4. Miehet

Suomessa on toteutettu yksi tutkimus, jossa on tarkasteltu erityisesti miehiin kohdistunutta väkivaltaa (Heiskanen & Ruuskanen 2010). Tämän tutkimuksen mukaan suomalaisista miehistä 55 prosenttia on kokenut väkivaltaa tai uhkailua 15 vuotta täytettyään. Fyysistä väkivaltaa on kokenut 49 prosenttia miehistä. 16 % miehistä on kokenut väkivaltaa tai uhkailua viimeisten 12 kuukauden aikana. Tulos eroaa kansallisen uhritutkimuksen tuloksista, joiden raportoima vastaava osuus on 11 %. Tutkimuksissa

on käytetty erilaisia kysymyksiä, joten vertailtavuus ei ole luotettavaa. Miesten koke-  
 malle väkivallalle on tyypillistä se, että tekijä on usein uhrille tuntematon, mikä selke-  
 ästi eroaa naisten kokemuksista. Miesten kokemassa kokonaisväkivallassa tuntemat-  
 toman tekijän väkivalta muodostaa 42 % kaikista tapauksista ja on siten yleisin väki-  
 vallan tyyppi. (Rikoksantorjuntaneuvoston nettisivut.) Naisen tekemä väkivalta, joka  
 kohdistuu mieheen tai lapseen, on Törrösen mukaan edelleen kulttuurinen tabu yhteis-  
 kunnassamme. Naiset käyttävät paljon niin sanottua epäsuoraa väkivaltaa, jonka todis-  
 taminen on vaikeaa. Miesten uhrikokemusta usein vähätellään ja mies saa usein vätyk-  
 sen leiman. Vaiettu naiseus oli Ensi- ja turvakotien liiton kehittämishanke vuosina  
 2004 - 2008, jossa tarkoituksena oli kehittää naisen tekemän väkivallan tunnistamista,  
 nimeämistä ja interventioita. (Törrönen 2009, 10.) Helin-Tuomisen (2006) pro gradu  
 tutkimuksen mukaan miesten kriisitukikeskukseen tuli vuosien 2004 - 2005 aikana yh-  
 teensä 1816 yhteydenottoa, joista 33 on parisuhdeväkivallan kohteiksi joutuneita mie-  
 hiä. Fyysistä väkivaltaa heistä oli kokenut 22 miestä, jotka eivät olleet vastanneet vä-  
 kivaltaan. Kukaan heistä ei tehnyt asiasta rikosilmoitusta. Tutkimus vahvisti sen, että  
 mies ei hae helposti apua, koska häpeää tilannettaan ja pelkää tulevansa naurunalai-  
 seksi. Tutkimuksen mukaan miehen asemaan avun saannissa vaikuttaa vielä yleinen  
 kulttuurisen tarinan vaikutus, jossa mies nähdään pääasiassa edelleen väkivallan aihe-  
 uttajana ja nainen uhrina. Miehet kokivat tuleensa ohitetuiksi apua hakiessaan. Miehet  
 eivät myöskään kertoneet tapahtumista omissa miesverkostoissaan häpeän vuoksi.  
 (Helin-Tuominen 2006, 15, 64 - 67.)

Perheväkivaltaa kokeneiden miesten puheissa tulee esille näköalattomuutta, kyvyttö-  
 myyttä tehdä päätöksiä, psyykkisiä oireita, kuten masennusta, univaikeuksia ja ahdis-  
 tusta. Tunnesidos puolisoon on ristiriitainen ja jatkuva huoli on läsnä miehen ajatuk-  
 sissa. Mies hakee oikeutusta puolison käytökselle ja hyvän kauden tuoman optimismin  
 voimin taas jaksaa sinnitellä. (Mustonen & Palmu 2006, 9). Päivi Tapanaisen (2010)  
 tekemä tutkimus on seitsemän miehen otos. Kyseiset miehet kaikki olivat kokeneet  
 henkistä väkivaltaa, kuten nöyryytystä, mitätöintiä, jonka kokivat tuhoisana itsetun-  
 nolle. Myös miehet kuvasivat henkisen väkivallan olevan vahingoittavampaa kuin  
 fyysinen väkivalta. Kyseisen tutkimuksen seitsemästä miehestä 4 oli kokenut fyysistä  
 väkivaltaa, mutta he kertoivat pystyneensä puolustautumaan. Miesten huolta lisäsi se,  
 että nainen saa käännettyä tapahtuman miehen syyksi. Osa miehistä oli hakenut apua  
 perheneuvolasta, psykologilta, mielenterveyshoitajalta, seurakunnasta sekä erilaisista

ryhmistä. Yksi oli hakenut poliisilta lähestymiskieltoa ex-vaimolleen. He kokivat tul-  
leensa kuulluiksi ja heitä myös uskottiin. Neljä miehistä oli kokenut seurakunnan  
työntekijöiden olleen merkittävä auttajataho, heitä oli aidosti kuunneltu, ja tukea oli  
jatkettu niin kauan kuin miehet sitä halusivat. Tämän tutkimuksen miehet olivat myös  
puhuneet ystävilleen ja sukulaisilleen kokemuksistaan. Ne jotka eivät olleet hakeneet  
apua, kertoivat olevansa ahdistuneita, harkitsivat itsemurhaa ja olivat masentuneita.  
Heidän elämänsä pyöri puolison ympärillä ja he yrittävät hoitaa asiat niin, että vaimo  
olisi tyytyväinen. Ratkaiseva ja käännteentekevä asia saattaisi olla väkivallan muuttu-  
minen todella raa'aksi tai jos naisen väkivalta kohdistuisi lapsiin. (Tapanainen 2010,  
56.)

### 3.5. Monikulttuuriset asiakkaat

Suomen suurimmista etnisistä ryhmistä korkein henkirikoskuolleisuus on viime vuo-  
sina ollut Irakista kotoisin olevilla naisilla, toiseksi korkein venäläissyntyisillä naisilla.  
Kahdessa tapauksessa kolmesta etnisen vähemmistön naisen surmaaja on myös itse  
ollut maahanmuuttajataustainen. Rikoksista huomattava osa on liittynyt perhe- ja pa-  
risuhdeväkivaltaan. Kantaväestöön verrattuna etnisiin vähemmistöihin kuuluvalla nai-  
sella riski kuolla henkirikoksen uhrina on kaksinkertainen, miesten kohdalla eroa ei  
ole. Ilmoitukset etnisten vähemmistöjen naisiin kohdistuvista väkivaltarikoksista ovat  
kasvussa seksuaalirikosten, muun fyysisen väkivallan ja väkivallalla uhkaamisen osal-  
ta. Väkivaltarikosten ilmoitusten määrän lisääntyminen johtuu osaksi siitä, että eri  
etnisten ryhmien naiset tietävät paremmin olemassa olevista palveluista ja hakevat  
niistä aikaisempaa enemmän apua väkivaltaan. Piilorikollisuuden osuus on kuitenkin  
suuri. Myös kunniaväkivalta on yksi ilmentymä erityisesti etnisten vähemmistöjen  
naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tavallisimmin sen kohteena on tyttö tai nainen,  
mutta toisinaan myös pojat ja miehet. (Rikoksantorjuntaneuvoston nettisivut.) Lä-  
hisuhdeväkivaltaa kokevat maahanmuuttajanaiset ovat erityisen haavoittuvassa ase-  
massa, koska he saattavat olla kieltä osaamattomina ja oikeuksistaan tietämättöminä  
riippuvaisempia väkivaltaisesta kumppanistaan kuin kantaväestöön kuuluvat vertaiset.  
Heiltä usein puuttuu sosiaalinen verkosto sekä tieto, mistä voivat apua hakea. Pelotte-  
lu maasta karkottamisella, mikäli nainen tekee ilmoituksen viranomaisille, on tehokas  
tapa saada puoliso vaikenemaan, etenkin jos hän oleskelee Suomessa määräaikaisella

oleskeluluvalla. Taloudellinen väkivalta on yleistä naisia kohtaan maahan muuttaja perheissä. (Kaitue ym. 2007, 17 - 18.)

Maahanmuuttajaperheissä mies tai muu miespuolinen perheenjäsen on usein naisen seurassa saattajana tai tulkkina, mutta häntä voidaan pyytää ystävällisesti poistumaan, jos tulee epäily esim. lähisuhde- ja perheväkivallan mahdollisuudesta.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa työskenneltäessä tulee aina käyttää mieluiten alkutilanteista lähtien virallista tulkkia. Mikäli asia liittyy naisen kokemaan lähisuhde- tai perheväkivaltaan, tulee tulkin olla ehdottomasti nainen. Monika-naisten liitto ry:n asiantuntijoiden kokemuksen mukaan nainen ei uskalla miestulkin aikana kertoa totuutta tapahtumista ja luottamuksen puutteen vuoksi nainen ei voi saada apua. Myös mieslääkärin kohdalla voi tulla esille, ettei nainen uskalla puhua. Samasta kulttuurista tuleva työntekijä ei voi auttaa kunniaväkivaltaan liittyvissä asioissa asiakasta.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden kohdalla etenkin korostuu suorien kysymyksen käyttö tilannetta selvitettäessä. Asiakkaalta tulisi kysyä asiasta myötätuntoisesti, mutta konkreettisten tekojen kautta; ”onko sinua lyöty, onko pakotettu seksiin, onko sinun liikumista rajoitettu kotiin telkeämällä?” Työntekijän tulee kirjata aina mahdollinen epäily väkivallasta asiakaskertomukseen. (Kettunen & Moalim 2011.)

Espoossa pidetyssä Kunnian taakka – seminaarissa 29.9.2011 korostettiin maahanmuuttajaperheiden kanssa asioidessa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Koska laki velvoittaa esimerkiksi lastensuojelun toimenpiteiden yhteydessä olemaan yhteydessä molempiin vanhempiin, heille tulee kertoa, että halutaan käydä keskustelua myös vanhempien kanssa, sillä keskusteluun yleensä perheissä suostutaan. Ennen tapaamista työntekijöiden tulee suojata lasta tai puolisoa, mutta ehdottomasti myös sen jälkeen. Perheen mies tekee kaikkensa löytääkseen mahdollisesti turvaan hakeutuneen puolison tai lastensuojelun sijoittamat lapset. Tällöin voidaan aiheuttaa lisää väkivaltaa tai sen uhkaa. Pahimmillaan tilanne voi johtaa siihen, että puoliso lähettää vaimon tai tyttären takaisin kotimaahan tai johonkin toisaalle. Tämä ei olisi koskaan hyvä ratkaisu kenenkään kannalta. Viranomaisten tulee kertoa toimenpiteistään, niin paljon kuin henkilöiden suojaaminen huomioiden voidaan. Tärkeintä on antaa asiakkaiden itse olla yhteydessä esimerkiksi puolisoon tai isään, jotta hän rauhoittuu. Tärkeää on korostaa Suomen lainsäädännön ja ihmisoikeuksien noudattamista ja sitä, että täällä ei väkivalloin ratkaista asioita. (Nielsen 2011.)

### 3.6. Vammaisasiakkaat

Suomalaista tutkimustietoa vammaisten ihmisten kohtaamasta väkivallasta ei juuri ole. Vammaisten ihmisten todennäköisyys joutua väkivaltaisesti kohdeksi on kansainvälisten tutkimusten mukaan paljon todennäköisempää kuin vammattomien ihmisten. (Skytt 2011, 25.)

Vammaiset ihmiset voivat myös kohdata monimuotoista väkivaltaa. Vammaisuus lisää riskiä joutua henkisen ja fyysisen väkivallan kohteeksi. On helpompi nujertaa ja loukata, jopa käyttää väkivaltaa, kun vastapuolena on puolustuskyvyttömäksi uskottu henkilö. Vammaiset tytöt ja naiset saattavat joutua kohtaamaan seksuaalista väkivaltaa yllättävän monelta taholta ja tavalla. Henkisen väkivallan yleinen muoto vammaisia kohtaan on se, että heitä kohdellaan ensisijaisesti vammaisina ja siten sukupuolittomina olentoina. Jokapäiväisissä toimissa avustamiseen ja hoitoon liittyvä emotionaalinen ja fyysinen kontakti voi lisätä väkivallan ja hyväksikäytön riskiä. Vammaisen ihminen on usein myös riippuvainen muista selviytyäkseen päivittäisistä toimistaan, esimerkiksi häntä ei auteta ylös vuoteesta, tai viedään hänen apuvälineensä hänen ulottuviltaan. Vammaisen voi kohdata fyysisen väkivallan lisäksi henkistä väkivaltaa, kuten vähättelyä, mitätöintiä, alistamista, uhkailua, eristämistä ja kontrollointia. Hänen haaveitaan perheestä ja lapsista saatetaan mitätöidä. Myös ruoan, juoman ja lääkkeiden saamista saatetaan rajoittaa tai pakotetaan hänet ottamaan rauhoittavia lääkkeitä. Väkivalta voi olla myös taloudellista, kuten vammaisen ihmisen rahojen luvaton käyttöä. Vammaiset saattavat joutua kokemaan myös seksuaalista väkivaltaa, etenkin tytöt ja naiset. Vammaisen kokee pelkoa siitä, että jos ottaa asian puheeksi, häntä ei uskota tai hänet jätetään ilman tarvitsemaansa apua. Fyysinen tai henkinen vamma voi heikentää myös hänen mahdollisuuttaan puolustautua ja uskottavuusongelmaa esiintyy esimerkiksi kommunikaatio- ja oppimisvaikeuksista kärsivien taholta. (Skytt 2011, 25 - 26.)

Suomen vammaispoliittisen ohjelman (2010 - 2015) mukaan vammaisten henkilöiden oikeusturva toteutuu usein puutteellisesti. Rikosilmoitusten tekeminen, todistajanlausuntojen antaminen ja tutkintaprosessien käynnistäminen väkivalta-, hyväksikäyttö- ja syrjintätilanteissa on usein hankalaa, jopa mahdotonta. Turvallisuuteen ja koskemattomuuden suojaan liittyvät puutteet ovat erityisen vakavia eriarvoistavia tekijöitä,



koska vammaisten henkilöiden riski joutua väkivallan ja hyväksikäytön uhriksi on muita suurempi. Kriisi-, hätä- ja onnettomuustilanteissa vammaisten henkilöiden turvallisuuden varmistaminen saattaa usein jäädä sattumanvaraiseksi. Samoin vammaisten ihmisten mahdollisuudet hälytyksen tekemiseen ja vastaanottamiseen ovat usein muita kansalaisia heikommalla tai niitä ei ole ollenkaan. (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle 2010.)

### 3.7. Ikääntyneet asiakkaat

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) koordinoi eurooppalaista tutkimusta, jossa kysyttiin yli 60-vuotiailta naisilta heidän kokemuksiaan lähisuhteiden väkivallasta ja kaltoinkohtelusta viimeisen vuoden ajalta. Yhteensä yli 2 800 kotona asuvaa naista otti osaa tutkimukseen viidessä Euroopan maassa. Suomessa tutkimus tehtiin kesällä 2010 postikyselynä, joka lähetettiin 1700 kotona asuvalle, yli 60-vuotiaalle naiselle. Heidän osuutensa väestöstä on tällä hetkellä n. 18 prosenttia. Tutkimustulosten mukaan joka neljäs nainen on kokenut väkivaltaa tai kaltoinkohtelua viimeisen 12 kuukauden aikana. Kohdeväestöön suhteutettuna se tarkoittaa n. 150 000:ta ikääntynyttä naista. Yleisin ilmenemismuoto oli henkinen väkivalta (21 %) jota seurasivat taloudellinen hyväksikäyttö (6,5 %) ja henkilökohtaisten oikeuksien loukkaaminen (5,7 %). Noin 4,6 prosenttia naisista oli kokenut seksuaalista häirintää tai väkivaltaa Suomessa – luku on tutkittujen maiden korkein. Tutkimus osoitti, että kaikissa hyväksikäytön ja väkivallan muodoissa lukuun ottamatta laiminlyöntiä, yleisin väkivallan tekijä oli elämänkumppani tai oma puoliso. (Eurooppalainen tutkimus ikääntyviin naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta.)

Vanhusten kaltoinkohtelu on vaiettu ja näkymätön asia vielä suomalaisessa yhteiskunnassa. Ilmiö pitää havaita, sillä kaltoinkohtelua kokeneet vanhuksat eivät puhu kokemuksistaan eivätkä yhteiskunta ja palvelujärjestelmät riittävästi tunnista ilmiötä. Vanhusten kaltoinkohteluun liittyy usein vahva riippuvuussuhde. Yksinäisyys altistaa vanhuksen epäterveisiin taloudellisiin ja psykologisiin riippuvuuksiin. Voimia tilanteen muuttamiseksi ei ole sairauksien tai vanhuuden heikkouden vuoksi. Vanhusten kaltoinkohtelu voi tarkoittaa huonoa hoitoa, epäasiallista kohtelua ja puhetyyliä, erilaisia laiminlyöntejä perustarpeiden tyydyttämisessä. Laitosolosuhteissa esille voi tulla

edellä mainittujen lisäksi myös ”liukuhihnamainen” vanhuksen kohtelu, puhumattomuuden tai puuttumattomuuden kulttuuri tai ihmisarvon riistäminen. Kaltoinkohdellut vanhukset peittävät ongelman usein varsin taitavasti. Vanhus voi pelätä asian esille tuomisen pahentavan tilannetta tai aiheuttavan väkivaltaa. Vanhuksen kaltoinkohtelu aiheuttaa vanhuksen minuuden murtumista, henkistä kärsimystä, häpeää, peittelyä, pelkoa ja äärimmäistä turvattomuutta. Vanhuksen elämästä katoaa ilo ja toivo.

(Mustonen & Rautiainen. 2010, 37 – 38.) Kaltoinkohtelija on useimmiten ikääntyneen oma aikuinen lapsi tai oma puoliso. Parisuhteessa tapahtuva väkivalta ei lopu itsestään ja jatkuu useimmiten myös ikääntymisen myötä. Väkivalta voi siis olla nuoremmassa iässä alkaneen väkivallan jatkumoa tai alkaa vasta vanhemmalla iällä, esimerkiksi erilaisiin sairauksiin, kuten dementiaan liittyvänä oireena. (Kaitue 2007, 16 - 17.) Ammattilaisten on syytä tunnistaa seuraavia riskitekijöitä työssään, joita ovat ikäihmisen tai hänen läheisensä toimintakykyä ja elämänhallintaa heikentävät fyysiset ja psyykkiset sairaudet, sairauteen liittyvät käytöshäiriöt, ikäihmisten tai hänen läheisten runsas päihteiden käyttö, hoitovastuussa olevan henkilön uupuminen, osaamattomuus tai stressi. Lisäksi omaisen tai läheisen taloudellinen tai asumiseen liittyvä riippuvuus ikääntyvästä, selvittämättömät ristiriidat lähisuhteissa, väkivaltainen historia perheessä, sosiaalinen eristäytyneisyys ja yksinäisyys. (Lehmuskoski 2008, 10 - 11.)

#### 4 VÄKIVALTATYÖN ERI OSAPUOLET

Väkivallan kohtaamiseen ja tunnistamiseen sekä mahdollisuuden puuttua siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Näitä voidaan luokitella työntekijästä, asiakkaasta ja asiakkuudesta sekä työnteon mahdollisuuksista johtuviin tekijöihin. Perheväkivaltaan puuttuminen tarkoittaa käytännössä väkivallan kyseenalaistamista. Pitkään jatkuessaan siitä tulee normalisoitunut oikeutuksen saavuttanut olotila. Asiakkaita kohdatessamme kohtaamme väkivaltakokemusten lisäksi myös nämä oikeutukset, jotka ovat aina merkki väkivallan hyväksynnästä. Tällöin ilmiö saattaa jäädä huomaamatta tai sen käsitelyssä puututaan vain väkivallan yksittäisiin muotoihin, eikä nähdä kokonaisuutta. Toisaalta taas henkiseen väkivaltaan juuttuminen saattaa estää näkemästä fyysisen väkivallan vaarallisuuden ja rikollisen luonteen. Oikeutusten olemassaolo saattaa heikentää työntekijän kykyä nähdä vastuukysymyksiä selkeästi. Oikeutukset voivat tulla myös ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen kulttuurisista piirteistä tai uskonnosta. Us-

kontoon liittyvät oikeutukset näkyvät perheväkivallassa muun muassa hengellisen väkivallan eri muotoina. (Huhtalo, Kuhanen, Pyykkö 2003, 46 - 48.)

#### 4.1. Nais - mies – asetelma ja motiivien erot

Aune Flinck on kirjassaan Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana vertaillut naista ja miestä seuraavasti: Naista ja miestä yhdistää se, että heissä molemmissa on väkivallan mahdollisuus. Väkivallan kokemus syntyy miehen ja naisen suhteessa, missä he tulkitsevat itseään ja toisiaan aikaisempien merkitysantojensa perusteella. Edellä olevat erilaiset merkityksenannot voivat avautua erilaisina väkivallan ilmentyminä. Väkivaltaisesti käyttäytyvät naiset eivät ole homogeeninen ryhmä, tarvitaan hyvin erilaisia hoitomenetelmiä, toiset vihanhallintaa, toiset lapsuuden traumojen käsittelyä. Miesten ja naisten yleinen aggressiivisuus on samankaltaista, mutta väkivallan muodot ja motiivit ovat erilaisia. (Flinck 2006, 35, 27, 24.) Vallan tasa-arvoinen jakautuminen ja sukupuolten epäsymmetria perheissä ja julkisillakin areenoilla on yksi lähtökohta Marianne Notkon (2011) valmistuneessa tutkimuksessa pyrkiä avaamaan ajattelua siitä, että miesten naisiin kohdistamassa väkivallassa on kyse rakenteellisesti eri asiasta kuin naisten miehiin kohdistamassa tai naisten välisessä väkivallassa. Yksinkertainen vastakkainasettelu tai naisten henkisen ja miesten fyysisen väkivallan ymmärtäminen itsestään selvästi analogiseksi ovat niin naisten kuin miestenkin kannalta vaarallisia ajatusmalleja. Väkivallan ja sukupuolten suhteiden tarkastelun haasteet ovat yhteiskuntaan ja kulttuuriimme laajemmin liittyviä. Suomalaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten väkivallan runsaus ja vakavuus ja samanaikainen lähisuhteiden väkivallasta vaikenemisen pitkään kestänyt kulttuuri ovat piirteitä, joiden huomioiminen vaatii laajoja sekä käytännön väkivaltatyön erojen kehittämiseksi. (Notko 2011, 195 - 196.) Koska naisten ja miesten uhriutumisen tilanteet ovat erilaisia, vaaditaan erityistä herkkyyttä tunnistaa näitä eroja. Palvelujärjestelmien tulisikin ennaltaehkäisevästi tunnistaa särkyvyyttä ja väkivallan riskejä. (Ronkainen 2008, 9.)

**Nainen väkivallan tekijänä:** Alajoen (2005) mukaan naisista on tullut dominoivampia, aggressiivisempia ja maskuliinisempia. Lyömättömyyden ihanne on murenemassa nuorempien naisten kohdalla ja naiset saattavat pitää esimerkiksi miehen kasvoihin lyömistä naisellisena käyttäytymisenpiirteenä. Naiset oikeuttivat väkivaltasta käyttä-

tymistään itsepuolustuksena. Naiset käyttävät myös epäsuoria väkivallan keinoja, kuten puhelimella tai tekstiviesteillä uhkailemista. Myös sanallisessa loukkaamisessa naisia pidetään vahvempina. Vakavia vammoja syntyy, kun nainen turvautuu usein johonkin aseeseen kuten leipäveitseen. (Piispa 2004.) Naisten on vaikea tunnistaa omaa väkivaltaisuuttaan tai puhua siitä tai kieltävät sen kokonaan, mikä johtuu siitä, että naiselle ei ole ominaista ilmaista vihaa suoralla toiminnalla tai sanoilla. Ojuri 2004 ja Sarantakos 2004 ovat tutkineet, että myös nainen saattaa pitää väkivaltaa normaaliin parisuhteeseen kuuluvana. Miehet kokevat naisen vallankäyttönä muun muassa sen kun nainen kieltäytyy seksuaalisesta kanssakäymisestä puolisoiden emotionaalisen ja seksuaalisen etäännyttämisen seurauksena. Se voi olla myös uhmaa tai naisen ruumiin itsemääräämistietoisuuden heräämistä. Nainen kieltäytyy seksistä parisuhteen toimimattomuuden, uhman tai haluttomuudesta alistua miehen seksiobjektiksi. (Flinck 2006, 114.)

Suuri osa Vaiettu naiseus – projektin väkivaltaa käyttäneistä naisista oli ylisukupolvisen väkivaltaisen perimän kantajia, eli komplisesti traumatisoituneita henkilöitä (Törönen 2009, 38). Espoon kaupungin lähisuhte- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelmassa Puhu – älä lyö, otetaan esille myös naisten avuntarve väkivallan tekijöinä (Perheentupa 2010, 48 ja Espoon kaupunki 2010). Myös Maria-Akatemian Demeter-toiminnan tavoitteena on naisten tekemän väkivallan ennaltaehkäisy, väkivaltaisen käyttäytymisen lopettaminen, naisen oman tietoisuuden syventäminen ja sukupolvi-ketjun vääristyneen tunneperimän katkaiseminen. Demeter-toiminnan viitekehystenä on psyko- ja perhedynaaminen ihmiskäsitys sekä sukupuolierityinen viitekehys. (Perheentupa 2010, 45.) Maria Akatemian Demeter-toiminnan jatkotyöskentelynä on syntynyt RAY:n tukema MASU-projekti ”Maahanmuuttajataustaisten naisten käyttämän väkivallan tunnistaminen ja kohtaaminen 2010 – 2013”. Projektin tavoitteena on lisätä tietoa kohderyhmän käyttämän väkivallan erityispiirteistä kulttuurisensitiivisellä ja sukupuolierityisellä työotteella. (Perheentupa 2010, 50.)

**Mies väkivallan tekijänä:** Eron jälkeisen huoltajuuden menetys luo miehelle kokemuksen väkivallan kohteeksi joutumisesta ja tämä lisäsi miesten väkivaltaisuutta 80 prosentissa perheistä, joissa huoltajuus annettiin yksin äidille. Isyyden häpäisy, työn ja perheen pään aseman menetys on miehille edelleen raskasta tutkimusten mukaan. Piispan (2004) tutkimuksen mukaan naiset ovat yhteiskunnallisella osallistumisellaan

lisänneet uhkaa miehen auktoriteettiasemalle ja Alajoki (2005) näkeekin miesten antautuneen nykyisen kulttuurimme feministisen retoriikan edessä luopuen perheen pään roolista. Naisten omaan sosiaaliseen verkostoon tukeutuminen on miesten mielestä usein liittoutumista heitä vastaan ja miehet kokevat esimerkiksi rikosilmoituksen teon pelotteena miehelle. Nämä saattavat olla laukaisevia tekijöitä väkivallalle. Miehet hakevat usein myös oikeutusta väkivallalle naisen provosoinnista tai omalla traumaattisella menneisyydellä, perheessä kasautuvilla paineilla, oman hillinnän menettämiseksi, sekä väkivallan luonnollisuudella Ajon ja Grönroosin mukaan (2005). Edellisten tutkijoiden mukaan miehen väkivaltaisuutta voidaan kuitenkin usein luonnehtia keinottomuudeksi, riittämättömyydeksi tai ahdistetuksi tulemisen kokemukseksi. Miehet myös kuvaavat väkivaltaista käyttäytymistään hallinnan tunteen saavuttamisena tai puolison vuorovaikutukseen kutsumisena. (Flinck 2006, 108- 109.)

#### 4.2. Kokija

Väkivallan uhrin jäävät usein ilman kriisiapua. Väkivallan kohteeksi joutunut ei aina edes hae apua vammoihinsa tai valehtelee vammojen alkuperän. Tämä johtuu usein siitä, että väkivallan kohteeksi joutuminen aiheuttaa niin voimakasta syyllisyyttä ja häpeää, että uhrin hakevat harvoin apua. Organisaatiot ja viranomaistahot, joista uhri hakee apua, eivät useinkaan tunnista uhrin kriisiavun tarvetta. Yksi syy on se, että väkivalta on toistuvaa ja uhri on jo niin tottunut väkivaltaan. Ihmisen harjoittama väkivalta aiheuttaa uhrissa kaikkein voimakkaimman ja pitkäkestoisimman reaktion. Seksuaalinen hyväksikäyttö, raiskaus tai raiskausyritys aiheuttavat erityisen suurta kriisiavun tarvetta, koska jos itsemäärämisen rajat ylitetään seksuaalisuuden alueella, seuraukset ovat rajummat ja pitkäkestoisemmat. Pelkojen hallintaan saaminen voi olla haastavaa ja pelot saattavat laajentua, jolloin elämän piiri tai liikkuminen saattaa rajoittua. (Saari ym. 2009, 83 - 84.) Vahingoittavista suhteista kertominen on teko, joka tuo kipeitä ja hyvin henkilökohtaisia kokemuksia julkisiksi (Notko 2011, 195).

Väkivallan uhria ei tule missään tapauksessa jättää yksin järkyttävän tapahtuman jälkeen. (Saari ym. 2009, 85.) Uhrilta tulee kysyä suorilla kysymyksillä, ”Mitä on tapahtunut, milloin ja missä. Kuka teki ja mitä ja keneen se kohdistui. Miltä hänestä tuntui? Oliko kysymyksessä ensimmäinen kerta?” Työntekijän tulee luotata asiakkaaseen ja uskoa hänen kertomukseensa. Puhumiseen ei tulisi painostaa, vaan työntekijän tulisi

aidosti ilmaista halustaan kuulla ja kuunnella asiakasta. Uhrille / asiakkaalle on hyvä kertoa, että hänellä on oikeus tunteisiin, joita hänellä on. Pahanolon tunteet ovat normaali reaktio epänormaaliin tilanteeseen. Työntekijä ei saisi koskaan vähätellä kuulemaansa, eikä tule sanoa tai elein osoittaa, että väkivallan uhri itse olisi aiheuttanut saamansa kohtelun. Jokaisen työntekijän tulee painottaa, että väkivallan käyttö on aina tekijän vastuulla, vaikka uhri kokisikin syyllisyyttä. Väkiältä ei ole tunteiden ilmaisua, vaan vallankäyttöä, jolla alistetaan toista tai muita. Tekijän vastuuseen asettaminen ei kuulu väkivallan uhrille. Asiakkaan selviytymiskeinoja tulisi selvittää ja antaa hänelle niistä tunnustusta. Turvallisuussuunnitelma tulisi laatia tulevaisuuden varalle. Pitkään kestänyt väkiältä usein toistuu, joten tulevaisuutta täytyy miettiä. Keskusteluissa ei saa unohtaa lapsia tai muita osallisia. Työntekijän tulee kertoa ääneen huoli myös lapsista ja heidän turvallisuudesta ja avun tarpeesta. Usein tieto helpottaa, vaikka se olisikin ikävää. Asiakkaalle tulee antaa aikaa pohtia asiaa, häntä ei tule jättää epävarmuuteen. Asiakkaalle voi kertoa myös sen, että väkivallan osapuolet eivät voi hoitaa toisiaan. Lapset pyrkivät usein tukahduttamaan omia oireitaan tai reaktioitaan, mutta todellisuudessa he pohtivat samoja asioita kuin uhrikin. Asiakkaalle tulee kertoa myös se, että vaikka fyysinen väkiältä olisi vain jaksottaista perheessä, lapsi ei koe levähdystaukoja olevan. On myös luonnollista, että väkiältä toistuvasti kokenut aikuinen on menettänyt usein kyvyn suojata lapsiaan. Vanhemmuuteen liittyvää vastuuta lasten turvallisuudesta on jaettava aina hienotunteisesti. (Huhtalo ym. 2003, 53 - 56.)

#### 4.3. Tekijä

Väkivallasta puhumisesta on merkittävää hyötyä tekijälle, mutta se ei ole aina helppoa. Työntekijän tulee kannustaa tekijää puhumaan asiasta, mutta samalla hänen tulee pystyä myös tarjoamaan tukea sekä kertoa viranomaistaholle, kuten lastensuojeluun. Tämä voi aiheuttaa ristiriitaa ja luottamuspulaa. Viranomaisen vastuuttava lähestymistapa sisältää selkeäsanaisen kannanoton rikokseen. Väkiältä käyttävän asiakkaan kohtaaminen herättää aina ristiriitaisia tunteita, kuten vihaa, inhoa ja ehkä pelkoakin. Aiemmin kerrotun tarinan kuultuamme usein rakennamme jonkin kuvan tilanteesta ja tekijästä. Aiemmin kuultu tarina voi romuttua päinvastaisen näkemyksen edessä. Tekijän kuulluksi tuleminen on kuitenkin väkivaltatilanteiden selvittelyssä ja ratkomisessa tärkeää. Asian käsittelyä tekijän kanssa helpottaa huomattavasti, mikäli muun per-

heen turvallisuudesta on huolehdittu jo ennakolta. Työntekijän tulee huolehtia myös omasta turvallisuudesta. (Huhtalo ym. 2003, 50 - 53.)

Väkivallan käyttöön kotona ei ole olemassa oikeutuksia. Väki-valta on henkilökohtainen ongelma, jossa vastuu on aina sitä käyttävällä. Kaikki väkivallan muodot tuottavat hallinnan tunteen ja hetkellisen tyydytyksen sitä käyttävälle, mutta väkivallan seuraukset kääntyvät ajan myötä myös väkivallan käyttäjää vastaan. Näitä seurauksia ovat parisuhteen ongelmat, kasvattajan aseman menettäminen, rikosvastuuseen joutuminen ja maineen menetykseen liittyvä syyllisyys ja häpeä. Vallan käyttöön liittyvät ongelmat perustuvat usein tekijän oman turvallisuuden tunteen horjumiseen ja keinottomuuden hallita tilanteita rakentavasti. Väki-valtan käyttöön liittyy usein myös kasvojen menettämisen pelkoa, itsetunto- ja muita ongelmia, joka voi näkyä väki-valtaisten keinojen lisäämisinä ja kontrollin kiristämisen tarpeena. Syyllisyyden kokemus on alku henkilökohtaisen vastuun löytymiseen. Kukaan ei kuitenkaan tahdo tulla sellaisen henkilön kaltoinkohtelemaksi, jota tulisi rakastaa ja kunnioittaa. Väki-valtan käytön seurauksista voi toipua. Toipuminen alkaa, kun väki-valta loppuu ja pelon ilmapiiri muuttuu pikkuhiljaa turvalliseksi. Syytä omaan käyttäytymiseen saatetaan hakea muista ihmisistä tai alkoholista. Vaikka tekijä ei tunnistaisikaan itsellään olevan ongelmaa, se ei poista hänen vastuutaan omista teoistaan ja sanoistaan. Ongelman kieltäminen estää kaikkien avunsaannin. Väki-valtan paljastuminen aiheuttaa kriisin koko perheessä. Väki-valtan ilmitulo voi olla väki-valtan uhreille vakava turvallisuusriski, mutta myös tekijän itsemurhariski kohoa. Työntekijä tulee mennä mahdollisimman suoraan asiaan ja esittää huoli väki-valtasta selkeästi tekijälle. Asiakas saattaa pyrkiä viemään keskustelua pois häneen liittävästä ikävästä asiasta. Työntekijän tulisi kuitenkin johdattaa hänet takaisin käsiteltävään asiaan. Kuulluksi tulemisen tunne lisää hänen turvallisuutta ja vaikuttaa asiakassuhteeseen myönteisesti. Työntekijän tulee välttää mukaanmenoa tekijän uhrikokemuksiin, vaan keskustelua tulee ohjata käsiteltäviin väki-valtatilanteisiin suorilla kysymyksillä, jotka koskevat nimenomaan hänen omaa käyttämäänsä väki-valtaa. (Huhtalo ym. 2003, 50 - 53.)

Väki-valtan tekijä pyrkii myös tarkkailemaan työntekijän reaktioita ja hakee nimenomaan viestejä hyväksynnästä, jolla saisi oikeutusta teoilleen. Väki-valtan tekijä voi myös pyrkiä saamaan yliotteen, koska ilmitulo on häpeällistä ja tuskallista. Väki-valtatilanne on usein vaikea kriisi myös työntekijälle. Usein tarvitaankin työyhteisössä asi-

an purkua, jotta työntekijän paha olo kevenee. Vastuuttavan näkökulman puuttuminen tekijää kohdatessa voi antaa tekijälle voimakkaan väkivallan oikeutuksen helpottuneena olona. Asiakkaan on hyvä tietää, että ahdistus omista tekemisistä voi olla rakentava alku väkivallasta irrottautumiseen. Hallinnan tunteen löytymisellä on merkitystä kierteen katkaisussa. Hallitukseksi koettuun voi vasta itse vaikuttaa; eli kun asiakas huomaa, että hän pystyy vaikuttamaan itse siihen, toimiiko väkivaltaisesti vai, hän voi pikku hiljaa tulevaisuudessa ennakoida tunteitaan ja tuntemuksiaan väkivaltaisen tilanteen ollessa syntymässä. (Huhtalo ym. 2003, 50 - 53.)

#### 4.4. Lapsi tai nuori osallisena

Kaikenlaiseen lapsen kokemaan väkivaltaan on reagoitava nopeasti, jos lapsi kertoo suoraan väkivallasta tai vihjaa siitä jollekin aikuiselle. Työntekijän tulee varata hänelle riittävästi aikaa ja rauhallinen paikka kertoa asiasta. Kun lapsi kertoo väkivallasta, työntekijän tulee uskoa ja kannusta häntä puhumaan sekä kehua hänen rohkeutta. Työntekijän olisi hyvä yrittää asettua lapsen asemaan ja olla hänelle ystävällinen ja myötätuntoinen. Työntekijän tulee ilmaista hänelle myös valmius kuulla lisää tarinaa. Työntekijä voi tehdä hänelle kysymyksiä siitä, miltä se on hänestä tuntunut. Tällä työntekijä osoittaa oman rohkeuden ottaa vastaan lapsen tunteita ja kokemuksia. Lasta tulee rohkaista, sillä puhuminen ei satuta, vaan helpottaa. Työntekijä ei voi koskaan asettaa lapsen vanhempia kyseenalaiseksi hänen silmissään, sillä he ovat lapsen ainoat vanhemmat. Työntekijä voi ilmaista sen, että joskus aikuiset voivat toimia väärin, mutta väkivalta on aina väärin. Lapselle tulee korostaa sitä, että lapsi ei ole koskaan syyllinen väkivaltaan ja hänet tulee vapauttaa syyllisyydestä, jos lapsi on joutunut esimerkiksi hälyttämään apua. (Huhtalo ym. 2003, 56 - 57.)

Kodin väkivaltaisessa ilmapiirissä eläminen on voimia kuluttavaa myös lapsille ja nuorille. Jatkuva valmiustilassa oleminen, ilmapiirin tarkkailu ja väkivallan seurauksena saatu aikuisen roolin ylläpitäminen on aina taakka. Kotiuupumusta, posttraumaattista stressiä ja niihin liittyvää monipuolista oireilua (fyysiset ja psyykkiset) pidetään normaalina seurauksena pitkään jatkuneesta stressistä. Lapselle jää raskas tunne taakka mieleen väkivaltakokemuksista, iästä riippuen. Se voi olla myös fyysistä kipua, joka varastoituu solumuistiin kaikkialle kehoon. Väkivallasta voi myös jäädä virheelinen viesti ristiriitaisuudellaan, ellei sitä saa jossakin käsiteltyä. Kaikki väkivaltaa



lapsina kokeneet eivät jatka väkivaltaista käytöstä omassa elämässään, mutta lasten huomiointi ja heille tarjottu tuki voivat varmimmin katkaista tämän kierteen. Lasta tai nuorta voivat auttaa myös muut turvalliset aikuiskontaktit, sisarukset tai ystävät. Nuoruus ja murrosikä antavat väkivaltaisessa kodissa kasvaneelle toisen mahdollisuuden purkaa ahdistusta. Lasten perheväkivaltaan liittyvien traumaattisten kokemusten käsittelystä hyötyvät myös perheiden aikuiset. Mikäli lapsi pettyy esimerkiksi perheen toisen vanhemman pyrkimyksiin vaikuttaa turvattomuutta tuottaviin olosuhteisiin, tällökin vanhemmalle tulee lapsen silmissä väkivallan tuottajan tai sallijan rooli, eikä hän voi olla lapsen tukija. (Huhtalo ym. 2003, 56 - 57.)

#### 4.5. Muu osallinen / silminnäkijä

Vaikeneminen ei lopeta väkivaltaa, vaan väkivaltaa kokevalle puhuminen ja huolen osoittaminen on tärkeää. Syyllistämällä tai kyseenalaistamalla läheisen päätöksiä ei useinkaan voi olla avuksi. Väkivalta aiheuttaa kaikille osapuolille häpeää ja syyllisyyttä ja tieto, että joku läheinen tai ystävä kärsii siitä, ei ole tämän tiedon kantajallekaan helppoa. Läheiset usein huomaavat tai vaistoavat, etteivät asiat ole kohdallaan, mutta saattavat sulkea silmänsä väkivallalta, koska eivät tiedä, miten voisivat auttaa. Usein myös ajatellaan, että asiaan puuttuminen vain pahentaisi tilannetta. Väkivallan merkkejä voi olla, että tuttu läheinen tai ystäväsi muuttuu pelokkaaksi ja eristäytyy. Hän saattaa esimerkiksi lopettaa yhteydenpidon. Pelokkuus saattaa näkyä niin, että hän säpsähtää, vaihtaa puheenaihetta tai alkaa käyttäytyä eri tavalla, kun kumppani tulee paikalle. Läheisesi saattaa selitellä ja vähätellä puolisonsa kurjaa käytöstä tai antaa erikoisia selityksiä mustelmiinsa. (Nettiturvakoti.)

#### 4.6 Työntekijä

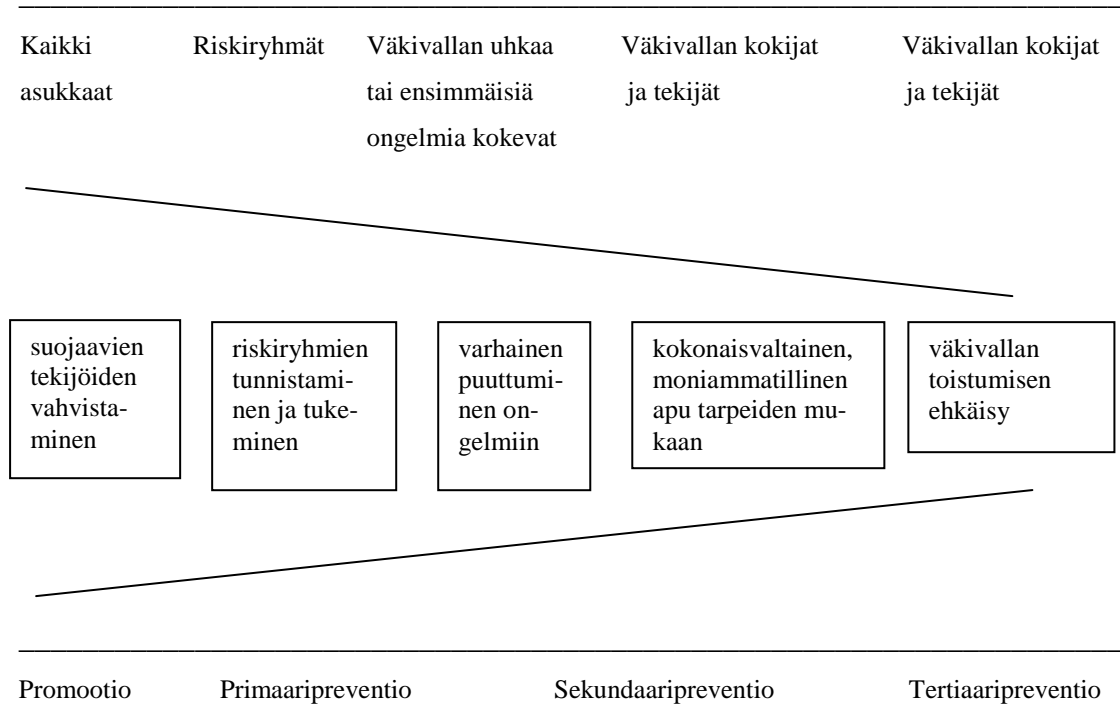
Väkivaltaa kokeneilta henkilöiltä on tutkimushaastatteluisissa usein jälkikäteen kuultu, miten he olivat toivoneet jonkun saavan selville väkivallan olemassaolosta, että joku olisi kysynyt siitä ja auttanut jotenkin. Itse he eivät useinkaan ole kehdanneet ottaa asiaa puheeksi kenenkään kanssa, ei edes ystävien. Tätä kutsutaan puhumis- ja avuntarveristiriidaksi. (Paavilainen & Pösö 2003, 76.) Työntekijän ei tule koskaan kokea syyllisyyttä siitä, että puuttumalla asiakasperheen väkivaltaan aiheuttaisi perheenjäsenille vahinkoa. Oman osuuden hahmottamattomuus ja tunne siitä, että puuttumi-

nen ei johda mihinkään, ovat tehokkaita esteitä puuttumiselle ja väkivaltatyölle. Jatkumon hahmottaminen joskus pitkäänkin kestävässä toipumisprosessissa auttaa myös ongelmien tunnistamisessa, sillä oman työn jälkeä et ehkä koskaan tule näkemään tai kuulemaan. Väkivalttaan puuttumiseen tarvitaan koko työyhteisön tuki. Riittävä yksilö- ja ryhmätyönohjaus on välttämättömyys jaksamisen kannalta. Sijaistraumatisoitumiseksi kutsuttu ilmiö aiheuttaa työntekijöissä samankaltaisia henkisiä ja fyysisiä reaktioita kuin mitä asiakkaat kokevat. (Huhtalo ym. 2003, 46 - 48.) Lasten kokeman väkivallan käsittelyssä on monia tilanteita, tunteita ja vaiheita, joissa asian työskentely tuntuu kokeneestakin työntekijästä usein vastenmieliseltä. Siitä huolimatta ammatilliseen vastuuseen kuuluu myös vastenmielisten asioiden hoitaminen. Aina niin sanotun ”likaisen työn” siirtäminen muille ei ole oikea ratkaisu. (Paavilainen & Pösö 2003, 51.)

## 5 AMMATILLINEN VASTUU VÄKIVALTATYÖSSÄ

Perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa, lastensuojelussa, sosiaalityössä, päihdehuollossa, perheneuvolassa, vanhus- ja vammaistyössä, päivähoitossa, koulussa, nuorisotyössä sekä seurakuntien, että järjestöjen toiminnoissa on oltava valmius tunnistaa väkivaltaongelma. Asiakkaille tulee antaa tietoa ja apua kaikki väkivallan osapuolet huomioiden. Tiettyjen erityisryhmien tarpeet on myös huomioitava, kuten maahanmuuttajat ja vammaiset. Jokaisen sektorin tulisi työstää prosessinomaisesti toimintamalli väkivallan kohtaamiseen. Kunnan tai kaupungin peruspalveluissa tulee olla valmius ymmärtää väkivaltailmiötä eri muodoissaan, väkivallan kierrettä sekä tunnistaa trauman ilmenemismuotoja. Väkivallasta tulee kysyä yhtenä rutiinikysymyksenä esim. tulotilanteissa tai muita esitietoja kirjattaessa. Kun työntekijälle syntyy epäily väkivallasta, hän tietää, miten toimia: ensimmäiseksi tulee huomioida uhrin turvallisuus. Peruspalveluissa tulee myös osata neuvoa ja ohjata palvelujen piiriin, mutta akuutissa kriisissä täytyy osata ohjata suoraan palveluihin, eikä jättää asiaa kriisissä olevan henkilön tehtäväksi kontaktin jatkuvuuden turvaamiseksi. Valmius myös yhteistyöhön eri toimijoiden kesken on oltava olemassa. (Ewalds 2005:7, 19.) Myöhemmin esittelen tarkemmin, mitä säännökset velvoittavat eri ammattilaisia. Lähisuhde ja perheväkivallan ehkäisytyössä tarvitaan vahvaa poikkihallinnollista ajattelua ja yhteistyötä. Espoon Puhu – älä lyö toimintaohjelmassa on hyvin kuvattu ammatillista

vastuuta ennaltaehkäisyn eri tasoilla. Ehkäisyn tasoja on palvelujärjestelmissä kolmea eri tasoa: väkivallan ehkäiseminen ennen sen syntymistä, väkivaltaisen käyttäytymisen riskitekijöihin kohdistuvia toimia sekä väkivaltaa jo kokeneiden hoitoa ja asemaa parantavia toimia. Jokaisella palvelujärjestelmän toimijalla on roolinsa eri tasoilla työn jatkumossa. Ehkäisytyön tulee olla sisällä rakenteissa, asiakastyössä ja arjen käytännöissä. Katso oheinen kaavio. (Espoon kaupunki 2010.)



Kuva 1. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn ja korjaavan työn jatkumo

Lähde: Espoon kaupunki 2010

Väkivallan uhkan olemassa ollessa tai väkivallan jo tapahtuessa hätäkeskukset ja erityisesti ensivaiheen auttajat, kuten ensihoitoyksiköt ja poliisit ovat keskeisessä asemassa myös psykososiaalisen tuen pyytämiseksi kuntien sosiaalipäivystyksestä. Kriisissä apua tulee järjestää, eikä jättää sitä asianosaisten omalle vastuulle, sillä kriisissä ihminen ei jaksa tai osaa toimia. Avun aktiivinen tarjoaminen lisää kriisiavun kattavuutta ja mahdollistaa avun oikean ajoituksen.”*Traumaattisten tilanteiden jälkeisen psykososiaalisen tuen ja palvelujen järjestäminen on osa kuntien vastuulla olevaa lakiin perustuvaa palvelujärjestelmää. Palveluja tulee olla tarjolla joka päivä viivytystä eri palvelutasoilla. Hätäkeskuslaitos on avun ja tuen ensimmäinen lenkki auttamisen ketjussa. Ensihoitopalveluissa tulee olla tieto psykososiaalisen tuen järjestelyistä alueella, jotta ensihoito voi antaa tietoa ja linkittää traumaattiselle tapahtumal-*

*le altistuneet, heidän omaisensa tai läheisensä tai muut tukea tarvitsevat tarpeenmukaisesti alueen tarjolla oleviin tukipalveluihin. Kuntien kriisiryhmät ja sosiaalipäivystykset ovat tässä keskeisiä toimijatahoja.”* (Psykosiaalinen tuki ja palvelut, 20 - 22.)

Avun tarvetta arvioidaan usein vain fyysisten ja näkyvien vammojen kautta. Jos vammat ovat lieviä tai vammat ovat tuottaneet niin sanotusti ”vain” henkistä kärsimystä, avun tarvetta usein vähätellään. Tällöin epävirallinen psykososiaalisen tuen merkitys nousee äärimmäisen tärkeäksi. Jos tällaista epävirallista lähiyhteisön tarjoamaa tukea ei ole tai ammattilainen ei voi olla varma sen luotettavuudesta, hänen tulee tiedostaa aina se, että perheväkivalta myös eristää sosiaalisesti uhria, koska hän häpeää tai haluaa suojata väkivallan tekijää. (Kääriäinen 2006, 2.)

Epäily lapsen kokemasta, lapseen kohdistuvasta väkivallasta tai lapsen kaltoin kohtelusta on aina lastensuojelun asia. Lastensuojelulaki velvoittaa ammattilaisia ilmoittamaan lastensuojeluun asiasta. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös vielä syntymätöntä lasta, eli tällöin kyseessä on ennakoiva lastensuojeluilmoitus. (Sosiaaliportti.)

Lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen on laadittu hoitotyön suositus, missä korostetaan työntekijöiden vastuuta tunnistaa asia ja puuttua siihen asiantuntevasti. Hoitotyön suositus on tarkoitettu valtakunnalliseksi ohjeeksi, erityisesti käytännön hoitotyössä käyttöön otettavaksi. Hoitotyön johtajien ja lasten palveluista yleisesti vastaavien johtajien eri sektoreilla tulisi osaltaan mahdollistaa sen käyttö. Hoitotyön suositusta voidaan käyttää myös opetusmateriaalina. (Paavilainen & Flinck. 2008, 1.)

### 5.1. Lähisuhde- ja perheväkivaltatyötä koskevat säännökset

**Perustuslain** 10. §:n mukaan jokaisella on oikeus yksityisyyteen ja yksityis- ja perhe-elämän suojaan. Kyseiset oikeudet taataan myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Näitä oikeuksia suojaa muun muassa viranomaisten salassapitovelvollisuus, joka mahdollistaa asuttavan tahon luottamuksellisen suhteen asiakkaaseen. Jokaisen ammattihenkilön on tiedettävä millaiset salassapitosäännökset sitovat juuri häntä. Salassapitosäädöksiensä lisäksi on tiedettävä, mitkä asiat hänen työssään ovat sellaisia, jotka ylittävät salassapitosäännösten rajoitukset ja velvoittavat ammattilaista tekemään ilmoituksia. (Kaitue ym. 2007, 56 - 57.)

**Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta** sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380 velvoittaa äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijää puuttumaan väkivaltaan. *Asetuksen mukaan äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveysneuvonnan on tuettava vanhemmuutta ja parisuhdetta. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy on oleellinen osa tätä työtä. Äitiys- ja lastenneuvoloilla sekä kouluterveydenhuollolla on tärkeä tehtävä vaikuttaa väkivaltaan liittyviin asenteisiin.* (Kasvun kumppanit.)

**Uusi terveydenhuoltolaki** astui voimaan 1.5.2011. Se korvaa entiset erilliset kansanterveys- ja erikoissairaanhoitolait. Lain yhdistämisen tarkoituksena oli vahvistaa perusterveydenhuoltoa ja edistää terveyspalvelujen saatavuutta sekä varmistaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tiivis yhteistyö. Terveydenhoitolain 40§ sisältää ensihoitopalveluun kuuluvana tehtävänä potilaan, hänen läheisensä ja muiden tapahtumaan osallisten ohjaamisen psykososiaalisen tuen piiriin. Samassa laissa 70§ **velvoittaa seuraavasti huomioimaan myös lapset:** *Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen.* (Finlex.)

**Lastensuojelulain 25. §:n** mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee nykyisin hyvin laajaa toimijaverkkoa, kuten *sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevan henkilön sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsen, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.* (Kaitue ym. 2007, 58). Jokaisella on oikeus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoitus tehdään kun-

nan sosiaalitoimeen tai sosiaalipäivystykseen. Yksityishenkilö voi tehdä ilmoituksen myös nimettömänä. Viranomainen ei voi toimia anonyymistä ilmoitusta tehdessään. Erityisin perustein julkisuuslain 11,2. §:n 1. momentin mukaan asianosaisjulkisuutta kavennetaan, jos tiedon antaminen olisi vastoin lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. (Kaitue ym. 2007, 59.)

**1.10.2011 tuli voimaan Euroopan neuvoston yleissopimus (88/2011)** lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan, jossa salassapitosäännösten estämättä lasten parissa työskentelevillä ammattilaisilla on edellä mainitun teon epäilyistä ilmoitusvelvollisuus poliisille. Erityisesti kiinnitetään huomiota opetus- sosiaali-, terveys-, poliisi- ja oikeustoimen alueilla kansainväliseen toimintaan uusi informaatioteknologia ja lainsäädännön uudistamistarpeet huomioiden. (Finlex.)

**Lapsen turvallisuuden suojaaminen (PL 7§)** ohittaa perheen yksityiselämän suojan (PL 10 §). Poliisin on siis tehtävä lastensuojeluilmoitus salassapitovelvollisuudesta huolimatta. Vastaavasti *laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 18 §:n 3 momentissa säädetään oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja poliisille, lastensuojeluviranomainen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä velvollinen ilmoittamaan poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain 20. tai 21. luvussa rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta, kuten esimerkiksi pahoinpitely.* (Kaitue ym. 2007, 59.)

Psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestäminen on Suomessa lakisääteistä toimintaa. **Pelastuslaki (468/2003) ja asetus pelastustoimesta (787/2003)** velvoittavat *kunnan ja kuntayhtymät huolehtimaan yhteistoiminnassa muiden asiantuntijoiden kanssa tuen ja palveluiden järjestämisestä onnettomuuden uhreille, uhrien omaisille ja pelastajille.* (Saari ym. 2009, 109.)

**Rikoslain** mukaan lievät pahoinpitelyt siirtyivät vuoden 2011 alusta virallisen syytteen alaisiksi silloin, kun ne kohdistuvat alaikäiseen, tekijälle läheiseen henkilöön tai henkilöön, joka suorittaa työtehtäviään. Muutos parantaa merkittävästi uhrien asemaa ja osoittaa entistä selvemmin, ettei lieväkään väkivalta ole hyväksyttävää. Aiemmin lievän pahoinpitelyn rankaiseminen on edellyttänyt, että uhri vaatii tekijälle rangais-

tusta. Jatkossa esitutkinnan käynnistäminen ja tekijän saattaminen vastuuseen eivät ole enää riippuvaista uhrin tahdosta. Poliisille tuli näin ollen myös velvoite selvittää tapahtumainkulkua esimerkiksi kotihälytyksen yhteydessä nykyistä laajemmin. Virallisen syytteen alaisia ovat myös avio- tai avopuolisoon kohdistuneet lievät pahoinpitelyt sekä rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin kohdistuneet teot. Suhde voidaan katsoa myös läheiseksi, vaikka osapuolet olisivat jo eronneet. Virallisen syytteen alaiseksi tulivat myös vanhempiin, isovanhempiin ja sisaruksiin kohdistuneet lievät pahoinpitelyt. (Oikeusministeriö). Lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyy myös useita muita rikoslain kohtia, liittyen esimerkiksi lähestymiskiellon rikkomiseen, kotirauhan rikkomiseen, vapauden riistoon, laittomat uhkaukset ja erilaiset vahingonteot. (Väkivaltarikokset)

Yleistä velvollisuutta ilmoittaa tapahtuneesta rikoksesta ei sisälly tämänhetkiseen lainsäädäntöön. Sen sijaan jokaisella ihmisellä on oikeus ilmoittaa poliisille, jos epäilee, että rikos on tapahtunut. Tiettyjen vakavien rikosepäilyjen kohdalla kuitenkin on velvollisuus ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta, joka voitaisiin ilmoittamalla estää. Rikoslain (15§ 10.2) mukaan tämän velvollisuuden rikkomisesta ei rangaista tekijän lähipiiriä, kuten lähisukua tai hänen kanssaan asuvaa henkilöä). Vakava lähisuhdeväkivalta, henkirikokset, raiskaus, törkeä pahoinpitely, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin, mutta niin sanottu tavallinen pahoinpitely ei. (Kaitue ym. 2007, 60.)

**Lääkärin salassapitovelvollisuus** voi väistyä silloin, kun kysymyksessä on rikoslain 15. luvun 10. §:ssä mainittu törkeä rikos julkista viranomaista ja yleistä järjestystä tai yksityistä henkilöä vastaan. Ilmoitusvelvollisuus koskee jokaista kansalaista, edellyttäen, että rikos vielä olisi estettävissä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia rikoksia ovat mm. murha, törkeä pahoinpitely ja ryöstö. Tähän luetteloon on vuonna 1994 lisätty myös törkeä huumausainerikos, jollainen on mm. huumausaineen levittäminen alaikäisille. Lainkohdan soveltaminen edellyttää, että lääkäri tietää törkeän rikoksen olevan hankkeilla ja, että rikos vielä olisi estettävissä. Jo tapahtuneiden rikosten osalta on voimassa normaali vaitiolovelvollisuus. Muita lääkärin ilmoitusvelvollisuutta koskevia määräyksiä, jotka syrjäyttävät salassapitovelvollisuuden, on mm. tartuntatautilaissa ja lastensuojelulaissa. Erityisiä velvollisuuksia lääkärillä on myös esimerkiksi kuoleman syyn selvittämiseksi. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus väistyy jos esimer-

kiksi terveydenhuollon henkilöstö saa tietoonsa rikoksen josta on odotettavissa yli kuuden vuoden tuomio. (Finlex)

Sosiaaliviranomaisten velvollisuus antaa tietoa rikoksen esitutkinnassa on laajempi kuin terveydenhuollon. **Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista** (SHAL 3 luku) *sosiaalihuollon järjestäjän tai toteuttajan tulee pyydettyessä antaa asiakkaan tai tämän laillisen edustajan suostumuksesta riippumatta tieto salassa pidettävästä asiakirjasta poliisille, syyttäväviranomaiselle ja tuomioistuimelle, jos se on tarpeen sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetään rikoslain 15 luvun 10 §, taikka jonka enimmäisrangaistus on vähintään 4 vuotta vankeutta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi raiskaus, törkeä pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö tai lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tällaisten rikosten selvittämisen yhteydessä on siis pyynnöstä annettava myös asiakassalaisuuksia koskevia tietoja poliisille.* Sosiaaliviranomaisella on siis oikeus ilmoittaa poliisille, velvollisuutta ei laissa ole. (Kaitue ym. 2007 62 - 63.)

**Kirkkolain** 5. luvun 2. §:n 3. momentin mukaan jos joku yksityisessä ripissä tai sielunhoidossa ilmaisee yleisen lain mukaan ilmiannettavan rikoksen olevan hankkeissa, papin on kehotettava häntä ilmoittamaan asiasta viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa. Jollei hän suostu siihen, papin on kerrottava hyvissä ajoin ja varovasti asiasta viranomaisille, kuitenkin niin, ettei asianomainen suoraan tai välillisesti tule siitä ilmi. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät seuraavat lait: rikoslain 15 luvun 10 § ja lastensuojelulain 25§, 3 momentin sekä rikoslain 20 luvun 7 § mukainen ilmoitusvelvollisuus. (Lapsen etu ja rippisalaisuus.)

## 5.2. Lähisuhde- ja perheväkivallan dokumentointi eri ammattiryhmissä

Itä-Suomen läänin Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeen loppuraportissa 2004 - 2007 todettiin olevan valtakunnallista kehittämistarvetta siihen, miten lähisuhde- ja perheväkivallan esiintyvyyttä voitaisiin saada luotettavasti esille. Dokumentoinnin kehittämiseksi olisi tärkeää loppuraportin mukaan huolehtia valtakunnallisesta ohjauksesta ja luoda dokumentointiin apuvälineitä. (Lehtonen, Mehtola, Pulkkinen, Tiainen 2007, 28.)



Teija Hautasen väitöskirjassa *Väkivalta ja huoltoriidat* (2010) on kiinnitetty huomiota siihen, miten huoltoriitojen käräjäoikeuden päätöksissä ei oteta mitään kantaa väkivaltaan tai se tehdään hyvin epäsuorasti, vaikka perheissä olisi ollut todennettua väkivaltaa. Myöskään sosiaalityöntekijöiden kirjauksissa väkivaltaa ei aina tuoda selvityksiin näkyviin. Jos väkivallasta kirjoitetaan, se tehdään usein epätarkasti, kiertoilmauksin ja kannanottoja välttäen. Väkivallan luonne, toistuvuus ja seurauksetkin kirjataan puutteellisesti, jolloin kokonaiskuva tapahtumista ei pysty muodostamaan. Väkivallan aiheuttamaan traumatisoitumiseen ei myöskään kiinnitetä huomiota dokumentoinnissa. Laki painottaa lapsen etua, mutta tämän tutkimuksen mukaan väkivaltaa ei kirjata systemaattisesti asiakirjoihin, jolloin sitä ei myöskään voida arvioida ja tulkita yhdenmukaisesti tai ennakoitavasti. Sekä tuomareiden, että sosiaalityöntekijöiden kirjauksissa väkivalta ikään kuin katoaa tai siihen ei oteta mitään kantaa. (Hautanen. 2010, 231 – 233.)

PAKE- eli pahoinpitely- ja kehonkarttalomaketta (liite 2.) oli entisen Etelä-Suomen lääninhallituksen lähisuhteissa ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisemishankkeessa 2004- 2007 pyritty levittämään valtakunnalliseksi toimintamalliksi väkivallan uhrien kohtaamisessa. Helsingin Malmin sairaalan päivystyspoliklinikan ja Malmin poliisin yhteistyössä kehittämän lomakkeen ja toimintamallin avulla pyritään hyvään viranomaisyhteistyöhön ja uhrin oikeusturvan parantamiseen. Pahoinpitelytietojen tarkka kirjaaminen ja uhrin haastattelu tukevat lääkärinlausuntojen kirjoittamista sekä poliisin ja syyttäjän työskentelyä. (Kaitue ym. 2007, 70 – 71.)

Väkivaltaa kokeneen tulisi käydä aina lääkärissä, vaikkei näkyviä, hoitoa vaativia vammoja olisikaan, sillä henkisen ensiavun tarvekin on väkivallan hoitoa. Suositellaan, että tapahtumista tulisi puhua useammalle henkilölle ja näytää mahdolliset vammat. Päiväkirjan kirjoittamista myös suositellaan, jossa kirjataan päivämäärät ja tapahtumien sisällöt tarkasti. Rikoksen tapahduttua todisteiden kerääminen ja hankkiminen on aina poliisin tehtävä eikä lähisuhde- tai perheväkivaltaa kokeneen henkilön tarvitse rikosilmoitusta tehdessään pohtia sitä, että riittääkö näyttö tuomion saamiseen tekijälle. Se ei siis saa olla rikosilmoituksen tekemisen esteenä. Oikeusprosessia kuitenkin usein auttaa rikoksen uhrin itsensä keräämä aineisto. Todisteita saadaan usein uhrin ja epäillyn kertomuksista, koska läheskään aina ole ketään suoranai-

sia silminnäkijöitä. Uhkaavat sähköposti-, tekstiviestit tai muut viestit ja dokumentit, lääkärikäynneistä on hyvä koota aina talteen. Lääkärissä on suositeltavaa aina käydä, vaikka ei olisikaan varma siitä, koska aloittaa rikosprosessin läheistään kohtaan. Myös mahdolliset todisteet turvakodissa olosta tai terapeuttien avun tarpeesta on hyvä säilyttää. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen henkilön kannattaa kertoa poliisille myös aiemmista tapahtumista, vaikka ne eivät olisikaan yhteneviä tutkittavana olevan rikoksen kanssa. Kaikki tieto voi olla kuitenkin poliisille hyödyksi, koska niillä saattaa olla vaikutusta syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Joskus aiemmilla tapahtumilla on myös merkitystä uhrin puolustautumisen tarpeella, jolloin voidaan vedota esimerkiksi hätävarjeluun. (Kaitue 2007, 71 - 72.)

### 5.3 Moniammatillinen yhteistyö

Lähisuhde- ja perheväkivallasta selviytymisen edellytyksenä pidetään moniammatillista työskentelyä ja vastuunottoa. Tämä pitää sisällään sosiaalitoimen, lastensuojelun, oikeusviranomaisten, terveydenhuollon ja eri järjestöjen välistä yhteistyötä. Ongelmat ovat monitahoisia, eikä mikään viranomainen tai toimija pysty niitä yksin ratkaisemaan. Uhrin tahdosta riippumaton väliintulo ei saisi jäädä myöskään tekemättä siitä syystä, että kohteena on esim. lapseton aikuinen henkilö. Jo pelkkä rikosilmoituksen tekeminen voi olla yksin liian raskas tehtävä. (Kaitue ym.2007, 53.) Moniammatillisen suurimpana riskinä pidetään sitä, että asiantuntijoiden ja organisaatioiden näkökulma vahvistuu asiakkaan yli, jolloin asiakaslähtöisyys ei toteudu (Paavilainen & Pösö 2003, 50).

Hannele Pajasen 2004 Kuopion Yliopiston hoitotieteen laitokselle tekemän tutkielman mukaan perheväkivallan tunnistaminen lastenneuvolassa on vielä puutteellista ja siinä onnistuminen vaatii aina moniammatillista yhteistyötä. Terveystoimijilla on vaikeuksia tunnistaa perheen sosiaalisia ongelmia ja kriisejä, kuten päihdeongelmaa, perheväkivaltaa, parisuhdeongelmia ja lapsen fyysistä ja psyykkistä kaltoinkohtelua sekä seksuaalista hyväksikäyttöä. (Pajanen 2004, 21.) Vaikeuksissa olevien perheiden auttamiseen liittyvässä tutkimuksessa on myös todettu, ettei aina ole lapsen kehitykseen haitallisesti vaikuttavien tekijöiden tunnistamisesta kyse, vaan riskitekijöiden puheeksioton ja niiden käsittelyn vaikeus vanhempien kanssa. Ajanpuutteen vuoksi ja yksin työskennellessä perheen arkaluontoisia ja vaikeita asioita ei nosteta herkästi esil-

le vastaanotolla. (Heimo 2002, 27, 68). Hankalimmissakin tapauksissa rehellisyys ja selkeys ovat paikallaan, eikä sanottavaansa tarvitse kätkeä valheelliseen positiivisuuteen (Sinkkonen 2004, 85).

Espoossa vuonna 2001 alkaneen yhteistyökokeilun aikana viranomaisyhteistyö parisuhdeväkivalta tapauksissa vakiinnutti asemansa ja jatkuu edelleen. Lyömättömän linjan vaikutusten arviointiin perustuva arviointitutkimus toteutettiin vuosina 2001-2004, josta on julkaistu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuna Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Tämän teoksen pohdinnassa on todettu, että katkaisuohjelman vaikuttavuuden arviointia ei ollut mahdollista toteuttaa, mutta viranomaistyöskentelystä ja yhteistyöstä oli tehtävissä havaintoja. Seuraavassa esittelen arviointitutkimuksessa tehtyjä havaintoja viranomaisyhteistyöstä:

- Ongelmaan puuttumiseksi ja sen ehkäisemiseksi olisi varmistettava, että kaikki tahot suhtautuvat perhe- ja parisuhteissa esiintyvään väkivaltaan vakavasti ja pitävät sitä vähintään yhtä vakavana, kuin muuta, vieraiden välistä väkivaltaa. Tekijän motivoimiseksi hakeutumaan avun piiriin on olennaista se, että väkivaltatyötä tekevät viranomaiset, eri auttajatahot sekä väkivallasta tietoiset läheiset eivät vähättele väkivaltaa, vaan puuttuvat tilanteeseen.
- Poliisin toiminnassa oli havaittavissa karsintaa avun piiriin ohjauksessa erityisesti päihde- ja / tai mielenterveysongelmista kärsivien väkivalta asiakkaiden kohdalla. Moniongelmaisten miesten ei nähty hyötyvän Lyömättömän Linjan katkaisuohjelmasta tai ei pidetty muutoin soveltuvana ”liian vaikeana tapauksena”. Yhteenvedossa suositellaankin asiakaskunnan soveltuvuuden arviointi jätettävän kunkin auttajatahon ammattilaisille.
- Yksi tärkeimmistä yhteydenpidon muodoista eri toimijoiden kesken muodostui siitä, että väkivallan kaikki eri osapuolet saadaan avun piiriin. Sujuvalla tiedonkululla väkivallan tekijää ja uhria / uhreja auttavien tahojen välillä voitaisiin varmistaa uhrien turvallisuus ja hyvinvointi. Merkittävä osa väkivallan uhreista jää tutkimuksen mukaan edelleen auttamisjärjestelmien ulkopuolelle. Monet perheen lapsista eivät olleet minkäänlaisen avun piirissä, mitä voidaan pitää merkittävänä ongelmana. Auttavien tahojen on syytä myös tiedostaa se, että usein avun piirissä oleva väkivallan tekijä myöntää usein vain osan aiheut-

tamastaan väkivallasta ja jättää usein kertomatta myös muita varsin tavallisia väkivallan muotoja, mutta erityisesti seksuaalisen väkivallan olemassaolon tai lapsiin kohdistuvan väkivallan. Tämänkaltainen salailu, väkivallan vähättely tai vastuun pakoilu pystyttäisiin välttämään, jos eri tahoilla toimivat eri osapuolten auttajat tekisivät alusta lähtien saumatonta yhteistyötä.

- Viranomaisten erilainen käsitys siitä, että väkivallan eri osapuolet saavat rikosprosessin aikana apua tuli esille. Jotkut pitivät sitä lieventävä asiana syyteharkinnassa.
- Myös sovittelun soveltuvuudesta oli varsin erilaisia näkemyksiä yhteistyöryhmässä parisuhdeväkivalta-asioissa. Espoossa ei edelleenkään tuolloin 2006 poliisin toimesta ohjata sovitteluun parisuhdeväkivaltatapauksia.
- Yhteistyön keskeisenä tehtävänä nähdään edelleen väkivaltatyön erilaisten työmuotojen tiedon jakaminen ja välittäminen eteenpäin työryhmiin asti. Jokaisella verkoston toimijalla on oman päätyön ohessa pitää yllä yhteistyötä ja kerätä tietoa muiden tahojen toiminnasta. (Keisala 2006, 74 - 77.)

Itä-Suomen läänin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeen loppuraportissa 2004 - 2007 todettiin jatkossa olevan tarvetta sosiaali- ja terveysalan koulutukseen syventää lähisuhde- ja perheväkivallan koulutusta laajempaan osaamiseen kuin vain ilmiön toteamiseen. WHO:n raportin (Krug ym. 2005) mukaan terveydenhuollon, sosiaali- ja opetusalan työntekijöillä todetaan olevan ensisijainen vastuu työskennellä väkivallasta ja pahoinpitelystä traumatisoituneiden lasten ja nuorten kanssa.

Työryhmän loppuraportissa todetaan myös, että eri sektorien työntekijöille jatkuvasti toteutettavat koulutuksen pitäisivät perustaitoja yllä. Erityisesti koulutuksen toivotaan suuntaavan työntekijöiden omien asenteiden tarkastelua suhtautumisessa väkivaltaan. (Lehtonen ym. 2007, 18)

## 6 KOTKAN LÄHISUHDE JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISYN KEHITTÄMINEN

Kotka oli mukana Haminan, Miehikkälän, Virolahden ja Pyhtään kanssa toteuttamassa seudullista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 1.8.2009 alkaen. Sekä valtakunnalliset tutkimukset, että eteläkymenlaaksolaisten yläasteikäisten tutkimustieto viittaavat perheiden arkielämän paineisiin ja kiireisiin. Nupit Kaakkoon –

hankkeeseen liittyvässä kyselyssä (2008 - 2009) kartoitettiin 15 - 25-vuotiaiden nuorten kokemuksia turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä Etelä-Kymenlaaksossa. Kotkalaisten nuorten suurimmat turvattomuustekijät olivat huumeiden käyttäjät, seksuaalinen häirintä tai ahdistelu, järjestäytynyt rikollisuus ja kotiväkivalta. Myös nuorten päihde- ja mielenterveysongelmat näyttävät tilastojen valossa seudulla vakavina ja kasvavina hyvinvoinnin uhkina. Ajan ja huomion antaminen lapsille ja nuorille kodeissa ilman suorituspaineita sekä erityisiin harrastuksiin suuntaamista nuoret arvostavat. Seudullisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman visiot ja arvot ovat lapsiperheiden turvallinen arki, varhaista tukea syrjäytymisen ehkäisyyn, monikulttuurisuuden huomioon ottamista ja vastuullista vanhemmuutta sekä lasten ja nuorten osallisuuden edistämistä. (Seudullinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2010.)

Kotkassa lähdettiin samoihin aikoihin työstämään lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn tähtäävää työtä, joten kehittämistyöt varmasti tukevat myös toisiaan. Kotkassa oli jo ennestään vahva yhteistyöpohja Ensi- ja turvakotiyhdistyksen kanssa, joten työskentely lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn tehostamiseksi oli luontevaa. Ensi- ja turvakotiyhdistyksen puheenjohtaja Jaana Vaittinen ja sosiaalityön johtaja Anna Liakka suunnittelivat poikkihallinnollisen yhteistyön käynnistämistä. Kotkan kaupungin hyvinvointipalvelujen tehtäväalueen palvelujohtaja Tauno Telaranta virallisti hallinnollisella päätöksellä v. 2009 työntekijöiden aloitteesta käynnistyneen poikkihallinnollisen lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmän työskentelyn. Työryhmän yhdeksi tavoitteeksi asetettiin Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn toimintamallin laatimisen. Työryhmä nimettiin Läpsy-työryhmäksi.

### 6.1. Kotkan alueen esittely

Kotka on satama- ja teollisuuskaupunki, jossa oli vuonna 2010 54 824 asukasta. Asukkaista alle 17-vuotiaita oli 9 972 ja yli 65-vuotiaita 11 349 ja ulkomaan kansalaisia 2665 96:sta eri maasta. Kotkan maahanmuutto-ohjelman 2004 - 2010 seurantaraportissa vuodelta 2009 Kotkassa oli kielitilaston mukaan 2872 henkilöä, joiden äidin kielenä oli muu kuin suomi kieltä, ruotsinkielisten osuus 567. Suurinta kansalaisuusryhmää edustavat venäläiset (lähes puolet) maahanmuuttajien joukossa. Yhteiskunnallisten palvelujen jälkeen (40,4 %) suurimmat työllistäjät ovat teollisuus 19,8 prosenttia sekä kuljetus ja varastointi 14.6 prosenttia Tilastokeskuksen v. 2008 raportin mukaan.

Kotkassa on Suomen johtava vientisatama. Vuonna 2010 työttömyysaste oli 14,5 prosenttia. Vuonna 2009 Kotkassa sosiaali- ja terveydenhuollon nettokulut asukasta kohden olivat 3 337€. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus alaikäisestä väestöstä oli 1,46 prosenttia. (Kotkan kaupunki. Tilastot 2009 /2010 )

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan vuosina 2000 - 2005 alueellisesti Kymenlaakso sijoittui henkirikostilastoissa maakunnittain tarkasteltuna viidennelle sijalle synkimpien alueiden ollessa tuolloin Lappi, Pohjois-Karjala, Päijät-Häme ja Kainuu. Suhteutettuna 100 000 asukasta kohti Kymenlaaksossa tehtiin 3,5 henkirikosta vuodessa. Etelä- Kymenlaaksossa koettiin henkirikosten huippulukema vuoden 2007 lokakuun - 2008 huhtikuun välisellä jaksolla, jolloin tehtiin 9 henkirikosta. (Toikka & Trygg 2010, 8.)

## 6.2. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivaltaa tilastoina

Työryhmässä selvitettiin perhe- ja lähisuhdeväkivalta ilmiön näkyvyyttä eri toimipaikkojen tilastoissa. Tässä nähtiin paljon kehittämisen tarvetta, sillä usein asiakas tulee avun piiriin jonkun muun syyn vuoksi ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan esiintymisestä saatetaan kertoa vasta paljon myöhemmin, kun asiakassuhde on kehittynyt pidemmälle. Vuonna 2010 Kotkan perheneuvola-asiakkaista 12 ilmoitti palveluun hakeutumisen syyksi suoraan perheväkivallan. Asiakasperheitä oli tuolloin yhteensä 321. ( Läpsy-työryhmä 2010 - 2011.)

Kymenlaakson Ensi ja turvakotiyhdistys on tarjonnut vuodesta 2006 väkivallan tekijöille mahdollisuutta saada apua käyttäytymisen hallintaan. Hanketta käynnisteltiin poikkeuksellisen synkän henkirikossarjan jälkeen ja samaan aikaan useat teollisuuslaitokset julkaisivat tehtaiden sulkemisuutisia. Stora Enso Oyj lähti myös yhdeksi hankerahoittajaksi alueen hyväksi. Kymenlaakson Ensi ja turvakotiyhdistyksen hankkeessa Ota ajoissa väkivalta puheeksi Kotkassa apua hakeneita asiakkaita oli vuonna 2010 32 miestä, 27 naista ja 8 lasta. (Toikka & Trygg. 2010, 8 ja Läpsy-työryhmä 2011.)

Toimipaikkojen profiloituminen vaikuttaa myös tilastojen antaman informaation. Esimerkiksi A-klinikalla ensisijainen tulosyö on usein pähteisiin liittyvä syy ja perheasiainneuvottelukeskuksessa esimerkiksi parisuhdeongelmat. Ainoastaan poliisin ja

Tukikeskus Villa Jensenin tilastoissa lähisuhde- ja perheväkivalta olivat parhaiten erotettavissa, joita esittelen myöhemmin. (Läpsy-työryhmä 2010 - 2011.)

**Kymenlaakson poliisilaitoksen** toimialueena on seitsemän Kymenlaakson kuntaa: Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää ja Virolahti. Noin 182 000 asukkaan maakunnassa teollisuus, satamat ja itärajan läheisyys vaikuttavat merkittävästi poliisin toimintaan. Poliisilaitoksen pääpoliisiasema on Kotkassa, myös Kouvola ja Hamina on poliisiasemat, joista saa myös kaikki poliisi- ja lupapalvelut.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu Kotkan kotihälytyksiä viime vuosilta.

Kotihälytys, syy	2005	2006	2007	2008	2009	2010
perheväkivalta	242	233	187	205	149	155
muu syy	134	126	184	154	137	127
hlö häiriöksi	438	442	551	367	268	255
häiritsevä meteli	334	309	330	275	292	264
kaikki yht.	1150	1112	1253	1001	846	801

Kuva 2. Poliisin tilasto kotihälytyksistä Kotkassa:

Lähde: polstat (tiedot hälytyskeskusjärjestelmästä) ja Rikiritrip 4.5.2011

Poliisin kotihälytyksistä, joissa alkutilanne hälytettäessä on ollut muu syy tai häiritsevä melu, olisi voinut kehittyä perheväkivaltilanne, ellei tilannetta olisi rauhoitettu. Myös riitelystä aiheutuva meteli voi itsessään jo olla esimerkiksi paikalla oleville lapsille tai naapureille pelottavaa. Tilastossa ei tule esille myöskään se, kuinka monesti käydään samoissa perheissä ja kuinka monessa on ollut lapsia osallisina. Alkoholiliittyy lähes aina kotihälytyksiin. (Kokouksessa rikoskomisario Juha Junkkari 19.4.2011.)

Seuraavassa taulukossa on kuvattu Kotkan alueen kotihälytyksen vuosina 2005 – 2010.

Kotihälytys, syy	2005	2006	2007	2008	2009	2010
perheväkivalta	26	15	12	17	7	24
muu syy	3	6	2	7	2	5
hlö häiriöksi	5	13	13	6	6	5
häiritsevä meteli	5	5	3	1	5	9
kaikki yht.	39	40	30	31	20	43

Kuva 3. Kotkan poliisin kotihälytystilasto, joista on tehty rikosilmoitus:

Lähde: polstat (tiedot hälytyskeskusjärjestelmästä) ja Rikitrip 4.5.2011

Vuoden 2011 tammi-syyskuun aikana pahoinpitelyiden määrä kasvoi Kymenlaaksossa verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan siten, kaikki pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet lähes 15 prosenttia, törkeät pahoinpitelyt ovat lisääntyneet noin 29 prosenttia, perheväkivalta-kotihälytykset noin 20 prosenttia. Kaikkien pahoinpitelyjen kasvun selittää lakimuutos, mutta törkeiden pahoinpitelyiden määrään sillä ei ole vaikutusta. Kotiväkivallan osuutta ei ole tarkemmin selvitetty törkeiden pahoinpitelyiden osalta. (Rikoskomisario Juha Junkkari 10.10.2011.)

Sisäasiainministeriön julkaisussa Turvallinen elämä jokaiselle – sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomessa poliisille tulleet perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät vähenevät 18 548:sta (v. 2007), välitavoite lakimuutoksen vuoksi 20 000 (v. 2011) ja alle 18 000 vuoteen 2015 mennessä. (Turvallinen elämä jokaiselle, 2008, 33). Vuonna 2010 poliisin valtakunnallisessa tilastossa oli kirjattu 19 463 kotihälytystä perheväkivallan vuoksi (Poliisi 2010, 7).

Kotkassa sijaitseva **Tukikeskus Villa Jensen** palvelee sosiaalipäivystys tehtävissä, kriisiauttamisessa ja turva-asumisen järjestämisessä Kotkan, Haminan, Miehikkälän, Pyhtään asukkaita. Tukikeskuksessa tehdään lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa alkukartoitus ja suunnitellaan asiakkaan kanssa yhteistyössä apua tilanteeseen.



Seuraava taulukko kuvaa vuosina 2007 – 2011 tulositystä Tukikeskus Villa Jensenin turva-asuntoon.

<b>Kotkalaiset asukkaat</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011 *</b>
tulosyy / turvattomuus	18	59	42	56	20
tulosyy / elämän kriisi	206	298	299	287	136
tulosyy / perheväkivalta	12	19	23	28	9
kotkalaisten turva-asumisen asiakasmäärä	124	163	151	145	65
turva-asumisen vuorokaudet	887	1093	1313	1292	617

\*) tilasto vajaalta vuodelta, 1.1.2011 – 31.8.2011.

Kuva 4. Tukikeskus Villa Jensenin tulosityt / turva-asuminen kotkalaisten osalta:

Lähde: Kotka Läpsy-työryhmä 2010 - 2011

Tukikeskus Villa Jensenin tulosityluokitus voi pitää sisällään hyvin monenlaisia tilanteita, joten siksi esille on tuotu myös turvattomuus ja elämän kriisi selkeän perheväkivalta tulosityn lisäksi. Usein elämäkriisin tai turvattomuuden taustalla on perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhkaa, tai esimerkiksi erotilanteeseen liittyvää pelkoa tai huoltajuusriita. (Läpsy-työryhmä 2011.)

<b>Yhteydenotot / ja -ottaja Villa Jenseniin</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011*</b>
yhteydenotot virka-aikana	321	348	385	449	164
yhteydenotot virka-ajan jälk.	1119	865	508	702	387
poliisi yhteydenottaja %	23,55	26,85	16,22	15,48	16,73
HÄKE yhteydenottaja %	10,51	15,89	15,32	19,78	15,14
terveydenhuolto yht.ottaja %	9,78	6,03	6,91	9,03	10,76
sos.avo %	28,99	32,33	27,93	36,13	26,29

\*) tilasto vajaalta vuodelta, 1.1.2011 – 31.8.2011.

Kuva 5. Yhteydenotot ja -ottajat Villa Jenseniin virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella

Lähde: Kotka Läpsy-työryhmä 2010 - 2011

Virka-aikana tulleet yhteydenotot ovat lisääntyneet. Yhteydenottoihin sisältyvät myös palveluohjaus ja neuvonta. Tukikeskus Villa Jensenin vastaava ohjaaja Hanna Hakulinen arvelee tämän johtuvan ohjauksen tehostumisesta yhteistyökumppanien taholta. Tehostuneen ohjauksen taustalla hän kertoo olevan sen, että palvelukentällä on jononmuodostusta monella eri sektorilla ja virka-aikana toimivat viranomaiset ovat te-

hostaneet myös ennakoivia kriisitilanteiden välttämiseksi. (Hakulinen 5.10.2011.) Sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on tavoitteeksi asetettu toistuvasti turvakotiin tulleiden perheiden määrän vähenevän Ensi- ja turvakotiliiton toiminnassa 20 prosentista turvakotikävijöistä (v.2007), 15:sta prosenttiin (v.2011) ja 10 % vuoteen 2015 mennessä. (Turvallinen elämä jokaiselle 2008, 34.)

### 6.3. Työryhmän nimeäminen ja työskentely toimintamallin kehittämiseksi

Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn työryhmä aloitti kokoontumiset helmikuussa 2009. Työryhmän tarkoituksena oli tarkastella paikallisesti lähisuhde- ja perheväkivalta ilmiön parissa toimivien verkostojen tarpeita, yhteistyötä sekä toimintatapoja. Työryhmän tavoitteeksi asetettiin laatia sosiaali- ja terveysministeriön suosituksen mukaisesti paikallinen toimintamalli alueen toimijoille lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisen tukemiseksi. Toimintamallia pyydettiin jo tuolloin liitettäväksi osaksi Kotkan kaupungin turvallisuussuunnitelmaa. Työryhmä jakautui alkuvaiheessa syvemmin tarkastelemaan lähisuhde- ja perheväkivaltatyön tarpeita eri asiakasryhmien kautta. (Läpsy-työryhmä 2009.)

Kotkan kaupungin hyvinvointipalvelujen tehtäväalueen palvelujohtaja Tauno Telaranta nimesi Kotkan kaupungin lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmän viranhaltijapäätöksensä 10.7.2009. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmän puheenjohtajaksi nimettiin tuolloin sosiaalityön johtaja Anna Liakka ja jäseniksi johtava sosiaalityöntekijä Satu Ellonen, hyvinvointineuvolan johtaja Hannele Pajanen, Kotkan perheasiainneuvottelukeskukseen johtaja Mia Kähärä, Kotkan perheneuvolan johtava sosiaalityöntekijä Irene Pirisen, A-klinikan vastaavan sairaanhoitajan Kirsi Wassin, Tukikeskus Villa Jensenin vastaavan ohjaajan Hanna Hakulisen, Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistyksen toiminnanjohtaja Jaana Vaittisen, Ota ajoissa väkivalta puheeksi – hankkeen projektityöntekijä Kirsti Tryggin, maahanmuuttajatyön johtajan Pirjo Puolakan, kotihoidon johtaja Liisa Rosqvistin ja osastonhoitaja Saija Hämäläisen. Päivähoidon ja poliisin edustajat päätettiin tuolloin nimitettävän myöhemmin. Vuoden 2010 helmikuusta lukien työryhmään nimettiin myös Kymenlaakson poliisilaitoksen edustajaksi rikoskomisario Juha Junkkari. (Läpsy-työryhmä 2009.)

#### 6.4. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn kehittämistarpeet Kotkassa

Työryhmän yhtenäinen näkemys alusta alkaen oli lisätä ammattilaisten välistä keskustelua yleisesti asenteesta väkivaltaan, väkivaltaan puuttumisen tärkeydestä ja vastuusta, sekä myös tunnistavan ja ennaltaehkäisevän työtteen juurruttamisesta joka sektorille. Yhteistyön arvioitiin toimivan suhteellisen hyvin, mutta väkivaltaa kokeneiden eri osapuolten auttaminen nähtiin vielä puutteellisena ja erityisesti uhrin ja mahdollisten silminnäkijöiden, kuten lasten tai nuorten avun piiriin ohjaaminen on vähäistä. Myös väkivallan tekijän ohjausta avun piiriin toivotaan tehostettavan alueella. Myös laadukkaan koulutuksen järjestämistä alueen moniammatilliselle toimijajoukolle nähtiin välttämättömänä. Koulutusprojektin valmistelut aloitettiin syksyllä 2009. ( Läpsytyöryhmä 2010.)

Työryhmä tutustui myös muualla käytössä oleviin työvälineisiin ja menetelmiin, joiden käytöstä voidaan yksikkökohtaisesti päättää. Jyväskylän Yliopistossa, psykologian laitoksella on käännetty suomeksi kyselylomake hyväksikäytöstä ja väkivallasta parisuhteessa. Tässä lomakkeessa tulee esille hyvin myös henkinen väkivalta, joka usein jää helposti piiloon väkivallasta kysyttäessä. (liite 3). PAKE-pahoinpitely- ja kehonkarttalomakkeeseen (liite 2) tutustuimme myös koulutusprojektin ohessa.

Kyseinen lomake on joissakin päivystysyksiköissä käytössä, kuten Malmin sairaalan päivystyspoliklinikalla. (Flinck koulutusmateriaali 2010.) Tutustuimme myös MARAK-riskinarviointi menetelmään (liite 4), joka käytössä esimerkiksi Lahden poliisilaitoksella. MARAK-riskinarvioinnilla poliisi ja muut uhrien kanssa työskentelevät pystyvät kartoittamaan kohonneen riskin parisuhdeväkivallassa, häirinnän ja vainoamisen yhteydessä sekä kunniaan liittyvässä väkivallassa. MARAK auttaa ratkaisemaan, milloin on syytä kokoontua moniammatilliseen riskinarvioinnin työkokoukseen ja kartoittaa mitä muuta tukea uhri tarvitsee. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen nettisivut)

#### 6.5. Kotkan alueellinen koulutusprojekti

Kotkan moniammatilliselle verkostolle suunnattu koulutussarja toteutettiin loka- ja marraskuussa 2010 sekä helmikuussa 2011. Kahden ensimmäisen koulutuspäivien lu-

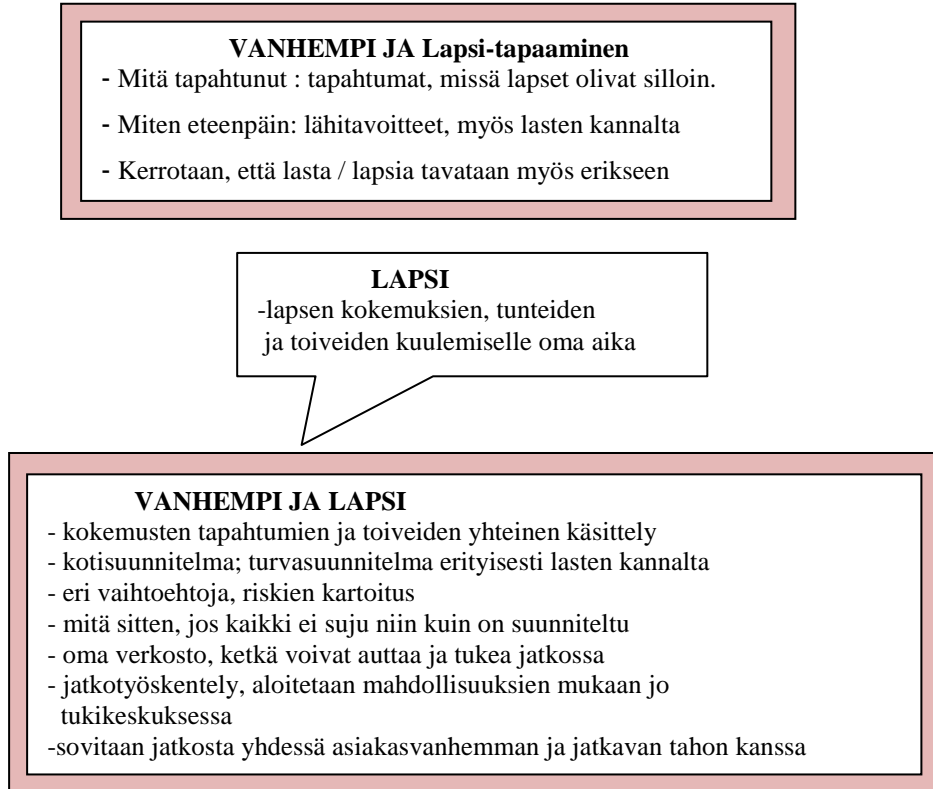
ennoitsijaksi kutsuttiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkija, TtT Aune Flinck. Koulutuspäivien 15.9.2010 ja 6.10.2010 (liite 5) tavoitteena oli, että osallistujat tiedostavat, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja siihen reagoiminen kuuluvat jokaiselle, tunnistavat omat asenteensa, vastatunteensa ja suhtautumis- ja toimintatapansa kohdatessaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan kokijoita, tekijöitä tai näkijöitä. Osallistujien toivottiin saavan valmiuksia tunnistaa, havaita ja reagoida perhe- ja lähisuhdeväkivallan eri muotoihin ja ottaa puheeksi arkaluontoisia ilmiöön liittyviä teemoja omassa työssään väkivaltaa kaikkien osapuolten kanssa. Koulutuksella tavoiteltiin valmiuksia tiedostaa moniammatillisen yhteistyön ja saumattomien hoitoketjujen merkityksestä väkivaltaa kokeneiden kaikkien osapuolten auttamistyössä. Tavoitteena oli myös motivoitua verkostoitumaan alueellisten toimijoiden kesken ja laatimaan yhteneviä käytäntöjä yksikkökohtaiseen ja paikalliseen väkivaltatyöhön. (Läpsy-työryhmä 2010)

Paikallisin voimin järjestettiin vielä Lapsi ja väkivaltakoulutus 10.2.2011 (liite 6), jolloin koulutuksen tavoitteena oli löytää keinoja lapsen kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen ja siihen reagoimiseen. Kouluttajina olivat Kymenlaakson Ensi- ja kotiyhdistyksen toiminnanjohtaja Jaana Vaittinen ja Kotkan perheneuvolan sosiaalityöntekijä Eija Vikman. Tukikeskus Villa Jensenin ohjaajat Annekaija Peri ja Aija Samanen esittelivät myös heillä käytössä olevaa lapsilähtöistä toimintamallia Perhe Villa – mallia koko perheen huomioimisessa erilaisissa perheiden kriiseissä. (Läpsy-työryhmä 2010 - 2011.)

Perhe Villa – mallissa lasten tapaamisten tavoitteena on, että lapsi saa kokemuksen puhua tapahtumista perheessä vieraalle aikuiselle. Hän saa harjoitusta puhua myös vaikeista asioista. Lasta autetaan löytämään sanoja kokemuksilleen ja hän voi kokea tulleensa kuulluksi. Lapsi saa kokemuksen myös salaisuuden rikkomisesta turvallisesti. Lapsen kokemukset saatetaan vanhemman tietoon. Lapsi oppii näin tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan. Lapsi oppii, että hänen erilaiset tunteet ovat normaaleja ja hyväksyttäviä, myös suhteessa omiin vanhempiin. Lapsen syyllisyyttä myös käsitellään ja helpotetaan. Myös lapselle tulee antaa mahdollisuus yhdessä käsitellä kokemuksia ja tarvittaessa lapsen ja vanhemman yhteistä asioiden käsittelyä tuetaan työn tekijöiden toimesta. (Läpsy-työryhmä 2010 - 2011.)

Seuraava kaavio kuvaa Perhe Villa – mallia, joka kehitetty koko perheen huomioimiseen erilaisissa perheiden kriiseissä.

### PERHE VILLA



Kuva: 5. Perhe Villa pähkinän kuoressa

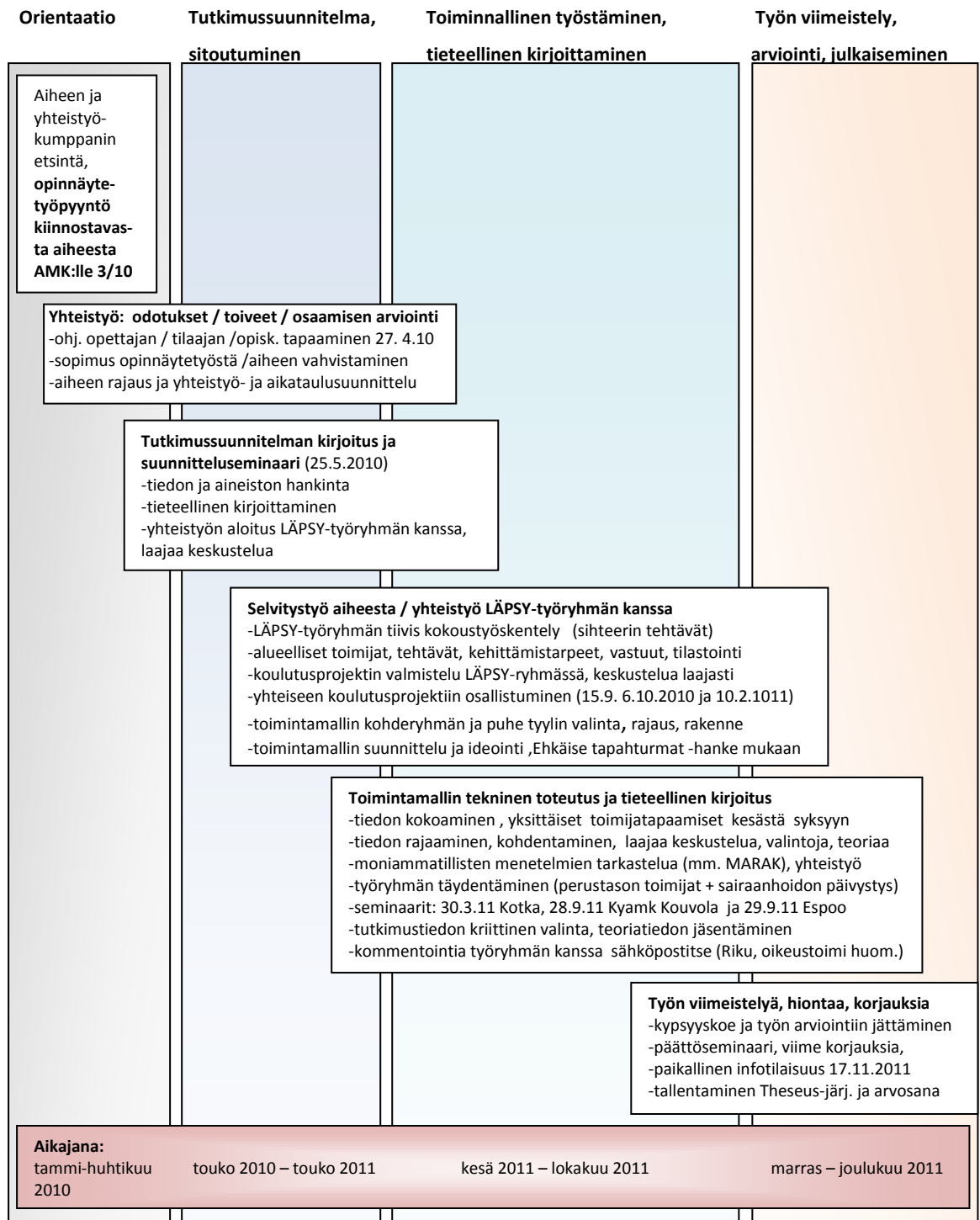
Lähde: Raportti lapsilähtöisen kriisityön kehittämistä 2006.

Kaikkiin edellä mainittuihin kolmeen koulutukseen osallistui kaiken kaikkiaan 267 toimijaa lähes kaikki palvelusektorit edustettuina. Koulutuksen keskustelemaa työotetta ja tapausesimerkkien kautta tunnistamisen kouluttamista pidettiin antoisana ja opettavaisena. Koulutuksen osallistujien moniammatillinen tausta ja erilaiset tulkinnat eri toimijasektoreilla toivat merkittävää tietoa siitä, miten eri asioihin kiinnitettiin huomiota mm. oireissa ja auttamisen tarpeessa. Yhteistyön välttämättömyyden ymmärrys lisääntyi tämän koulutuksen myötä lähisuhde- ja perheväkivallan auttamistyössä.

(Läpsy-työryhmä 2010 - 2011.)

#### 6.6. Toimintamallin kehittämistyö prosessina

Seuraavalla sivulla olevaan prosessikuvaukseen (kuva 6) olen pystynyt kuvaamaan vain joitakin suurempia teemoja, joita käsitelimme kokouksissa. LÄPSY on lyhenne Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn työryhmälle.



Kuva 6. Toimintamallin kehittämistyö prosessina tammi- 2010 – joulukuun 2011.

Lähde: LÄPSY-työryhmän kokousmuistiot ja opiskelijan päiväkirja 2010 – 2011.

Toimintamallin varsinainen työstäminen alkoi Kotkassa toteutetun koulutusprojektin jälkeen. Toimintamallin toteutuksen alkusuunnitelman ja varsinaisen työskentelyn välillä tapahtui joitakin muutoksia, joita ei voinut aloittaessa tietää. Aikataulussa annoin periksi siinä, että valmistuminen siirtyi kesä-elokuusta joulukuuhun, koska

työn eteneminen oli ratkaisevasti myös työryhmän kokoontumisista kiinni. Kun materiaalia alkoi olla koossa, saatoimme myös sähköisesti käydä keskustelua ja kommentointia toimintamallin sisällöistä, jolloin työskentely jossain määrin tiivistyi.

Työryhmän työskentely toimintamallin kehittämiseksi oli tavoitteellista, mutta ymmärrettävästi varsin hidasta, koska toimijajoukko tuli eri organisaatioista ja kokouksia oli alkuun harvakseltaan. LÄPSY-työryhmä oli aloittanut työskentelyn jo helmikuussa 2009. Työryhmä aloitti tuolloin työryhmän tavoitteista keskustellen, aiheeseen orientoituen, paikallista toimijajoukkoa kartoittaen ja työryhmän virallista nimeämistä esittäen. Virallisen nimeämisen (7/2009) jälkeen työryhmä aloitti koulutusprojektin mahdollisuuksien selvittelyn ja kouluttajan etsimisen. Maaliskuussa 2010 työryhmä teki aloitteen opinnäytetyön aiheesta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoille. Opinnäytetyöpyyntö johtikin nopeaan kiinnostuneeseen opiskelijan yhteydenottoon ja yhteistyö alkoi 27.4.2010 kirjoitetun sopimuksen (liite 7.) jälkeen. Koulutusprojekti vei päähuomion syksyllä 2010, mutta heti koulutusprojektin toteutuksen jälkeen paneutuminen toimintamalliin käynnistyi tehokkaasti. Työryhmä kokoontui seuraavasti prosessin kuluessa: 23.8.2010, 17.11.2010, 27.1.2011, 11.3.2011, 19.4.2011, 15.6.2011, 16.8.2011, 22.9.2011 ja 19.10.2011. Opiskelijana otin vastuuta LÄPSY-työryhmän sihteerin tehtävistä syksystä 2010 - vuoden loppuun 2011. Suunnittelin ja toteutin myös koulutuspäivien koulutuskutsut sen jälkeen kun kouluttajat ilmoittivat suunnitellun koulutussisällön.

Työryhmän toimi motivoituneesti ja kiinnostuneesti ja kokousten välillä oli myös yhteisesti sovittuja ”kotitehtäviä”, jotka veivät prosessia eteenpäin. Opiskelija vastasi tiedotuksesta sähköpostilla ryhmäpostituksina työryhmän kesken. Kontakteja muihin viranomaisiin hoiti työryhmän puheenjohtaja Anna Liakka. Muita yhteydenottovastuita jaettiin työryhmän kesken kullekin toimijalle, heidän edustamastaan sektorista riippuen. Opiskelija teki kokouksesta muistiot, joihin liitettiin tarvittavat liitteet.

Kannustavaa palautetta annettiin puolin ja toisin työryhmässä ja tunnelma oli kaikkien osallistujien työpaineista ja aikatauluongelmista huolimatta rakentavaa ja erittäin ammatillista. Opiskelijan määrittelemä tavoite valmistumisesta vuoden 2011 lopussa lisäsi loppua kohden yhteistyön tiivistymistä ja sähköpostien välityksellä kä-

vimme kommentointia toimintamallin hionnasta ja viimeistelystä. Opiskelijan toiveesta kesällä toteutettiin myös työryhmien tapaamisia, jolloin opiskelija kävi keskustelua ja suunnittelua yksittäisten työryhmän edustajien kanssa. Näin opiskelija varmisti sen, että projekti eteni kesälomakaudesta huolimatta.

Tapaamisia sovittiin seuraavasti:

- 7.7.2011 Kotkan lastensuojelu
- 26.7.2011 Kotkan poliisiasema (tämä peruuntui poliisin toimesta)
- 3.8.2011 Kotkan perheneuvola ja Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys
- 13.9.2011 Tukikeskus Villa Jensen ja Kotkan päihdekliniikka
- 21.9.2011 Kotkan hyvinvointineuvola ja terveydenedistämisen koordinaattori sekä Ehkäise tapaturmat -hanketyöntekijä
- 30.9.2011 Kotkan yhteispäivystys ja ensiapupoliklinikka Kymenlaakson keskussairaalassa.
- 3.10.2011 Kotihoidon työryhmä

LÄPSY-työryhmässä ei haluttu toimintamalliksi paperipinoa hyllyyn tai kansioon. Nettiin tehtävä toimintamalli oli kehittämistyön pohjana alusta alkaen. Työryhmässä tiedostettiin toki nettiversion ongelmat, eli se, että kaikki eivät käytä Internetiä. Paperitulosteiden ottaminen on myös mahdollista, mikäli asiakasryhmissä ilmenee tällaista tarvetta. Toimintamalli halutaan liittää Kotkan kaupungin nettisivuille sekä osaksi kaupungin kehitettävää turvallisuussuunnitelmaa. Myös teknisen toteutuksen yhteistyö- ja aikatauluhaasteet kaupungin osalta tiedostettiin alusta alkaen.

Toimintamallin sisältöä ja rakennetta pohdittiin koko prosessin ajan. Työryhmässä vallitsi yhtenäinen halu tehdä toimintamalli siten, että se kannustaa ja rohkaisee väkivallan kaikkia osapuolia kiinnostumaan avun hakemisesta. Koko työskentelyn ajan pidimme ”punaisena lankana” tekijä, kokija, lapset, muut osalliset -ajattelua yllä, koska jokaisen huomioiminen on tärkeää ja jokainen tarvitsee apua. Koko ajan puheissamme esiintyivät kuntalaiset vauvasta vaariin, maahanmuuttajat mukaan lukien, vaikka työryhmästä puuttuikin edustus maahanmuuttajasektorilta.



Toimintamallin sisällöllisissä valinnoissa oli merkittävässä osassa valitun materiaalin rajallisuus. Toimintamalliin koottu tieto on kirjoitettu asiakaslähtöisesti. Prosessin kuluessa käsitykset jäsenyivät siitä, mitä on tärkeää tuoda toimintamallissa esille. Tieteellisten tutkimusten referoiminen toimintamalliin ei siis tullut kyseeseen. Tästä selvänä oppimiskokemuksena voin pitää sitä, että mikä merkittävä tuki laaja tieteellinen tutkimustieto on väkivaltatyötä tekeville ammattilaisille, koska ilmiö on niin monitahoinen ja vakava vaikutuksiltaan. Käytännön työtä tekevät ihmiset ovat jalostaneet tutkitun tiedon itselleen sopivaksi ”hiotuksi työvälineeksi”, mikä toimii työntekijän teoreettisena jalustana. Työtä ohjaa luotettava kokonaisuus taustalla. Tämän prosessin selkeänä tavoitteena oli koko prosessin ajan toimintamallin toteutuminen. Toimintamallin oheen liitettiin laadukkaita valtakunnallisia oppaita nettilinkeinä tai keskeisimpiä yhteistyötahojen nettiosoitteita, mitä kautta löytyy lisätietoa kussakin diassa käsitellystä aiheesta.

Toimintamallin sisällöksi muodostui:

- etusivu, jossa kaikkien toimijoiden logot, joista tehdään linkit heidän omille sivuille. (Teknisessä toteutuksessa joudumme yksinkertaistamaan tätä näkymää logojen kohdalla esiin tulevilla piilovalikoilla, jotta ulkoasu saadaan selkeämmäksi).
- SINÄ-sivu, jolla vedotaan siihen, että jokainen voi olla ratkaisija
- APUA-sivu, mikä antaa hätätilanteeseen välttämättömät ohjeet
- esittely väkivallan muodoista
- toimijatahojen esittelysivu, ketä ja miten auttavat, sekä yhteystiedot, kukin toimija valitsi myös keskeisimmät nettilinkit asiakkaiden tarpeita ajatellen sekä auttavien puhelimien tiedot
- väkivallan eri osapuolten sivut (kokija, tekijä, lapsi/nuori, muu osallinen), joille koottiin rohkaisua puuttua tai hakea apua, lisäksi nettilinkit ja auttavien puhelimien yhteystiedot.

- työntekijälle / auttajalle koottiin oma sivu, johon koottiin keskeisimmät asiat, joita asiakaskunnittain on huomioitava (vauvat, lapset & nuoret, perheet, muu yleisasiakasryhmä, ikäihmiset, vammaiset sekä työntekijä itse).
- väkivallan vaikutuksia
- keskeinen lainsäädäntö.

Palvelut järjestyivät toimintamallissa perustasosta ja ennaltaehkäisevistä palveluista alkaen. Peruspalveluiden ehkäisevän ja varhaisen tuen palveluihin kuuluvat: päivähoido, koulu, nuorisotyö, hyvinvointineuvolat (äitiys- ja lastenneuvolat, kouluterveydenhuolto, opiskeluterveydenhuolto, perheneuvola), sosiaali- ja terveystoimi, työterveys- huolto, maahanmuuttajapalvelut, vammaispalvelut ja vanhustenhuolto).

Väkivaltatyön tukea antavia ja korjaavia palveluita - kiireelliseen apuun ja rikosprosessin yhteistyökumppaneihin kuuluvat: lastensuojelu, perheasiainneuvottelukeskus, mielenterveyspalvelut (avo), A-klinikka, Ensi- ja turvakotiyhdistys + hanke, poliisi, Tukikeskus Villa Jensen, terveyskeskus yhteispäivystys ja Carean ensiapu, oikeusapu- toimisto ja Rikosuhripäivystys. Kukin työyksikkö sai nimetä omaa työtä tukevat netti- linkit ja esimerkiksi auttavat puhelimet omille sivuille lisätiedon ja – tuen lähteeksi.

Paikallinen infotilaisuus aiheesta pidettiin 17.11.2011. Tilaisuuteen kutsuttiin esimiehiä eri sektoreilta, jotta toimintamallin tiedotus etenee kaikkiin työryhmiin. Lehdistötilaisuus pidetään sitten, kun tekninen toteutus on valmistunut.

## 6.7. Toimintamallin sisällöllisten tavoitteiden arviointi

Toimintamallin työstämisen aikana on käyty todella laaja moniammatillista keskustelua ja toteutettu yhteinen koulutusprosessi. Työryhmässä jaetun ja käsitellyn tiedon määrä on valtava siihen nähden, mitä tässä toimintamallissa on tuotu yleisölle esille. Työskentelyssä keskeinen osa on ollut varsinaiseen tuotokseen valitun tiedon rajaaminen. Tutkimusta ja tietoa lähisuhde- ja perheväkivallasta on paljon työryhmässä mukana olleilla ammattilaisilla, mutta tässä työssä se on jouduttu rajaamaan niin sanotuk-

si täsmätiedoksi. Runsasta keskustelua ja hiontaa tämä on vaatinut, mutta yhteistyö ja toisen ammattitaidon kunnioitus toimivat työryhmässä hyvin.

Toimipaikkojen esittelysivut on tehty yhteistyössä työryhmien kanssa. Työryhmät ovat itse valinneet keskeisen informaation erityisesti asiakkaita ajatellen. Keskustelua kävimme myös siitä, että asiakkaille on oikeus tietää myös velvoitteista, joita kuhunkin toimijatasoon liittyy, kuten velvoite lastensuojelu- tai rikosilmoituksiin. Keskustelun sisältö käsitteli sitä, että tuleeko tämä esteeksi hakea apua, mutta päädyimme siihen, että ensisijaisesti se on asiakkaan oikeus tietää velvoitteista, mutta ajattelimme sen myös realiteetiksi asian vakavuudesta.

Toimintamallin visuaalinen ilme oli myös paljon keskustelussa ja valtaosa kuvista, joita on käytetty, ovat tätä toimintamallia varten tekijän oman perheen toimesta kuvattu, mukaillen Kotkan kaupungin nettisivujen merikaupungin teemaa. Visuaalisella ilmeellä ei haluttu olla sensaatiohakuksia eikä provokatiivisia, vaan valittujen kuvien avulla haluttiin luoda turvallisuutta sekä toivoa muutoksesta.

Työn visuaalista ilmettä ja lukijan puhuttelevuutta on eri työryhmissä kiitetty. Varsin usein toimintamallit ovat koottu kirjallisiksi selosteiksi siitä, miten missäkin työryhmässä asian esille tulon jälkeen toimitaan, mutta meidän työryhmässä luettelomainen toimintakuvaus tai prosessikuvauksen käyttö eivät saanut kannatusta. Asiakkaalle on tuotu esille eri vaihtoehtojen mahdollisuudet esille esimerkiksi oman auttavan tahon valinnassa. Tätä nimenomaan halusimme toimipaikkakohtaisella viestinnällä korostaa. Toimintamallimme ei ole teoreettinen monisivuinen opas, mutta tällä valinnalla halusimme varmistaa, että tietoa etsivä ei lannistu suuren lukupaketin nähtyään, vaan kiinnostuu asiasta yhä enemmän. Myöskään eri toimipaikkojen esitteiden kokoaminen johonkin mappiin ei ole kovin asiakaslähtöistä. Mielestäni asiakaslähtöisyys toteutuu toimintamallissa STM:n (2005:7) Kenelle lyönnit kuuluvat -oppaan mukaisesti, jossa kansalaisille suositeltiin jakamaan tietoa paikallisilla erilaisin oppaiden ja tiedotteiden avulla. Myös paikallisen uutisointi- tai lehdistötilaisuuden järjestämistä on suunniteltu, kunhan toimintamalli on teknisesti toimintakunnossa ja viety Internettiin.

Lähisuhde- ja perheväkivallan kokemus voi olla asiakkaalle tai hänen läheiselle joko ainutkertainen tai toistuva tapahtuma, jolloin tietoa saatetaan etsiä hyvin erilaisissa tilanteissa. Myös väkivallan tekijä voi olla avun etsijänä. Äkillisessä, yllättävässä tilanteessa taas viranomaisten tulisi ottaa ohjat käsiin, jolloin he ohjaavat prosessia omalla toiminnallaan. Kaikkia näitä eri tilanteita on yritetty huomioida sisällöllisesti ja keskustelua aiheesta on käyty laajasti.

Kaikkien, jotka kohtaavat lähisuhde- ja perheväkivaltaa itse kokijana, läheisenä tai ammattilaisena toivotaan rohkaistuneen hakemaan apua tämän toimintamallin avulla. Myös asiakkaiden tiedon lisääntyminen ja tietoisuus avunsaannin erilaisista mahdollisuuksista on jo onnistumista työssämme. Myös ammattilaisten yhteistyön hioutumisen ja täsmentymisen tuoma etu asiakkaillemme ovat jatkossa parhaita palautetta, mitä tällä työllä voidaan saavuttaa.

## 6.8. Toimintamallin kehittämisstrategian arviointi

Toimintamallin tuottaminen visuaaliseen muotoon alkoi vasta keväällä 2011. Loppua kohden viimeistely ja korjaukset veivät paljon huomiota ja vaativat tarkkuutta ja huolellisuutta. Haasteeksi muodostui tiedon valikointi liittyen väkivallan vaikutukset dioissa, koska sanottavaa olisi niin paljon.

Toiminnan tehostamiseksi otin käyttöön työryhmäkohtaiset tapaamiset, jotta kesäaika ei tullut pitkää taukoa prosessiin. Myös sähköpostitse käytävän yhteistyön avulla sain tehostettua työyksikkökohtaista neuvonpitoa, mutta ymmärrettävästi työkiireiden keskellä keskittyminen toimintamallin kommentoimiseenkin vaatii aikaa. Otin myös vastuuta siitä, mitä tietoa seuraavissa kokouksissa tulisi käsitellä ja mistä asioista pitäisi yhdessä päättää. Työryhmä toimi tämän suunnitelman mukaisesti. Työryhmän jäsenet olivat myös sitoutuneita ja ilmoittivat mahdollisista kokous poissaoloistaan minulle, joten saatoin välittää heidän toiveita tai kommentteja työryhmälle. Myös kokousmuistioissa oli tarkasti kirjattuna kaikki sopimukset ja tehtävienjako.

Visuaalisia tiedotteiden laatiminen oli mielenkiintoista ja mieleistä puuhaa, mutta se veikin huomion varsinaiselta tieteelliseltä kirjoittamiselta, joka jäi opinnäytetyön teo-

rian osalta liian myöhäiseen vaiheeseen. Tämä johtui täysin omista valinnoista työelämän suhteen, sillä olin koko kesän töissä. Saadakseni kaiken onnistumaan itselleni asettamissa määräajoissa, jäin työlomalle 13.9. – 9.10.2011 väliseksi ajaksi. Tämä mahdollisti pitkäkestoisen kirjoittamisen. Onneksi olin lukenut kesällä paljon materiaaleja valmiiksi, kirjannut tarkasti lähteet ja koonnut lukemastani muistiinpanoja, niin ei tullut vaikeuksia tieteellisten materiaalien hallinnassa. Työloman jaksolle tosin sattui kaksi seminaaripäivää ja muitakin sovittuja menoja, joten aikaa teorian kirjoittamiseen toimintamallin hiomiseen ei ollut yhtään liikaa.

## 6.9. Toimintamallin tekninen toteutus

Toimintamalli luonnosteltiin alusta lähtien opiskelijan toimesta diasarjaksi, joka muunnetaan Kotkan kaupungin viestinnän henkilöstön tukemana Internetiin siirrettäväksi versioksi. Esitykseen tulee lukuisia linkkejä, joiden avulla tiedon etsijä pääsee helposti siirtymään informaatioisältöisille sivuille välilehtien kautta tai toimipaikasta toiseen etusivun toimijaluettelon kautta. Lopullisen teknisen toteutuksen aikataulu ei ole vielä varmistunut, vaikkakin kaupungin viestintäorganisaation kanssa yhteistyö on jo aloitettu. Kokonaisuus on nyt 36 diaa, mutta Internet-sivustoina se saadaan tiiviimpään muotoon, jolloin materiaalin käsittely helpottuu. Tällä hetkellä kokonaisuus vaikuttaa liitteenä paperipinolta, mutta tehty työ viedään kunnianhimoisesti loppuun toimiviksi nettisivuiksi.

## 7 POHDINTA

Kiinnostuin tästä opinnäytetyön aiheesta, koska halusin tehdä opinnäytetyön jotenkin kriisityöhön liittyvästä aiheesta. Alkuun etsin yhteistyökumppania nuorten kriiseihin liittyen, mutta löydettyäni tämän Kotkan opinnäytetyöpyynnön, päätin lähteä neuvottelemaan yhteistyömahdollisuuksista ja tilaajan odotuksista. Pidin hyvänä myös sitä, että tämä antoi mahdollisuuden tehdä opinnäytetyön vieraassa työryhmässä, missä en ole itse ollut töissä, jolloin en ollut kenellekään entuudestaan liian tuttu, vaan neutraali ulkopuolinen opiskelija. Muutamia henkilöitä toki tunsin aiempien psykiatrian työtehtävieni kautta, mutta en läheisesti. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan auttamistyön olen

kokenut myös itse haasteena, joten vahva toiveeni oli saada kartutettua myös omaa ammattitaitoa tehdä tätä työtä.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan toimintamalli. Tavoite toteutui, mutta se millä tavalla ja kuinka rikkaiden kokemusten värittämänä, oli positiivinen yllätys. Prosessi oli pitkä, ajoittain hyvinkin tiivis, mutta laajasti opettava kokonaisuus. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn työryhmän vahva motivaatio paikallisen väkivaltatyön kehittämiseen oli merkittävä tuki myös omalle työskentelylleni. Työryhmä otti opiskelijan hyvin vastaan, osoitti luottamusta työskentelylleni ja antoi tukea kaikin tavoin. Kaikki ammattitaito jaettiin työryhmässä yhteiseksi hyväksi. Lämmin kiitos kuuluu teille jokaiselle työryhmän jäsenelle.

Pidän tätä prosessia kokonaisuudessaan merkittävänä tulevaan sosiaalialan ammatteini liittyen. Tämä on antanut varmuutta työskentelyyn, vahvaa tietopohjaa ja kokemusta hyvästä poikkihallinnollisesta yhteistyöstä. Ennen kaikkea ajatus siitä, että jos jatkossa jokainen pystymme yhdenkin yksittäisen pienen ihmisen elämästä tämän väkivaltaongelman havaitsemaan ja häntä auttamaan, se on mittavan suuri askel hänelle, hänen läheisille, mutta myös yhteiskunnalle. Tälle työlle on tarkoitus.

Työskentelyssä oli antoisinta yhteistyö ja keskustelu aiheesta moniammatillisen työryhmän jäsenenä ja tutustuminen eri toimipaikkojen tapaan osallistua väkivaltatyöhön. Kotkassa on jo aiemmin paneuduttu perheiden kriisiauttamiseen muun muassa Perhe Villa -hankkeessa (2006) ja Kymenlaakson ensi- ja turvakotiyhdistyksen 1.3.2009 käynnistämä Ota ajoissa väkivalta puheeksi -hanke ovat vahvistamassa ammatillista osaamista.

Erityisen hyvinä pidin myös yksittäisiä työryhmävierailuja, joissa pystyimme paneutumaan yksittäiseen toimialueeseen tarkemmin ja heidän asiakasryhmiin. Pohdimme erilaisia asiakastilanteita ja toimintatapoja hyvin käytännön läheisesti, etenkin niiden työyksiköiden kanssa, jotka eivät ole olleet koko prosessia yhteistyössä mukana. Työryhmän virallisessa nimeämisessä oli huomioitu eri toimijasektorit, mutta käytännössä kaikki nimetyt viranhaltijat eivät olleet työryhmän työskentelyssä mukana vuodesta 2009 lähtien. Työryhmän työskentelyn edetessä kutsuimme uudelleen tämän hetkisiä

toimijoita muun muassa päivähoidon-, vanhus-, vammais- ja maahanmuuttajapalveluista, mutta kaikilta osin emme siinä onnistuneet. Palvelusektorikonaisuutta kuvaavassa diassa kuitenkin huomioimme kaikki toimijatahot. Oikeusaputoimiston ja Rikosuhripäivystyksen virallista edustusta työryhmässä ei ollut, mutta heidänkin osuutta huomioitiin auttajatahoina.

Koin etuna sen, että minulla on sekä terveydenhuollon, että sosiaalialan koulutusta ja työkokemusta. Puhuimme samaa kieltä ja löysimme muun muassa viranomaisyhteistyöhön oleellisesti vaikuttavan kehittämiskohteen terveydenhuollon ja sosiaalitoimen väliltä. Terveydenhuollon Efficajärjestelmään lisättiin lastensuojeluilmoituslomake, jotta näiden ilmoitusten teko helpottuu terveydenhuollon päivystyksyksiköissä, joissa on hyvin hektinen työskentely-ympäristö. Tällä hetkellä lastensuojeluilmoitusten teko esimerkiksi perheväkivaltatilanteissa, tai etenkin epäilyissä, koetaan varsin työlääksi ja käytännöt ovat erilaisia eri päivystyksyksiköissä. Päivystystilanteessa lastensuojeluilmoitus tehdään suoraan sosiaalipäivystykseen tai rikosilmoitus poliisille puhelimitse. Jos päädytään kirjalliseen lastensuojeluilmoitukseen, tulee sekin lain (25 §) mukaan tehdä viipymättä, jolloin se palvelee lain toteutumista ja lapsen etua. Tämä kehittämisidea palvelee nyt siis koko sairaanhoitopiirin aluetta, ei vain Kotkaa. Kaiken kaikkiaan laaja tietoisuus kentän toimintatavoista on aina kehittämistyössä ja ammatillisessa osaamisessa etenkin yhteistyön kannalta merkittävää. Yhteistyö parantaa myös yhteistyökumppanin työn arvostusta, kun asioista keskustellaan yhdessä.

Työryhmässä otettiin vahva kannanotto siihen, että toimintamalliin tuotetun tiedon tulee olla lukijaa puhuttelevaa, jotta se koskettaisi lukijaa henkilökohtaisesti. Vilkan ja Airaksisen (2003) ohjeistuksessa toiminnallisen opinnäytetyön produktiin tulevien tekstien tulee olla kohderyhmää palvelevia ja tekstin ilmaisutapa tavoitteita, sisältöä ja viestintätilannetta palvelevaa. (Vilka 2003.) Tätä huomioin myös työn visuaalisuudessa alusta lähtien ja käytinkin tyttäreni ottamia kuvia, jotta ne tuovat persoonallisuutta työhön.

Kriisi- ja traumateorian valinta soveltuu mielestäni erittäin hyvin viitekehikseksi lähisuhte- ja perheväkivaltatyöhön. Opinnäytetyön teoriaosuudessa olen halunnut toistaa ja korostaa kriisi- ja traumateorian merkitystä hoitonohjauksessa. Kriisituen tarve

tulee huomioida myös silloin, kun näkyviä vammoja ei ole, sillä henkiset vammat voivat olla paljon syvempiä. Hanna Vilkan Tutki ja kehittä -teoksessa on todettu, että teoreettisen viitekehyksen ja käytännön välillä tulee olla uutta luova jännite. Teorian avulla tulee voida esimerkiksi selittää, uudistaa ja täsmentää aiempia teorioita. Tutkijoiden kokoama tieto ei siis ole irrallaan ihmisten arjesta. (Vilka 2009, 25.)

Toimintamallin kehittämisprosessin ohessa kokosin valtaisan määrän tutkimus- ja teoriatietoa sekä ostin ammatillista kirjallisuutta omaan käyttöön. Teoriaosuudessa olen käyttänyt tutkimustietoa paljon, mutta olen valinnut vain suhteellisen uusia tutkimuksia. Tietoa ja tutkimuksia asiasta löytyy hyvin paljon. Lähdekirjallisuus on myös uudehkoa joitakin perusteoksia lukuun ottamatta. Ohjaava opettajani varoitti heti alkuun minua siitä, että huomioin päällekkäisen työn määrää produktin ja teorian välillä. Vilkan ja Airaksisen (2003) Toiminnallinen opinnäytetyö -kirjassakin on viitattu asiaan, jolloin usein toimeksi annetuissa opinnäytetöissä piilee myös tämä vaara. Tämän pystyin mielestäni huomioimaan työssäni ja etenkin teoriaosuuden valinnoissa olen kiinnittänyt huomiota siihen, että teorian sisältö vastaa pitkälti työryhmässä käsiteltyjä asioita. Siksi olen halunnut käsitellä erikseen väkivaltatyön eri osapuolet ja erilaiset asiakasryhmät, mitä aiemmin tehdyissä toimintamalleissa ei ole tullut näin laajasti esille. Prosessin kuvauksessa työryhmän kokousmuistiot vastasivat suosituksen mukaista päiväkirjan pitämistä joista saatoinkin tarkastaa oman kalenterini lisäksi prosessin etenemistä (Vilka ja Airaksinen 2003, 70.).

Olen aiemmissa työtehtävissä tottunut projektiytyyppiseen työskentelyyn, moniammatilliseen yhteistyöhön ja kirjallisten ja visuaalisten tuotosten toteutukseen. Edellä mainituissa tehtävissä olin tottunut kantamaan vastuuta aikatauluista, itsenäisestä toiminnan ohjauksesta ja erilaisista vastuualueista isoissa työryhmissä sekä nykyisissä työtehtävissä osallistumaan myös työntekijänä väkivalta- ja kriisityöhön. Vailla tätä työkokemusta tuskin olisin opiskelijana yksin uskaltanut ottaa tätä haastetta vastaan. Halusin kuitenkin tehdä opinnäytetyön yksin, koska tiesin, että aikataulutusta tulee olemaan haaste omista aikataulupaineista johtuen, koska olen ollut tämän prosessin aikana lähes koko ajan täysipäiväisesti työssä. Esimerkiksi virka-aikana Kotkassa tapaamiset ovat olleet jo haaste järjestää oman työn ohessa.



Harmillisena asian olen kokenut sen, että osaamiseni ei riittänyt materiaalin saattamiseen ”kotisivujen”-muotoon, jolloin se olisi todennäköisesti ollut suhteellisen valmis paketti liitettäväksi kaupungin Internettiin. Tähän tarvitsen nyt vielä viestinnän ammattilaisten panosta sekä hyvää yhteistyötä, jota olen luvannut jatkaa, kunnes tehtävä on täysin valmis. Yhteistyömme on jo lupaavasti aluillaan myös viestintäyksikön kanssa.

Ajankohtaisuus on pyritty huomioimaan vahvasti koko opinnäytetyössä. Useat uudet lakimuutokset ovat keskeisessä osassa tätä prosessia ja niistä olemme myös paljon keskustelleet työryhmässä. Rikoslain muutos vaikuttaa muun muassa niin, ettei perhe- tai lähisuhdeväkivalta ole enää asianomistajarikos, on tämän ilmiön kannalta myös selvä parannus. Myös uudistettu terveydenhuoltolaki velvoittaa viranomaisia ilmoittamaan entistä selkeämmin väkivallasta. Niin kunniaväkivalta kuin uskonnollisten yhteisöjen henkinen painostus ja seksuaalirikollisuuden globalisoituminen sekä ripisalaisuuden murros on tuotu myös esille työssä.

### 7.1. Työn eettisyys ja luotettavuus

Työn eettisyyttä ja luotettavuutta olen pohtinut paljon. Toimintamallin osalta olemme hyödyntäneet paljon ammattilaisten tuottamaa omaa tietoa ja kokemusta, enkä kaikilta osin ole käyttänyt virallista dokumentointiohjeen mukaista ohjeistoa lähteiden käytöstä jokaisessa toimintamallin osiossa. Tämä on työryhmän päätös asiasta; emme tuota teoreettista tietopakettia, vaan hyvin käytännön läheisen materiaalin, jossa pääosassa ovat ammattilaisten oma antama tieto-taito.

Oman työni teoriaosuudessa olen huomionnut tutkimusetiikkaa siten, että tutkimustietona olen pyrkinyt käyttämään suhteellisen uusia, luotettavia ja riittävän laajoja ja oikein kohdennettuja ja selvitettyjä tieteellisiä tutkimuksia, joiden alkuperä on tuotu luotettavasti esille.

Lukiessani aamulla 8.10.2011 Helsingin Sanomia, missä kerrottiin Suomessa 12- ja 13-vuotiaan tytön raastasti pahoinpidelleen heille tutun 13-vuotiaan tytön, tulini hyvin surulliseksi, sillä he ovat kenties joskus tulevia äitejä. Samassa kirjoituksessa kerrot-

tiin, että tyttöjen sekä poikien keskuudessa väkivalta ei ole enää paheksuttavaa tai häpeällistä. En kuitenkaan halua uskoa tuota ihan noin yksiselitteisesti - ainakaan vielä. Lehtikirjoituksilla tavoitellaan nykyisin sensaatiohakuisuutta, ja kaikkea kirjoitettua ei ole välttämättä tieteellisesti tutkittu, joten tällaisten näkemysten yleispätevään julkistamiseen liittyy aina tiettyjä riskejä. Media valitsee haluamansa osat, mitä uutisoinnilla tavoitellaan, joten julkaistuun tietoon tulee siis aina suhtautua kriittisesti, ellei se ole riittävän laaja-alaisesti ja laadukkaasti tutkittua tietoa.

## 7.2. Opiskelijan kehittämistyötä tukenut muu oheistoiminta

Työskentelin opiskelun ohessa ja tämän opinnäytetyöprosessin aikana Kouvolan poliisiaseman sosiaaliohjaajana sosiaalipäivystystehtävissä, joten saan itsekin tehdä käytännössä lähisuhde- ja perheväkivaltatyötä. Tästä oli merkittävää hyötyä itselleni jäsentää asioita myös toimintamallin kehittämistyössä.

Kriisityön kiinnostuksen vuoksi kävin iltaopiskeluna kevättalvella 2011 muun opiskelun ja työn ohessa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kriisityön peruskoulutuksen (4,5 op), joka oli suunnattu työelämän toimijoille sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Nämä opinnot olivat hyvänä tukena myös lähisuhde- ja perheväkivallan vaikutuksia ja tuen tarvetta arvioidessa. Myös koulutuksen ohessa käymämme yhteinen keskustelu ja toisten ammattiryhmien työhön tutustuminen oli merkittävä oppimiskokemus itselleni tulevaisuutta ajatellen kriisityön osaamisessa.

Prosessin aikana osallistuin 30.3.2011 Lapsen taakka -koulutukseen Kotkassa, mikä käsitteli maahanmuuttajalasten erityistarpeita. 28.9.2011 osallistuin Kymenlaakson ammattikorkeakoulun ja Aluehallintoviraston järjestämään Nainen, mies ja väkivalta -seminaarin työpajojen järjestämiseen opiskelijaryhmäni kanssa. Lisäksi edustin tämän hetkistä työpaikkaani Kouvolan poliisiaseman sosiaaliohjausta talk show-osuudessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan järjestämään Kunnian taakka -maahanmuuttajanaisiin ja -tyttöihin kohdistuva väkivalta Pohjoismaissa -seminaariin osallistuin Kymenlaakson ulkomaalaispoliisien kanssa Espoossa 29.9.2011.

Opinnäytetyöprosessi lisäsi oppimisen halua aiheesta ja aloitin 10.10.2011 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Aluehallintoviraston järjestämään avainkouluttajakoulutukseen perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyyn. Avainkouluttajista kootaan valtakunnallinen verkosto, jonka tehtävänä on vahvistaa väkivaltatyön asiantuntijuutta ja edistää aihealueeseen liittyvän koulutuksen kehittämistä ja toteuttamista. Tästä on hyvä jatkaa.

### 7.3. Jatkokehittämistarpeita

Jatkossa toimintamallia tulee päivittää, vaikka linkitys eri toimipaikkojen kotisivuille toteutuisikin. LÄPSY-työryhmä jatkaa tapaamisia, joissa tehtävänä on arvioida ja pitää toimintamallia sisällöltään ajantasaisena. MARAK-mallin käyttöönoton mahdollisuuksista Kotkan seudulla on tullut ennakkotietoa työryhmälle. Tämän puitteissa työryhmä saa työskentelyyn uusia menetelmiä, joiden kautta voisi olla odotettavissa uutta tietoa kehittämisalueista ja monipuolisuutta moniammatilliseen yhteistyöhön. Työryhmän jatkotyöskentelylle on mielestäni jatkossa ehdottomasti tarvetta ja selkeää motivaatiotakin on tullut työryhmässä esille.

Väkivaltatyön vaikuttavuuden arviointi ja tilastoinnin kehittäminen ovat haasteita kaikkialla, koska työn kokonaisuutta on vaikea saada esille, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon kirjaamis- ja tietojärjestelmät eivät tuota tätä tietoa. Myös Kotkassa keskustelimme työryhmässä vaikutusten arvioinnista, joten sen mahdollistamiseksi kehittämistyöllä voitaisiin löytää ainakin paikallisia mahdollisuuksia.

Jatkotyöstämisen aiheina voisivat olla muut lähisuhdeväkivallan ilmiöt, kuten kouluissa ja työpaikoissa esiintyvä väkivalta ja kiusaaminen, jotka olivat nyt rajattu tämän toimintamallin ulkopuolelle. Myös ammattilaisille lisätyt informaatiopaketit voisivat tulla myös kyseeseen kehittämiskohteina, jotka voitaisiin rakentaa siten, että ne avautuisivat vain yhteistyöverkostoille, jolloin voitaisiin harkitusti jakaa viranomaisien tarkempaa informaatiota ja yhteystietoja (viranomaisnumerot, lomakkeet ym.) mikäli se olisi tietoturvallisuuden puitteissa mahdollista.

Ajankohtaista keskustelua käydään parhaillaan muun muassa viranomaisten siirtymisestä sosiaaliseen mediaan. Mikäli näin tapahtuisi Kotkassa, vaihtoehtoja kehittämi-

seen tulisi entistä enemmän, kuten keskustelupalstat, neuvonta ja palveluohjaus esimerkiksi chatin avulla. Läheisuhde- ja perheväkivalta auttamisesta paikallisesti sosiaalisen median välityksellä voisi olla hyvinkin paljon etua, koska aihe on arkaluontoinen.

## LÄHTEET

Ellonen, N. & Pösö, T. 2010. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset lastensuojelulaitoksissa ja sijaisperheissä. Yhteiskuntapolitiikka -lehti 1/2010.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. Saatavissa: [http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/perhevakivallan\\_maarittely/](http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/perhevakivallan_maarittely/) [Viitattu 17.9.2011].

Euroopan neuvoston yleissopimus. 1.10.2011/88.

Eurooppalainen tutkimus ikääntyviin naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta. 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Internet-sivut. Saatavissa: [http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/avow](http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/avow) Viitattu: [17.9.2011].

Ewalds, H. (toim.) 2005. Sosiaali- terveystieteiden tutkimuskeskuksen oppaita 2005:7 Kenelle lyönnit kuuluvat. Yliopistopaino. Helsinki

Finlex. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/> [Viitattu 5.10.2011].

Flinck, A. 2006. Parisuhdeväkivalta naisten ja miesten kokemana. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Hakulinen, H. Vastaava ohjaaja. Haastattelu 5.10.2011. Kotka: Tukikeskus Villa Jensen.

Hautanen, T. 2010. Väkivalta ja huoltoriidat. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen väitöstutkimus. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8192-5.pdf> [Viitattu 9.10.2011].

Heimo, E. 2002. Erityistuen tarpeessa olevan lapsiperheen tunnistaminen ja psykososiaalinen tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Seurantatutkimus vuosina 1997–2000. Väitöskirja. Turun Yliopisto.

Helin-Tuominen, M. 2006. ”Sitä on niin siinä liisterissä kii” – miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta narratiivisesta näkökulmasta. Pro gradu-tutkielma. Tampereen Yliopisto.

Hengellinen väkivalta. Evl.fi – Meidän kirkko. Saatavissa:

[http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Hengellinen\\_v%C3%A4kivalta#Hengellist.C3.A4\\_v.C3.A4ki\\_valtaa\\_ilmenee\\_eri\\_yhteyksiss.C3.A4](http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Hengellinen_v%C3%A4kivalta#Hengellist.C3.A4_v.C3.A4ki_valtaa_ilmenee_eri_yhteyksiss.C3.A4) [Viitattu 5.10.2011].

Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli – koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huhtalo, P., Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. Suomen Mielenterveysseura. Vantaa: Dark Oy.

Hynynen, E. & Vastamäki, K. 2008. Teoksessa: Purjo, T. (toim.) Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen aikuisuuteen. Nuorten erityiskasvatuksen mahdollisuudet ja keinot. Non Fighting Generation. Tampereen Yliopistopaino.

Junkkari, J. Rikoskomisario. Haastattelu 10.10.2011. Kymenlaakson poliisilaitos.

Kaitue, S., Noponen & T., Slåen, A. 2007. Yleistä muttei yksityistä - oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kasvun kumppanit. Saatavissa:

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanitfi/tyon/lomakkeet/lomakkeet\\_vakivallan\\_puheeksi\\_ottamiseen](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitfi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen). [Viitattu 9.10.2011].

Keisala H. 2006. Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Helsinki. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 68.

Keskinen, S. 2005. Teoksessa: Ensi- ja turvakotien liitto ry. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä, s. 20.

Kettunen, L & Moalim, H. 2011. Koulutus 30.3.2011. Kotka. Lapsen taakka – maahanmuuttajalapsen erityistilanne. Monika-naiset liitto ry.

Kirkkolaki 26.11.1993/1054.

Koko perhe kierteessä. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27.

Kotkan kaupunki. Saatavissa: [www.kotka.fi](http://www.kotka.fi). [Viitattu 5.10.2011].

Kryg, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2002. Väkivalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kääriäinen, J. 2006. Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa: Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Hakapaino Oy. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225, s.2.

Kääriäinen, J., Ellonen, N., Peutere, L. & Sariola, H. 2010. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina – maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten vertailua. Yhteiskuntapolitiikka -lehti 75 (2) , 159 - 174.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lapsen etu ja rippisalaisuus: Aika puhua – aika vaieta. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kirkossa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2011:2. Helsinki. Kirkkohallitus. Sosiaaliportti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/cc2dcbf7-a51a-4d62-bcda-aea7a3bce351.aspx>. [Viitattu 9.10.2011].

Lehmuskoski, P. 2008. Ikäihmisten kaltoinkohtelu ja laiminlyönti. Lapin ensi- ja turvakoti ry.

Lehtonen, A., Mehtola, S., Pulkkinen, R. & Tiainen, T. 2007. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeen Itä-Suomen läänin loppuraportti. Julkaisuja nro. 142. Mikkeli. Itä-Suomen lääninhallitus.

Lepistö, S. 2010. Nuorten kokema perheväkivalta – Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9.

Läpsy-työryhmä. Kokousmuistiot ja koulutusmateriaalit, tilastot. 2009–2011.

Mankki Selina. 2011. Valokuvat liite 1 / sivu 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35.

Miehiin kohdistuva väkivalta. Rikoksantorjuntaneuvosto. Saatavissa:

[http://www.vakivalta.rikoksantorjunta.fi/55109.htm](http://www.vakivalta rikoksantorjunta.fi/55109.htm). [Viitattu 1.10.2011].

Murtomaa, M., Narumo, R., Poijula, S., Rousu, S. & Saari, S. 1998. Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1998:1.

Mustonen, H., Rautiainen, K. 2010. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Mustonen, K. & Palmu, A. 2006. Mies ja parisuhdeväkivalta miesten kriisikeskuksesta nähtynä. Esikko. Ensi- ja turvakotiliiton jäsenlehti 1/2006.

Nettiturvakoti. Apua perheväkivaltaan – turvallisuutta lähisuhteisiin. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Saatavissa: [https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page\\_id=1](https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=1). [Viitattu 1.10.2011].

Nielsen, F. Seminaari 29.9.2011. Espoo. Kunnian taakka – maahanmuuttajanaisiin ja – tyttöihin kohdistuva väkivalta Pohjoismaissa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta.

Notko, M. 2011. Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten parisuhteissa. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto.

Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa:

Ensi- ja turvakotien liitto ry. Perhe- ja lähisuuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä, s 21 - 22.

Paavilainen, E. & Flinck, A. 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen.

Hoitotyön suositus. Tampereen Yliopisto. Hoitotieteen laitos. Saatavissa:

<http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/254535/hoitoty%C3%B6n+suositus.pdf>. [Viitattu 20.10.2011].

Paavilainen, E. & Pösö T. 2003. Lapset perhe ja väkivaltatyö. Porvoo. WSOY.



- Pajanen, H. 2004. Yhteistyötä lapsiperheiden parhaaksi. Tutkielma. Kuopion Yliopisto.
- Palosaari, E. 2008. Lupa särkyä. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Pelastuslaki 29.4.2011/379.
- Peltonen, K., Ellonen, N., Bøving, H., Helweg-Larsen, K. & L. 2010. Eur Child Adolesc Psychiatry. 2010 Nov; 19(11): 813 - 22.
- Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.
- Perheentupa, B-M. (toim.) 2010. Tietoisuuden tie alkurakkauteen. Väkiältä on ehkäistävissä. Maria-Akatemia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Perheväkivallan ehkäisy osaksi kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelua. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 123/2008.
- Perttu, S. 1999. Perheväkivalta auttamistyössä. Helsinki. Nykypaino Oy.
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén, R. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Poliisilaki 7.4.1995/493.
- Psykososiaalinen tuki ja palvelut. Opas kunnille ja kuntayhtymille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:16. Helsinki.
- Puhu – älä lyö. Espoon kaupungin lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma. 2010. Espoon kaupunki. Saatavissa: <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1,28,29,37412,37477,124569>. [Viitattu: 21.10.2011].
- Raportti lapsilähtöisen kriisityön kehittämisestä. 2006. Perhe Villa-hanke. Kotkan kaupunki. Sosiaali- ja terveysviraston julkaisuja 5/2006.

Rikoksantorjuntaneuvosto nettisivut. Saatavissa: <http://www.vakivalta.rikoksantorjunta.fi/>  
[Viitattu: 5.10.2011].

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Ronkainen Suvi. 2008. Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 73 (4).

Ropponen, R. 2010. Henkinen väkivalta. Mielenterveys – lehti 1/2010, s.18.

Ruohonen M. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna: Karisto.

Saari, S., Kantanen, I., Kämäräinen, L., Parviainen, K., Valoaho, S. & Yli-Pirilä, P. 2009. Hädän hetkellä – psyykkisen ensiavun opas. Suomen Punainen Risti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Salmi, V. 2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Helsinki: Hakapaino Oy.

Sariola, H. 2007. Älä lyö lasta -kampanja muutti asenteita. Lastensuojelun keskusliitto. Haaste – lehti 4/2007.

Seudullinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.2010. Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom.

Sinkkonen, J. 2004. Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kivitiie-Kallio, S., Mertsola, J & Niemi, S. (toim.) .2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 85.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOYPro.

Skytt, R. 2011. Uskalla puhua väkivallasta. Tukilinja – lehti 5/2011 s. 25 - 27.

Sosiaaliportti. Väkivallan muodot ja rikoslaki. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vakivallanmuodot/>. [viitattu 19.9.2011].

Suomalaisten turvallisuus 2003. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Saatavissa:

<http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Kriminologisentutkimusyksikonjulkaisut/126633396222>  
2. [Viitattu: 15.9.2011].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suomen poliisin vuosikertomus 2010. Poliisi 2010. Kuopio.

Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.) 2004. Lapsen kaltoin-  
kohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Tapanainen, P. 2010. Köysi kaulassa. Miesten kokemuksia perheväkivallasta. Ylemmän AMK:n  
opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Tauro, T & Van Dijken M. 2009. Kunnia konfliktina – näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennal-  
taehkäisyyn. Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri.

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/326.

Toikka, V-M. & Trygg, K. 2010. Kaakkois-Suomen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Ar-  
tikkeli 17.9.2010. Kymenlaakson ensi- ja turvakotiyhdistys.

Toljamo, T. 2011. Väkivaltatyön viranomaiskäytännöt lähisuhdeväkivallan uhrin kohtaamisessa.  
Pro gradu -tutkielma. Lapin Yliopisto.

Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. 2008. Sisäasiainministeriön julkaisu-  
ja 16. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Turvallisuusseula – esimerkkejä turvallisuutta avaavista kysymyksistä. Turvallisten perheiden Päi-  
jät-Häme-projekti 2009 - 2011. Lahden ensi- ja turvakoti ry.

Törrönen H.(toim.) 2009. Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Uhrin ja tekijän auttaminen. Rikoksantorjuntaneuvosto. Saatavissa:

<http://www.vakivalta.rikoksantorjunta.fi/55109.htm>. [Viitattu 1.10.2011].

Vaasan Ensi- ja turvakotiyhdistys. Saatavissa: <http://www.vaasanturvakoti.fi/vakivalta.html>  
[Viitattu 14.9.2011].

Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2010:4. Helsinki.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 5.5.2011/407.

Van der Kolk, B.A. 2004. Psychobiology of posttraumatic stress disorder. Teoksessa Panksepp, J. (toim.) Textbook of Biological Psychiatry. Saatavilla:  
<http://psychiatryspma.spb.ru/student/ucheb/bio.pdf#page=335>. [viitattu 15.9.2011]

Vikman, E. 2009. Lasten kerronta ja sen merkitys. Narratiivinen tutkimus lasten ja kriisikeskuksen työntekijöiden välisistä keskusteluista. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus julkaisuja A. 7:2009. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Williams, SL & Frieze, IH. 2005. Patterns on Violent Relationships, Psychological Distress, and Martial Satisfaction in a National Sample of Men and Women. *Sex Roles* 52: 771.

Väkivallan vähentämiseen löytyy keinoja. Oikeusministeriö. Uutiset 8.6.2011. Saatavissa:  
<http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/Uutisarkisto/Uutiset2011/1302672679572>  
[viitattu 1.10.2011].

Väkivaltarikollisuus. Rikoksenteorjuntaneuvosto. Saatavissa:  
<http://www.vakivalta.rikoksenteorjunta.fi/55109.htm>. [Viitattu 1.10.2011].

## LIITTEET

- Liite 1. Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintamalli (1/36)
- Liite 2. PAKE – pahoinpitely- ja kehonkartta, Malmin malli, Etelä-Suomen lääninhallitus, Malmin sairaalan päivystyspoliklinikka ja Malmin poliisi. Asiantuntijaverkosto 2006. (2/2)
- Liite 3. Kyselylomake hyväksikäytöstä ja väkivallasta parisuhteessa (3/4)  
Jyväskylän Yliopisto, psykologian laitos. (Alkuperäinen: Abusive and controlling behaviour inventory. Davies, L., Holmes, M., Lundy, C. & Urquhart, L.)
- Liite 4. MARAK-riskinarvioinnin tarkastuslista, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (4/6)
- Liite 5. Kotkan koulutusesitteet 15.9.2010 ja 6.10.2010 (5/2)
- Liite 6. Kotkan koulutusesite 10.2.2011 (6/1)
- Liite 7. Sopimus opinnäytetyöstä (7/2)

SINÄ

KOKIJA

TEKIJÄ

LAPSI/  
LÄHEINENMUU  
OSALLINEN /  
SILMINNÄKIJÄAUTTAJA/  
TYÖNTEKIJÄVäkivallan eri  
muodotVäkivallan  
vaikutukset

Lainsäädäntö

APUA !

# KOTKAN LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISYN TOIMINTAMALLI



- Päivähoito
- Opetustoimi
- Nuorisotoimi
- Neuvolat
- Koulu- ja opiskelu-  
terveydenhuolto
- Perheneuvola
- Sosiaalitoimi
- Lastensuojelu
- Terveystoimi
- Maahanmuuttajapalvelu
- Vammaispalvelut
- Vanhustenpalvelut



- Ota ajoissa väkivalta  
puheeksi hanke
- Kymenlaakson Ensi-  
ja turvakotiyhdistys



- Päihdekliniikka
- Karhulan A-klinikka
- Haminan A-klinikka
- Katkaisuhoito- ja  
selviämisasema



- Perheasiain  
neuvottelukeskus
- Muut palvelut



- Yhteispäivystys
- KOKS ensiapu

**POLIISI**

Mukana yhteistyössä:



# Sinä, juuri sinä,

...voit nyt olla ratkaisija, että väkivalta ja sen toistuminen saadaan loppumaan...

- Pyydä / hae apua
- Kysy rohkeasti apua, myös läheisellesi, naapurille
- Kysy suoraan väkivallasta
- Tarjoa itse apua
- Kerro, mikä on oikein ja väärin
- Kerro, mistä voi saada apua
- Ohjaa avun piiriin
- Älä ohita asiaa
- Älä suhtaudu välinpitämättömästi
- Väkivalta on aina rikos, siihen tulee puuttua

Katso myös: Ota väkivalta puheeksi –opas

[www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf) ja

Meillä jokaisella on vastuu –opas

<http://pre20090115.stm.fi/hl1166700520824/passthru.pdf>

# Väkivallan eri muodot

Liite 1/3

FYYSINEN VÄKIVALTA	HENKINEN / PSYKKINEN VÄKIVALTA	SEKSUAALINEN VÄKIVALTA	TALOUDELLINEN VÄKIVALTA / RIISTO	HENGELLINEN VÄKIVALTA	LAIMINLYÖMI NEN / KALTOIN- KOHTELU
<p>Ruumiillista koskemattomuutta loukkaavat teot:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-lyöminen</li> <li>-läpsiminen</li> <li>-töniminen</li> <li>-kovakourainen käsittely</li> <li>-riepottaminen</li> <li>-kuristaminen</li> <li>-potkiminen</li> </ul> <p>-kemiallinen väkivalta: tavoite (huumaaminen nukuttaminen päihdyttäminen tappaminen)</p> <p>-esineiden rikkominen</p> <p>-lemmikkieläimiin kohdistuva väkivalta</p> <p>Vammat:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-mustelmat</li> <li>-ruhjeet tms.</li> <li>-murtumat</li> <li>-kuolema</li> </ul>	<p>Väkivallalla uhkaaminen on aina jo henkistä väkivaltaa.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-muu pelottelu,</li> <li>-vähättely</li> <li>-nöyryyttäminen</li> <li>-nimittely</li> <li>-mitätöinti</li> <li>-eristäminen kotiin tai kodin ulkopuolelle</li> <li>-sosiaalisen kanssakäymisen kontrollointi</li> <li>-pukeutumisen kontrollointi</li> <li>-estetään auton, puhelimen, koti-avaimen käyttö</li> <li>-lapsi tai lemmikki-eläin väkivallan välineenä</li> <li>-vakoilu /stalkkaus</li> <li>-lapsen hylkääm.</li> <li>uhkaus, mitätöinti, nolaaminen,</li> <li>-leimaaminen</li> <li>kyvyttömäksi hoitamaan asioita</li> </ul>	<p>Tahdonvastainen seksuaalinen kohtelu millä tahansa keinoin.</p> <p>Seksuaalinen väkivalta voi olla vastentahtoista;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-koskettelua</li> <li>-hivelyä</li> <li>-seksiin pakottamista</li> <li>-raiskaus</li> <li>-pornografian tai seksin katseluun pakottaminen</li> <li>-Internetin kautta lapsen hyväksikäyttö eri muotoineen</li> <li>-insesti</li> <li>-seksuaalinen hyväksikäyttö</li> </ul>	<p>Raha-asioilla kiristämistä tai taloudellista hyväksikäyttöä:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-toisen rahankäytön kontrollointia, salailua tai uhkailua ja pelottelua</li> <li>-toisen rahojen tai etuuskien käyttöä</li> <li>-toisen varojen kavallukset</li> <li>-asuminen / eläminen toisen kustannuksella</li> <li>-rahavorojen / omaisuuden vastuuton käyttö tai hävittäminen (on myös taloudellista laiminlyöntiä)</li> </ul>	<p>Toisen uskonnon vähättely tai halventaminen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-uskontoon painostaminen</li> <li>-kiristäminen</li> <li>-taloudellinen hyväksikäyttö uskonnon varjolla,</li> <li>-uhkailu</li> <li>-syyllistäminen joka liittyy joko yksilöihin tai uskonnolliseen yhteisöön</li> <li>-väkivallan oikeutuksien todistelu uskonnollisin tai aatteellisin perustein.</li> </ul> <p>Tällä muodolla on erittäin voimakas vaikutus lasten maailmankuvaan ja oikeudentajun kehittymiseen.</p>	<p>Fyys.kaltoinkoht.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-ravisteleminen</li> <li>-paiskominen</li> <li>-pudottaminen</li> <li>-raajojen murtaminen</li> <li>-lapsi vanhempien välisen väkivallan todistajana, salaajana tai estäjänä.</li> <li>-alistaminen kaoottisuudelle ja väkivallalle (esim. asuinolot, elämänrytmi.)</li> <li>-perustarpeiden laiminlyönti. (ruoka, lepo, hyg.)</li> <li>-emotionaalista kk: vuorovaikutuksen puute tai negatiivinen ja vihamielinen asenne lapseen</li> <li>-parisuhteessa liiallinen päihteiden käyttö tai mielenterv. hoitamattomuus.</li> </ul>



# Mitä vaikutuksia väkivallalla on ?

- Väkivalta traumatisoi kaikki perheenjäsenet, myös ne, jotka eivät ole suoran väkivallan kohteena.
- Väkivalta on vallankäyttöä ja luonteeltaan toistuvaa ja usein raaistuvaa – väkivaltaan turrutaan ja totutaan.
- Väkivallan kierre: väkivalta - > anteeksipyyntö vaihe ja hyvittely → lämpövaihe → hankaloitumisvaihe → uusi väkivalta ...
- Väkivaltakierteen katkaisemiseksi tapahtunut väkivalta on tärkeä saada tuoreeltaan käsittelyyn.
- Vastuun hämärtyminen on tyypillistä: hämärtyy ajatus, että jokainen vastuussa omista teoistaan.
- Väkivallan käyttäjä usein syyllistää uhria ("kun sä aina nalkutat mulle" ...)
- Väkivalta on usein keinottomuutta.
- Väkivaltasuhteesta irrottautuminen voi kestää pitkään.
- Erotilanteissa on erityisen tärkeää huolehtia turvallisuudesta.



## Mitä väkivalta tekee uhrille?

- jatkuva varautuneisuus
- vaikeneminen ja tunteiden katoaminen
- pelko ja lamaannus, ei jaksaa toteuttaa ideoitaan
- häpeä, salailu
- halu eristäytyä, elintila kapeutuu
- alistuminen ja mukautuminen, omien tarpeiden unohtaminen
- syyllisyys ja usko, että on itse aiheuttanut väkivallan tai ansaitsee sen
- ärtyneisyys ja vihaisuus
- hämärtynyt kyky toimia vanhempana, energia menee kumppanin käyttäytymisen ennakoimiseen
- itsetunnon menetys
- yksinäisyys ja tunne siitä, että on erilainen ja leimautunut
- muistin pirstaleisuus
- oma identiteetti häviää ja minuus murtuu vähitellen
- luovuus häviää

## Mitä väkivalta vaikuttaa tekijälle ?

- syvä häpeän tunne, joka pyritään häivyttämään: hyvittely, ylimielisyys, torjunta, vähättely, vastuun siirto, päihteet
- syyllisyys
- avuttomuuden ja keinottomuuden tunteet
- ahdistus, kun ei tiedä miten saisi asiat kuntoon, mitä pitäisi tehdä
- pelko kasvojen menettämisestä
- yksinäisyys
- kuva itsestä muuttuu negatiiviseksi, kova kolaus huomata, että ei pystynyt olemaan perheestä, kumppanista huolehtiva
- riski väkivaltakäyttäytymiseen kasvaa



# Lapsi ja perheväkivalta



- Lasta traumatisoi sekä väkivallan kohteena oleminen, että sen näkeminen ja kuuleminen. Vaikutukset ovat yhtä haitallisia.
- Aikuiset usein luulevat, että lapset eivät tiedä väkivallasta.
- Väkivallan ja riitelyn kuuleminen on jo lapselle pelottavaa.
- Lapsi on lojaali vanhemmilleen tai pelkää rankaisua, eikä siksi helposti kerro tapahtumista.
- Mitä pienempi lapsi sitä suurempi on traumatisoitumisen riski.
- Lapsi on keinoton ja avuton kohdatessaan väkivaltaa, hän aistii uhan ilmapiirin ja läsnäolon.
- Ristiriita siitä, että rakastaa vanhempansa, joka kuitenkin tekee paha, on vaikea lapselle.
- Lapsen oireilu usein epämääräistä: mahakipua, itkuisuutta, jännittämistä, univaikeuksia, keskittymisvaikeuksia koulussa.
- Tutkimuksissa on todettu, että perheväkivalta voi aiheuttaa pienen lapsen aivoissa pysyviä vaurioita.
- Väkivallan keskellä eläminen ei ole koskaan hyväksi lapselle, vaan vaarantaa lapsen kehitystä.

# Kun joku perheenjäsen on väkivaltainen, muut elävät jatkuvassa posttraumaattisessa stressireaktiossa (PTSD).

Liite 1/7

Oireina mm.

## 1. Välttäminen

- kieltäminen, vähättely, torjuminen
- haluttomuus puhua tai muistaa
- tapahtumista muistuttavien ärsykkeiden välttäminen
- ei muista(dissosiaatio)
- tunteettomuus, ”jäätynyt minuus”
- eristäytyminen

## 2. Psykofyysinen jännittyneisyys

- jatkuva varuillaanolo, hälytystila
- jännittyneisyys
- keskittymisvaikeudet
- nukahtamis- ja nukkumisongelmat
- ärtyneisyys, impulsiivisuus, vihanpurkaukset
- somaattiset oireet mm. päänsärky, vatsakivut, hikoilu, sydämentykytykset
- vaikeus rentoutua

## 3. Uudelleen kokeminen

- jatkuvat mielen valtaavat muistot
- painajaiset
- takaumat - flashbacks - mieleenpalauttajina ulkoiset tai sisäiset ärsykkeet
- ahdistus ja oireiden paheneminen tilanteissa, jotka muistuttavat traumasta
- uudet traumaattiset tilanteet



**Lastensuojelulain 25§** mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen - siihen ei kuulu väkivalta. Lapsella on kaikissa tilanteissa etusija erityiseen suojeluun.

**Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta** kielletään lapsen alistaminen, ruumiillinen kurittaminen ja muulla tavoin loukkaavasti kohteileminen. **Jokaisella kansalaisella on oikeus tehdä ilmoitus** lapsiin kohdistuvista laiminlyönneistä, vaaroista, heitteillejätöistä tai pahoinpitelyistä.

**Lastensuojelulaki velvoittaa erityisesti virkaa tai julkista tointa hoitavia työntekijöitä tekemään** sosiaaliviranomaisille ilmoituksen perhe- tai yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta.

**Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta** sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380 velvoittaa äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijää puuttumaan väkivaltaan.

**Rikoslain mukaan lievät pahoinpitelyt siirtyivät vuoden 2011 alusta virallisen syytteen alaisiksi** silloin, kun ne kohdistuvat alaikäiseen, tekijälle läheiseen henkilöön tai henkilöön, joka suorittaa työtehtäviään. Muutos parantaa merkittävästi uhrien asemaa ja osoittaa entistä selvemmin, ettei lieväkään väkivalta ole hyväksyttävää. Tuomioistuimien myöntää rikoksen uhrille oikeusavustajan esitutkintaan ja oikeudenkäyntiin uhrin tuloista riippumatta, kun kyseessä on syyttäjän ajama rikosasia (ei lievä pahoinpitely): seksuaalirikos, läheisen ihmisen tekemä väkivalta tai muu henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvasta rikos. Avustajan palkkion maksaa näissä tapauksissa valtio.

**Terveydenhoitolain 40§** sisältää ensihoitopalveluun kuuluvana tehtävänä potilaan, hänen läheisensä ja muiden tapahtumaan osallisten ohjaamisen psykososiaalisen tuen piiriin. Samassa laissa 70§ **velvoittaa seuraavasti huomioimaan myös lapset:** Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen

Lain **sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (SHAL 18.2§)** estämättä sosiaalihuollon viranomaisen voi tehdä ilmoituksen poliisille myös aikuiseen henkilöön kohdistuvasta pahoinpitelystä jos erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu tätä edellyttää. Esimerkkeinä tällaisesta tilanteesta voi olla avo- tai aviopuolisoon, kehitysvammaiseen henkilöön tai iäkkääseen vanhempaan.

**Seksuaalirikos** katso

[www.nettiturvakoti.net/fi/tietoa/perhevakivaltaan+liittyva+lainsaadanto/](http://www.nettiturvakoti.net/fi/tietoa/perhevakivaltaan+liittyva+lainsaadanto/)

**Lähestymiskielto** katso

[www.nettiturvakoti.net/fi/tietoa/perhevakivaltaan+liittyva+lainsaadanto/](http://www.nettiturvakoti.net/fi/tietoa/perhevakivaltaan+liittyva+lainsaadanto/)

**Muu perheväkivaltaan liittyvä lainsäädäntö**

Perheväkivaltatilanteisiin liittyy usein esimerkiksi vahingonteko tai eläinsuojelurikos. Vahingonteossa hävitetään, turmellaan tai kätetään omaisuutta.

**Katso myös poliisin pari- ja lähisuhdeväkivallan torjuntaan liittyvä lainsäädäntö**

[www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/9BE0EDB148FCC343C2256FBF003DE031?OpenDocument](http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/9BE0EDB148FCC343C2256FBF003DE031?OpenDocument)



# Apua nopeasti!

- Hakeudu turvaan.
- Ota puhelin mukaan, että sinut tavoitetaan.
- Soita 112, kerro heti väkivallasta tai sen uhasta.
- Hakeudu paikkaan, missä on muita ihmisiä läsnä (naapuriin) ja odota apua tai tilaa taksi.
- Hakeudu lääkäriin vammojen todentamiseksi, dokumentoimiseksi.
- Pyydä turvaa ja kriisiapua itsellesi ja läheisillesi.
- Tee rikosilmoitus, kun olet turvassa.

# Väkivallan kokija

- Kun joudut väkivallan kohteeksi, voit olla aluksi tyrmistynyt, hämmentynyt ja voit miettiä, tapahtuiko tämä todella minulle. Voit tuntea myös häpeää.
- Voit tuntea syyllisyyttä siitä, mitä olet tehnyt, sanonut tai jättänyt tekemättä.
- Voit jopa uskoa, että sinusta ei ole mihinkään, että teet kaiken väärin.
- Sinun on hyvä muistaa, että aikuinen on itse vastuussa käyttäytymisestään, myös väkivallasta.
- Sinä voit ottaa vastuun itsestäsi ja pitää itsestäsi huolta. Apua on tarjolla.
- Luo itsellesi turvasuunnitelma, ettet joudu uudelleen kokemaan samaa.

## **Katso myös oheiset linkit:**

Meillä jokaisella on vastuu esite:

<http://pre20090115.stm.fi/hl1166700520824/passthru.pdf>

[www.nettiturvakoti.net](http://www.nettiturvakoti.net) (turvallisuussuunnitelma yms.)

[www.paihdelinkki.fi](http://www.paihdelinkki.fi)

[www.naistenlinja.fi](http://www.naistenlinja.fi)

[www.nettitukinainen.fi](http://www.nettitukinainen.fi) (raiskauskriisikeskus, katso useita eri päivystysnumeroita)

[www.riku.fi](http://www.riku.fi) (rikosuhripäivystys)



# Väkivallan tekijä

- Ota aikalisä – käy mielessäsi läpi, mitä tapahtui.
  - Älä pakene - tunnista, tunnusta ja huomaa väkivalta itsessäsi.
  - Herätä tarve muutokseen – opi itsehillintää.
  - Turvaa lastesi/ lähimmäisesi/ oma elämäsi.
  - Hae apua ja tukea – se kannattaa!
- 
- Alkoholi tai muut päihteet ovat usein mukana väkivallanteoissa.
  - Alkoholin vaikutuksenalaisena oleminen laskee harkintakykyä (impulssikontrollia) ja voi lisätä taipumusta väkivaltaiseen käyttäytymiseen.
  - Apua voi hakea myös alkoholin kertakäytön hallintaan.
  - Tunnista myös sekakäytön (alkoholi ja lääkkeet) ennalta arvaamattomat riskit.

## **Katso myös oheiset linkit:**

[www.paihdelinkki.fi](http://www.paihdelinkki.fi)

[www.lyomatonlinja.fi](http://www.lyomatonlinja.fi)

[www.rikoksentorjunta.fi](http://www.rikoksentorjunta.fi)

Ota ajoissa väkivalta puheeksi –hanke

[http://www.kymenlaaksonensijaturvakoti.fi/index.php?option=com\\_content&view=article&id=10&Itemid=14](http://www.kymenlaaksonensijaturvakoti.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=14)





# Lapsi, nuori tai muu läheinen

- Kun kotona on väkivaltaa tai sillä uhkailua, on luonnollista, että lapsi / nuori kokee pelkoa, hätää ja turvattomuutta.
- Väkivalta koskettaa lasta kohdistuipa se häneen itseensä, toiseen vanhempaan, sisarukseen tai lemmikkieläimeen.
- Lapsi ei voi estää aikuisen väkivaltaista käyttäytymistä eikä se koskaan ole lapsen syy. Aikuisen on aina vastuussa käyttäytymisestään.
- Kun kotona on väkivaltaa tai sen uhkaa, sekä aikuisia että lapsia voidaan auttaa.
- Kun näet tai kuulet vanhempaasi tai sisarustasi satutettavan, soita tutulle aikuiselle tai mene esim. naapuriin ja kerro, mitä tapahtuu. Aina voit soittaa myös poliisille numeroon 112.
- Kun sinua satutetaan, kerro siitä niin pian kuin mahdollista tutulle aikuiselle, opettajalle, terveydenhoitajalle, mummille tai vaarille.
- Kun lemmikkiäsi uhkaillaan tai satutetaan, kerro siitä myös tutulle aikuiselle, kuten opettajalle.
- Laadi itsellesi turvasuunnitelma, mieti etukäteen, keneen voit olla yhteydessä, kenen luokse voi mennä hätäessä. Ota puhelin aina mukaan, jotta sinut tavoitetaan.



**Katso myös oheiset linkit:**

[www.mll.fi/nuortennetti](http://www.mll.fi/nuortennetti)

[www.nettiturvakoti.net](http://www.nettiturvakoti.net) (turvallisuussuunnitelma yms.)



**Lasten auttava puhelin**

0800 120 400

**Lasten ja nuorten puhelin**

p. 116 111 (maksuton)

# Muu osallinen, silminnäkijä

- Jokaisella ihmisellä on vastuu toisen ihmisen auttamisesta hädässä. Myös aikuisen kokemaan väkivaltaan voi puuttua kutsumalla poliisit, mikäli kuulet tappelua esim. naapurina tai sukulaisena.
- Lapset ja nuoret ovat erityisen suojelun tarpeessa – myös perheväkivaltatilanteissa. Harkitse milloin on järkevää mennä lapsen tai nuoren turvaksi itse tilanteeseen paikalle.
- Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä nimettömänä.
- Ota huoli läheisestääsi puheeksi. Rohkaise läheistä pohtimaan tilannettaan ja hakemaan apua.
- Väkivallan näkeminen tai muuten osallisena oleminen voi aiheuttaa samanlaisia stressireaktioita kuin väkivallan kokeminenkin.
- Hae myös itsellesi tarvittaessa apua.

## **Katso myös oheiset linkit:**

Meillä jokaisella on vastuu:

<http://pre20090115.stm.fi/hl1166700520824/passthru.pdf>

[www.nettiturvakoti.net](http://www.nettiturvakoti.net)

[www.kotka.fi/lastensuojelu](http://www.kotka.fi/lastensuojelu)



# Auttaja / työntekijä



## VAUVAN KALTOINKOHTELUEPÄILY:

- Ilmaise huolesi vauvan äidille ja/tai isälle. Vauva ei voi odottaa.
- Puhu huolestasi työtoverillesi/esimiehellesi.
- Ota yhteys lastensuojeluun. Varmista vauvan turvallisuus.
- Ota yhteys lääkäriin, jos vauvassa on merkkejä fyysisestä väkivallasta tai vanhempi kertoo väkivaltaisesta toiminnastaan.
- Myös vauvan vanhemmat tarvitsevat apua.

## LAPSET / NUORET:

- Lapset ja nuoret ovat lojaaleja omia vanhempiaan kohtaan.
- Työntekijän tulee ottaa väkivallan mahdollisuus puheeksi siten, että lapsi tai nuori tietää, että sitä kysytään muiltakin.
- Lapsi tai nuori yrittää olla usein myös erityisen pärjäävä kotona ja koulussa, yrittää miellyttää tai olla mahdollisimman vähän vaivaksi vanhemmille.
- Lapsi tai nuori voi kärsiä toistuvasti somaattisista oireista, käyttäytyä itse aggressiivisesti, käyttää runsaasti päihkeitä.
- Myös keskittymiskyvyttömyys, väsymys, univaikeudet, unohtelu, muistamattomuus ja vetäytyminen voivat olla merkkejä koetusta väkivallasta.

## ERILAISET PERHEET / PERHEENJÄSENET:

- Erilaisten perheiden kohtaamisessa ja ennaltaehkäisevässä työssä tulee huomioida eri osapuolten ja perheen kokonaisterveyden välinen yhteys.
- Vanhempien tietoisuutta ja vastuuta omasta käyttäytymisestään erityyppisen väkivallan, riitelyn ja henkisen ilmapiirin vaikutuksista lapsiin tulee lisätä perhekohtaisin menetelmin.
- Väkivaltaa käyttäneen puolison mahdollisuudet lasten turvallisiin tapaamisiin on selvitettävä ja turvattava samalla kun väkivallan kohteeksi joutuneen puolison ja lasten turvallisuudesta huolehditaan.
- Väkivallan kokijat ja tekijät etsivät oikeuttaan elää sekä löytää itsensä ja paikkansa ja he tarvitsevat siihen apua.

# Auttaja / työntekijä

## YLEISTÄ HUOMIOITAVAA

- Päihteiden käyttöön liittyy usein myös impulssikontrollin lasku, joka ammattilaisen tulee aina huomioida haastattellessaan toistuvan väkivallan aiheuttajaa tai uhria.
- Huomioithan mahdollisten erilaisten alakulttuurien tunnistaminen. Mm. päihdekulttuuriin liittyy usein väkivaltaa tai sen uhkaa (esim. velanperintä) sekä prostituutiota.
- Henkistä väkivaltaa ei usein mielletä väkivallaksi. Henkinen väkivalta voi olla traumatisoivampaa, kuin fyysinen väkivalta, koska henkisessä väkivallassa ei ole useinkaan hengähdystaukoja. Se myös alistaa ja murtaa minäkuva. Kysy siis asiakkaalta suoraan myös henkisen väkivallan olemassaolosta ja muodoista väkivallan muodot kaavion avulla.

## VANHUKSET / VAMMAISET /TAI MUUT TOISEN HUOLENPIDON VARASSA OLEVAT

- Toisen ihmisen avun varassa elävät eivät useinkaan puhu väkivalta kokemuksistaan, koska pelkäävät jäävänsä ilman apua tai että hänen tilanne ajautuu entistä vaikeammaksi, varsinkin jos sosiaalinen verkosto on ympärillä vähäinen.
- Omainen saattaa myös kieltäytyä ulkopuolisten avusta.
- Ikääntyneet tai vammaiset yrittävät usein varsin taitavasti peittää tai löytää asiaan aina selityksen tai oikeutuksen.
- Ikääntynyt henkilö saattaa välttää esim. keskustelua lapsistaan.
- Käyttäytymisen muutokset (hermostuneisuus, vetäytyneisyys, myötäileminen) esim. väkivaltaisen omaisen tullessa paikalle, voivat olla merkkejä kaltoinkohtelusta.
- Myös vanhus tai vammaisen voi olla itse väkivaltainen auttajaansa kohtaan.
- Kysy siis myös näitäkin asioita suoraan ja ilman läheisen / auttajan /autettavan läsnäoloa.

## TYÖNTEKIJÄN OMA JAKSAMINEN:

- Väkivaltatyössä tulee toimia parityöskentelynä. Työryhmän tulee tukea työtäsi.
- Käytäthän työnohjausta hyödyksesi väkivaltatyössä jaksamiseen.
- Huomioi myötätuntostressi, myötätuntuupumus tai sijaistraumatisoituminen.
- Defusing ja kriisi-interventiot on hyvä myös muistaa, silloin kun työ kuormittaa liikaa.



# Auttaja / työntekijä

## AMMATTILAISTEN AMMATTIKIRJALLISUUS JA HYVÄT NETTILINKIT:

Henttonen Tanja 2009. Vauvojen kaltoinkohtelu. Tunnistaminen ja puuttuminen ensikodeissa.

Söderholm, Halila ym. 2004. Lapsen kaltoinkohtelu.

Taskinen S. 2003. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen.

Paavilainen E, Pösö T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö.

Salo Sirpa. 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi. Jyväskylän Yliopisto.

Lepistö Sari. 2010. Nuorten kokema perheväkivalta. Väitöskirja. Tampereen Yliopisto.

Haapasalo Jaana. 2008. Kriminaalipsykologia.

Heiskanen Markku ja Piispa Minna. 1998. Usko, toivo, hakkaus.

Törrönen Hannele. 2009. Vaiettu naiseus.

Flinck Aune. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana.

Notko Marianne. 2011. Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto.

Oulun Ensi ja turvakotiyhdistys ry. 2006. Mies varikolle

Perheentupa B-M. 2010. Tietoisuuden tie alkurakkauteen. Väkivalta on ehkäistävissä.

Nyqvist L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos.

Palosaari Eija. 2008. Lupa särkyä.

Kaitue, ym. 2007. Yleistä muttei yksityistä - oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen.

Nissinen Leena. 2008. Auttamisen rajoilla. Myötätuntouupumisen synty ja ehkäisy.



## NETTILINKIT :

[www.kotka.fi/lastensuojelu](http://www.kotka.fi/lastensuojelu)

Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys Baby blues –työntekijä

[http://www.kymenlaaksonensijaturvakoti.fi/index.php?option=com\\_content&view=article&id=2&Itemid=5](http://www.kymenlaaksonensijaturvakoti.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=5)

Ota väkivalta puheeksi –opas: [www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf)

Kasvun kumppanit, lomakkeet väkivallan puheeksi ottamiseen:

[http://www.thl.fi/fi\\_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet\\_vakivallan\\_puheeksi\\_ottamiseen](http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen)

Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen, hoitotyön suositus:

<http://www.hotus.fi/system/files/tiedostot/SuositusLastenkaltoinkohtelu.pdf>

<https://www.nettitukinainen.fi/images/stories/pdf/rap-%20raiskatun%20akuuttiapu.pdf>

[www.nettiturvakoti.net](http://www.nettiturvakoti.net)

[www.lyomatonlinja.fi](http://www.lyomatonlinja.fi)

[www.paihdelinkki.fi](http://www.paihdelinkki.fi)

[www.naistenlinja.fi](http://www.naistenlinja.fi)

[www.nettitukinainen.fi](http://www.nettitukinainen.fi) (raiskauskriisikeskus)

[www.rikosentorjunta.fi](http://www.rikosentorjunta.fi)

[www.riku.fi](http://www.riku.fi)

*Lapsesta – vanhukseen, kaikilla meillä on oikeus väkivallattomaan elämään.*

## PÄIVÄHOITO

Varhaiskasvatuksen perustana on yhdessä vanhempien kanssa luoda turvallinen ja myönteinen kasvuympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus yksilölliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen leikin avulla.

Päivähoidossa huomioidaan lapsen hyvinvointia monipuolisesti.

Lasten ja nuorten palvelut  
Päivähoito ja varhaiskasvatus  
Laivurinkatu 4  
48100 KOTKA  
puh. (05) 234 71



*Jokaisella työntekijällä on vastuu huomata ja kuulla huolesi.*

*Lapsesta – vanhukseen, kaikilla meillä on oikeus väkivallattomaan elämään.*

### **OPETUSTOIMI**

Opetustoimeen kuuluvat perus- ja lukio-opetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta.

Koulussa tuetaan oppilaiden kokonaishyvintia. Oppilashuoltoryhmä on tarvittaessa opettajan tukena. rehtori johtaa koulun oppilashuoltotyötä. Hänen tukenaan toimii säännöllisesti kokoontuva oppilashuoltoryhmä. Osa ryhmän jäsenistä on pysyviä ja osa vaihtuu käsiteltävien asioiden mukaan.

Ks. [kotkankoulut.fi](http://kotkankoulut.fi) / Koulunkäynnin tuki

Opetustoimi  
Laivurinkatu 4  
48100 KOTKA  
Puh. (05) 23 451



### **NUORISOPALVELUT**

Nuorisotoimi luo kotkalaisille nuorille turvallisen ja myönteisen kasvun mahdollisuuden toiminnoissaan sekä tarjoaa nuorten sosiaalista vahvistamista tukevia palveluita. Nuorisotoimi varmistaa nuorten näkökulman esille tuomisen.

Nuorisoasiamies  
p. (05) 234 5453, 040 583 1484

**Nuorisotalo Greippi** p. (05) 234 4491, 040 500 5540,  
040 821 5742

**Welhon nuorisotalo** p. (05) 234 5751,  
040 838 7039, 040 821 5129

**Nuorisokahvila Vessu** p. (05) 234 5445,  
040 821 5250

**Nuorisotalo Mesta** p. (05) 234 5494, 040 838 4869,  
0400 407 509

**Kaikkien ikä- ja väestöryhmien kriisiapua, turva-asumista, neuvontaa ja ohjausta saa 24h/vrk Tukikeskus Villa Jensenistä p. 05- 234 5800 tai 040-5095111.**

*Lapsesta – vanhukseen, kaikilla meillä on oikeus väkivallattomaan elämään.*

### **TERVEYSTOIMI**

Kotkan terveysasemat palvelevat oman alueensa asukkaita terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvissä asioissa arkisin klo 8-16.

Terveydenhuollon ammattilaiset arvioivat hoidon tarpeen kiireellisyyden puhelimitse tai paikan päällä ja ohjaavat asiakkaan lääkärin tai sairaanhoitajan vastaanotolle.

Terveysaseman henkilökunnan puoleen voit kääntyä luottamuksella asioissa, jotka liittyvät perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan.

**Kotkansaaren terveysasema**, Keskuskatu 30,  
P. 05-234 7970

**Länsi-Kotkan terveysasema**, Taruraitti 3,  
P. 05- 234 7972

**Karhulan terveysasema**, Vesivallinkatu 18,  
p. 05- 234 7971

www.kotka.fi

### **MIELENTERVEYSTYÖ**

Akuuttityöryhmään voit ottaa yhteyttä aikuisten välitöntä arviointia vaativissa tilanteissa ilman lähetettä.

Mielenterveyskeskus ja akuuttityöryhmä ovat avoinna virka-aikana.

#### **Kotkan mielenterveyskeskus**

Vesivallintie 20,  
puh. (05) 234 3600



### **TYÖTERVEYSHUOLTO**

Työnantajien on järjestettävä lakisääteiset työterveyshuollon palvelut.

Ota selvää oman työpaikkasi työterveyspalveluista.

**Katso myös yhteispäivystys ja ensiapupoliklinikka.**



*Lapsesta – vanhukseen, kaikilla meillä on oikeus väkivallattomaan elämään.*

### **SOSIAALITOIMI**

Kotkan sosiaali- ja terveystoimi edistää kotkalaisten omia hyvinvointivalintoja tukevia palveluja, joiden avulla asukkaat itse voivat vaikuttaa aktiivisesti terveyteensä ja sosiaaliseen pärjäämiseensä.

Sosiaalitoimen tehtäviin kuuluu tukea asiakkaita erilaisissa kriiseissä ja ohjata myös muiden palveluiden piiriin.

**Kotkansaaren sosiaalitoimisto**  
Keskuskatu 7, p. 05-2347914

**Karhulan sosiaalitoimisto**  
Karhulantie 23, p. 05-2345292

### **MAAHANMUUTTAJAPALVELUT**

Maahanmuuttajaneuvonnasta voit kysyä neuvoa erilaisissa kriisitilanteissa. Tarvittaessa myös terveysasemat ja sosiaalitoimiston palvelut ovat käytettävissä.

**Kotkan maahanmuuttaja-  
palvelut, neuvonta**  
puh. (05) 234 5870

**Päivystävä puhelin /Monika-  
naiset**  
väkivaltaa kokeneille  
maahanmuuttajanasille  
24 h/vrk  
**09-692 2304**

**Apua naisen väkivaltaisuuteen**  
**09-7562 2260 Maria-akatemia**  
ti-to 16-18 pe 12-14

### **VAMMAISTYÖN PALVELUALUE**

Tavoitteemme on vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin edistäminen oikea-aikaisten ja tarpeiden mukaisten palveluiden ja tukitoimien avulla.

Palvelu kattaa myös sosiaalityön palvelut.

**Vammaispalvelu-toimisto**  
Taruraitti 2, Kotka  
puh. (05) 234 51  
puhelinaika ma - to klo 9 – 10



*Jokaisella työntekijällä on vastuu huomata ja kuulla huolesi.*

*Lapsesta – vanhukseen, kaikilla meillä on oikeus väkivallattomaan elämään*

Kotkansaaren kotihoito  
Palveluohjaaja  
puh: 234 7833

Länsi-Kotkan kotihoito  
Palveluohjaaja  
Puh: 234 5613

Karhulan kotihoito  
Itä- ja Etelä Karhula  
Palveluohjaaja  
Puh: 234 7240

Pohjois-Karhula ja  
Kotkansaari  
Palveluohjaaja  
Puh: 234 7408

Varmimmin  
tavoitettavissa  
ma - to klo 8.30-9.30

## **VANHUSTENHUOLTO**

Vanhustenhoidon vastuualueen tarkoituksena on edistää ikääntyneiden asukkaiden hyvinvointia järjestämällä ja kehittämällä vastuualueen tarpeenmukaisia palveluja osana hoidon porrastusta.

Vanhustenhoidon vastuualue toimii toiminnallisena kokonaisuutena. Vastuualue muodostuu kahdesta palvelualueesta: kotihoidosta ja hoivapalveluista

Sinulla on mahdollisuus ottaa yhteyttä asuinalueesi kotihoidon palveluohjaajiin tai hoivapalveluihin.

## **Kotihoito**

Kotihoito on asiakkaiden kodeissa tapahtuvaa aikuisten ja vanhusten kotipalvelua sekä kaiken ikäisten kotisairaanhoidoa. Kotihoito kohdennetaan ensisijaisesti paljon apua tarvitseville asiakkaille sekä tilapäistä tai pitkäaikaista hoitoa tarvitseville asiakkaille.



**Ikäihmisten auttava valtakunnallinen  
puhelinpalvelu Suvanto-linja  
0800-06776 ti ja to klo 12-15**

# Kotkan hyvinvointineuvola vaihde p. 0523471

Liite 1/22



Kotkansaaren  
neuvola  
Keskuskatu 30  
48100 KOTKA

Länsi-Kotkan neuvola  
Taruraitti 2  
48350 KOTKA

Toivelinnan neuvola  
Toivelinnankatu 2  
48600 KARHULA

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

Hyvinvointineuvolan tavoitteena on hyvinvoiva lapsi ja perhe. Työ perheiden kanssa perustuu luottamuksellisuuteen ja perheiden kunnioittamiseen sekä yksilölliseen kohtaamiseen. Hyvinvointineuvolaan kuuluvat äitiys- ,perhesuunnittelu- ja lastenneuvolat , koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä perheneuvola.

**Ota rohkeasti puheeksi mieltäsi askarruttavia asioita, myös perhe- ja lähisuhdeväkivalta.**

**Äitiys- ja lastenneuvoloissa** pyritään havaitsemaan lapsiperheiden tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tukea ja apua yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Soittoajat terveydenhoitajille päivittäin  
klo 12-12.30.

<https://www.tukinet.net/>  
<http://www.mll.fi/perheille/vpn/>



# Kotkan hyvinvointineuvola vaihde p. 0523471

Liite 1/23



Koulu- ja  
opiskelu-  
terveydenhuollon  
terveydenhoitajat  
tavoitat kunkin  
koulun tai  
oppilaitoksen alta  
tai kaupungin  
keskuksen  
kautta  
p. 05-23471

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

**Kouluterveydenhuollon** palvelut kuuluvat kaikille oppilaille ja heidän perheilleen. Palveluihin kuuluvat terveystarkastukset , koko perheen hyvinvointikartoitukset ja terveysterveystyö. Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa, jota toteutetaan yhteistyössä opetus- sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Jokaiselle koululle on nimetty oma terveydenhoitaja ja lääkäri.

**Opiskeluterveydenhuolto** tarjoaa ennaltaehkäiseviä palveluja ja ohjausta opiskelijoille. Toiminnan painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä, mutta sisältää myös sairauksien hoitoa ja on osa opiskelijahuoltoa.

 PÄIHDELINKKI  
WWW.PÄIHDELINKKI.FI



<http://www.mll.fi/nuortennetti/>

<http://www.vaestoliitto.fi/>

Kotkan perheneuvola  
Koulukatu 10  
48100 KOTKA



Liite 1/24

Aukioloajat ja  
yhteystiedot:

Ma-pe klo 8 – 16.00  
p. 05-234 7950

Ajanvaraus- ja  
neuvontapuhelinaika  
päivittäin klo 11-12  
p. 05-234 7950.

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

Perheneuvolaan tulon syynä voivat olla perheiden erilaiset kriisitilanteet, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivallan aiheuttama kriisi ja sen jälkihoito.

Perheneuvola auttaa perheitä, sekä lapsia että aikuisia terapeuttisilla menetelmin.

Perheneuvolan palvelut on tarkoitettu alle 13-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Toiminta-alueemme on Kotka ja Pyhtää.

**Perheneuvolan palvelut ovat:**

maksuttomia  
luottamuksellisia  
ajanvaraus etukäteen  
lähetettä ei tarvita



# Karhulan sosiaalitoimisto / LASTENSUOJELU

Karhulantie 23

48600 KOTKA



## Aukioloaika / yhteystiedot:

Ma-pe klo 8 -12

13-15

## Ensimmäiset yhteydenotot ja lastensuojeluilmoitukset

Ma-pe klo 8 – 12

13 -15

p. 040-3562307

Sosiaalityöntekijöiden  
puhelinaika klo 11-12

p. 05-23451

## Virka-ajan ulkopuolella

Tukikeskus Villa Jensen

p. 05-234 5800 tai

040-5095111

Tukikeskus Villa Jenseniin  
ilmoitetut

lastensuojeluilmoitukset  
välittyvät lastensuojeluun.

**LASTENSUOJELUUN VOIT AINA OTTAA YHTEYTTÄ KUN LAPSI TAI NUORI ON KOKENUT JONKINMUOTOISTA VÄKIVALTAA TAI MIKÄLI HÄN ELÄÄ OLOSUHTEISSA, JOISSA EPÄILET TAI TIEDÄT ESIINTYVÄN VÄKIVALTAA , SEN UHKAA TAI JATKUVAA RIITAA.**

## LASTENSUOJELU

Lastensuojelun tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi turvallisissa kasvuoloissa. Lapsiperheiden kanssa työskentelyssä on painopisteenä perheen kokonaistilanteen ja erityisesti lapsen tarpeiden huomioiminen. Perheelle tarjotaan apua arjessa selviytymiseen ja kriisitilanteisiin.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijään kannattaa ottaa yhteyttä myös silloin kun haluat konsultoida tai neuvotella yhteistyöstä.

## LASTENSUOJELUILMOITUS / ILMOITUSVELVOLLISUUS

Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, jos epäilee, että on tarpeen selvittää, voiko joku lapsi huonosti. Ilmoituksen voi tehdä myös nimettömänä.

Lapsen läheiset tai esimerkiksi naapuri voivat tehdä lastensuojeluilmoituksen.

Lapsi, nuori tai vanhempi voi myös itse olla yhteydessä lastensuojeluun.

Lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevillä on salassapitosäädösten estämättä ilmoitusvelvollisuus. Työntekijät tekevät ilmoituksen omalla nimellään.

Linkit: [sosiaaliportti.fi /lastensuojeluilmoitus](https://sosiaaliportti.fi/lastensuojeluilmoitus)

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

[sosiaaliportti.fi /pyyntö](https://sosiaaliportti.fi/pyynto) lastensuojelutarpeen selvittämiseksi (esim. vanhemmille)

Etelä-Kymenlaakson perheasiain neuvottelukeskus  
Kaivokatu 17 A, 3. kerros  
48100 KOTKA



Ajanvaraus  
pääsääntöisesti  
ma – pe  
klo 9-12

p. 040-196 7509



**Kirkon perheneuvonta tarjoaa ammatillista keskusteluapua parisuhteen ja perheen kysymyksissä sekä elämän erilaisissa kriisitilanteissa.**

Tavallisimpia tulosityitä ovat vuorovaikutusongelmat, erokysymykset ja Psykososiaaliset kriisit. Tulosityihin kuuluvat myös henkinen ja fyysinen väkivalta. Myös muissa sukulais- ja lähisuhdeongelmissa voi tulla asiakkaaksi.

Asiakkaat ovat pääsääntöisesti aikuisia. Asiakkaaksi voi tulla yhdessä kumppanin kanssa tai yksin. Etelä-Kymenlaakson perheasiain neuvottelukeskus palvelee Kotkan, Haminan, Pyhtään asukkaita.

Perheneuvonta on asiakkaalle ilmaista. Kustannuksista vastaavat toiminta-alueen luterilaiset seurakunnat.

Linkki:

<http://www.kotkanseurakunnat.fi/Seurakuntayhtym%C3%A4/Apua%20ja%20tukea/Perheneuvonta>

PALVELEVA PUHELIN  
**01019 0071**  
evl.fi/palvelevanetti



**Kotkan seurakunta**  
p. 05-225 9300

**Kymin seurakunta**  
p. 05-225 9000

**Langinkosken seurakunta**  
p. 05 225 5300

Keskukset avoinna  
klo 9-15.

**Erityisnuorisotyön-ohjaaja**  
p. 044-752 9501.

PALVELEVA PUHELIN  
**01019 0071**  
evl.fi/palvelevanetti

## Seurakunnat tukenasi

Seurakuntien papeilta ja diakoniatyöntekijöiltä voi saada keskusteluapua myös lähisuhde- ja perheongelmissa. Heitä voi tavoittaa seurakuntien puhelinkeskusten kautta tai nettisivuilta löytyvien henkilökohtaisten yhteystietojen avulla.

Varhaisnuoret, nuoret ja nuoret aikuiset voivat ottaa yhteyttä erityisesti seurakuntien nuorisotyönohjaajiin tai erityisnuorisotyönohjaajaan.

**Textari-helppi** on auttava tekstiviestipalvelu varhaisnuorille, nuorille ja opiskelijoille. Se on matalan kynnyksen yhteydenottoa paikka jokapäiväisissä ongelmissa. Voit kysyä mitä tahansa luottamuksellisesti, viestin lähettäjän numero ei näy. Koulutetut päivystäjät ovat vaitiolovelvollisia. Nuorella on sovittaessa mahdollisuus myös henkilökohtaiseen tapaamiseen työntekijän kanssa. Palvelu toimii kouluvuoden aikana ja saat vastauksen 24 tunnin aikana, poikkeuksena viikonloput ja juhlapyhät. Kirjoita tunnus **KYSY** ja sitten viestisi ja lähetä se numeroon **16183**.

**Palveleva puhelin:** keskusteluapua luottamuksellisesti ja nimettömänä. Koulutetut päivystäjät tarjoavat mahdollisuuden purkaa mieltä ja päästä näin pahimman yli. **01019-0072** sunnuntaista torstaihin klo 18-01 sekä perjantaina ja lauantaina klo 18-03. **Ruotsinkielinen päivystys** palvelee numerossa **01019-0072** joka ilta klo 20-24.

<http://www.kotkanseurakunnat.fi>



Itä-Suomen palvelualue  
**Kymen A-klinikka**

### **Karhulan A-klinikka**

Turvalantie 2  
48700 KOTKA  
p. 223 4400 (vaihde)

### **Päihdekliniikka**

Kirkkokatu 3 C  
48100 KOTKA  
p. 223 4440

### **Haminan A-klinikka**

Reutsinkatu 7  
49400 HAMINA  
p. 223 4470

### **Katkaisuhoito- ja selviämisasema 24h/vrk**

Turvalantie 2  
48700 KOTKA  
P. 05-223 4400

<http://www.a-klinikka.fi/kymi/>

### **Avohoito**

Avohoidon palveluiden tavoitteena on edistää päihdeongelmien ja inhimillisen kärsimyksen vähentämistä.

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyy usein myös päihteiden käyttöä, joten tällöin asiakas tai hänen läheiset voivat hakea apua myös päihdepalveluiden piiristä.

Kiireellisissä tilanteissa pystytään antamaan kriisiaikoja päivittäin (arkisin). Päivystysajanvarauksella voidaan myös uuden asiakkaan tilannetta kartoittaa yhdessä ja arvioida myös mahdollisen muun avun tarvetta.

**Sairaanhoitajan päivystykseen voi tulla ilman ajanvarausta arkisin klo 8.15 – 10 tai klo 12-14.**

**Katkaisuhoito** on tarkoitettu päihdekierteen katkaisuun. Katkaisuhoitoa tarjoava yksikkö on avoinna ympäri vuorokauden. Asiakas voi itse varata paikan etukäteen puhelimitse, jolloin sovitaan hoitopaikasta. Hoitomuotoina vieroitusoireiden hoito, keskustelut, lepo ja tarvittaessa jatkohoidon arviointi ja sen järjestäminen.

**Selviämisasema** tarjoaa päihtyneelle suojaa ja ammattihenkilökunnan palveluja selviämisen ajaksi ympäri vuorokauden.



**tiimi**

Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys  
www.kymenlaaksonensijaturvakoti.fi  
p. 044 744 0330 tai 05-210 9400

KYMENLAAKSON  
ENSI- JA TURVAKOTI-  
YHDISTYS RY



Liite 1/29

Yhteydenotot:  
ma – pe  
klo 9.00–15.00

Ota ajoissa  
väkivalta puheeksi  
hanketyöntekijät:

p. 044 344 0246  
p. 044 530 1550

## Ota ajoissa väkivalta puheeksi!

### Apua hakemalla osoitat vastuullisuutta ja välittämistä läheisistäsi.

Väkivaltatyön kehittämishanke tarjoaa matalan kynnyksen apua perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan tai sen uhkaan riippumatta siitä, onko kyseessä väkivallan kokija vai tekijä. Palvelun lähtökohtana on lisätä turvallisuutta ja ehkäistä lähisuhteissa ilmenevää väkivaltaa tai sen uhkaa.



### Tarjoamme mahdollisuutta keskusteluun:

Sinulle, joka elät väkivallan tai sen uhkan keskellä.

Sinulle, joka olet kokenut väkivaltaa.

Sinulle, joka käyttäydyt väkivaltaisesti.

Sinulle, joka olet huolissasi siitä miten väkivalta vaikuttaa lapsiisi.

Palvelemme nopeasti.

Palvelu on maksutonta ja luottamuksellista.

Väkivallasta on mahdollisuus päästä eroon ja mahdollisuus on myös toipua sen aiheuttamista traumaista.



NETTITURVAKOTI

Apua perheväkivaltaan - turvallisuutta lähisuhteisiin



## Kaikilla on oikeus turvalliseen perhe-elämään

**Baby blues** –toiminta on tarkoitettu väsyneille/masentuneille vastasyntyneen tai vaikeahoitoisen lapsen äideille ja heidän puolisoilleen. Jos tunnistat itsessäi/läheisessäi uupumusta, itkuisuutta, alakuloisuutta, syyllisyydentunteita, ahdistuneisuutta, univaikeuksia, ota yhteyttä baby blues –työntekijään p. 040 742 2652.

**Unikoulu**-toiminta tarjoaa apua yöitkuisten/vaikeahoitoisten lasten perheille ja samalla ennaltaehkäisee vanhempien liiallista uupumista ja väsymyskierteestä johtuvien kriisien syntymistä perheissä. Puhelinneuvonnalla ja kotihoito-ohjeilla voi löytyä uusi rytmi perheen elämään. Palvelu on maksutonta. Ota rohkeasti yhteyttä! Baby blues –työntekijä p. 040 742 2652.

**Tapaamispaikka** on tarkoitettu lapsen ja hänestä erossa asuvan vanhemman yhdessäolopaikaksi silloin, kun tapaamisten järjestäminen muutoin on vaikeaa tai mahdotonta. Se on ”puolueeton” paikka, jossa tärkeintä on lapsen ja vanhemman yhdessäolo. Ohjaaja ei ota kantaa vanhempien välien selvittelyyn. Tapaamiset toteutetaan valvottuina, tuettuina tai valvottuina vaihtoina. Tapaamispaikan käyttö on kotkalaisille maksutonta. Lisätietoja saat p. 040 578 5459.

**Alvari-perhetyö** on kotkalaisille lapsiperheille suunnattua pitkäkestoista ja tiivistä tukea, joka tapahtuu pääosin perheiden kotona tai lähiympäristössä. Alvari-perhetyö auttaa perheitä, joissa omien voimavarojen lisäksi tarvitaan tukea vanhemmuuteen ja arjessa jaksamiseen. Lisätietoja saat p. 044 744 0333.

**Perhekuntoutusyksikkö Aittistupa** on tarkoitettu vaikeassa elämäntilanteessa olevia pienten lasten perheitä. Aittistuvalla tuetaan vanhemmuutta sekä lasten hyvää kasvua ja kehitystä. Perheet sitoutuvat osallistumaan toimintaan kolmena päivänä viikossa (tiistai, keskiviikko, torstai) vähintään kevät- tai syyskaudeksi. Aittistupa sijaitsee Aittakorvessa os. Eräpolku 8. Kysy lisää p. 044 355 0042!

**Avoin miesten ryhmä** kokoontuu torstaisin klo 18.30-21 osoitteessa Eräpolku 8. Se on tarkoitettu miehille, jotka haluavat puhua mieltään askarruttavista asioista ja löytää niihin ratkaisuja miesten kesken. Tarjolla pientä iltapalaa ja mahdollisuus saunomiseen. Voit osallistua ryhmään silloin, kun sinulle sopii. Lisätietoja saat p. 045 679 0030.

# POLIISI

## Kymenlaakson poliisilaitos

KIIREELLISISSÄ ASIOISSA AINA  
P. 112 / hätäkeskus

### Kotka

Ruukinkatu 6  
48100 KOTKA  
p. 071 873 5440  
ma-pe klo 8.00-16.15  
la-su klo 8-16 (summerilla sisään)

### Hamina

Raatihuoneentori 4  
49400 HAMINA  
p. 071-873 5361  
ma-pe klo 8-16.15

### Kouvola

Vuorikatu 1  
45100 KOUVOLA  
p. 071 873 5361  
ma-pe klo 8.00-16.15  
la-su klo 8-16 (summerilla sisään)

Viranomaisten toimintavaltuudet perustuvat lakiin, joista löytyvät mahdollisuudet ehkäistä ja puuttua väkivaltatilanteisiin. Tapahtuneen rikoksen (esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan) selvittäminen on pääsääntöisesti poliisin tehtävä. Poliisin velvollisuus on tehdä rikosilmoitus ja /tai lastensuojeluilmoitus, kun hänen tietoon tulee perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa.

#### **Rikosprosessi**

Jokaisella henkilöllä on oikeus tehdä poliisille ilmoitus tapahtuneesta rikoksesta, esim. perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Rikosilmoituksen voi tehdä millä tahansa poliisiasemalla ja halutessasi sen voi tehdä myös puolestasi joku muu.

Esitutinnan käynnistämiseksi poliisille on annettava mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, mitä on tapahtunut ja keitä tapahtumaan liittyy. Rikosilmoitukset otetaan yleensä vastaan palveluluukulla, missä yksityisyys ei ole paras mahdollinen. Halutessasi voit pyytää mahdollisuutta jättää rikosilmoituksesi erillisessä huoneessa. Myös poliisin nettisivujen kautta voi tehdä rikosilmoituksen sähköisesti.

Poliisi aloittaa esitutinnan, kun epäillään rikoksen tapahtuneen. Esitutkinnassa poliisi selvittää yksityiskohtaisesti, mitä on tapahtunut, kerää todistusaineistoa ja kuulustelee sekä rikoksen osapuolia, että mahdollisia todistajia.

Perheväkivallan uhrilla on mahdollisuus saada valtion puolesta oikeudenkäyntiavustaja ja pätevä Tukihenkilö esitutkintaa ja mahdollista oikeudenkäyntiä varten.

#### **Lähestymiskiello**

Poliisi voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon, jos rikoksen uhri näin haluaa. Lähestymiskiellolla tarkoitetaan sitä, että henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamiseksi voidaan kieltää jotakuta ottamasta häneen yhteyttä.

[www.poliisi.fi](http://www.poliisi.fi)  
<https://lomake.fi/forms/xml/pol/rikosilm/fi>  
[www.riku.fi](http://www.riku.fi)



Tukikeskus Villa Jensen  
Pohjoispuistokatu 1  
48100 KOTKA

Liite 1/32



Avoinna ympäri  
vuorokauden.

P. 05- 234 5800 tai  
040-5095111

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

Yhteyttä voit ottaa  
puhelimitse tai tulla  
suoraan tukikeskukseen  
keskustelemaan  
tilanteestasi.

Tukikeskus Villa Jenseniin  
Ilmoitetut  
lastensuojeluilmoitukset  
välittyvät lastensuojeluun.

Tukikeskus Villa Jensen palvelee  
asukkaita sosiaalipäivystystehtävissä, kriisiauttamisessa ja turva-  
asumisen tarpeessa. (Kotka, Hamina, Miehikkälä, Pyhtää ja Virolahti)

Tukikeskuksessa tehdään lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyen  
alkukartoitus ja tarvittaessa tarjotaan lyhytaikaista turva-asumista.  
Myös lapset ja heidän tarpeet huomioidaan. Kriisitilanteen  
selvittelyjen jälkeen yhdessä suunnitellaan ohjausta muun avun piiriin.

Voit myös kysyä ohjausta ja neuvontaa yleisesti läheisiisi liittyvissä  
huolenaiheissa.



**Yhteispäivystys** (Kotkan keskussairaalassa)

Kotkantie 41

48210 Kotka



Liite 1 /33

**Hätätilanne:** Soita 112

### **TERVEYSKESKUSPÄIVYSTYS**

arkisin 16-22

viikonloppuisin 8-22

**Kymenlaakson**

**keskussairaala**

p. 05- 2348688

Katso myös  
terveysasemien sivua.

[www.kotka.fi](http://www.kotka.fi)

Asuinalueiden terveysasemat palvelevat asiakkaita aina arkisin päiväaikaan.

**Yhteispäivystykseen** tulon syynä voivat olla perheiden erilaiset kriisitilanteet, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivallan aiheuttama kriisi ja siihen reagoiminen, väkivallan välittömät ruumiilliset vammat ja henkinen ahdistus, jotka ovat sellaisia, ettei asiakas voi odottaa oman terveysaseman aukeamista.

Yhteispäivystyksessä keskitytään hoitamaan ja tutkimaan potilaat nopeasti ja ohjaamaan tarvittaessa jatkohoitoon.

Väkivaltatapauksissa arvioidaan välittömän henkisen ensiavun ja turvan tarve niin väkivallan uhrille kuin muille läheisille. Tarvittaessa ohjataan myös mielenterveys- ja sosiaalipalvelujen piiriin.

Väkivallan aiheuttamien vammojen dokumentointi terveydenhuollon yksiköissä on aina asiakkaan etu perhe- ja lähisuhdeväkivalta-asioissa, koska väkivalta on aina rikos.

Terveydenhuollon yksiköissä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tai rikosilmoitus väkivallasta, (lastensuojelulaki , rikoslaki ).

Ensiapuluonteinen apu annetaan kaikille asuinkunnasta riippumatta.

#### **Yhteispäivystyksen palvelut ovat:**

maksullisia

luottamuksellisia

ajanvaraus tarvitaan pääsääntöisesti

Lähetettä ei tarvita



## Kiireellinen tilanne **ENSIAPU** 24h/vrk **KOKS**

p. 05 220 5000

### **Hammaslääkäri- Päivystys / KOKS**

p. 05 220 51 (vaihte)

viikonloppuisin ja  
arkipyhinä 10–11

(päivystys vuorottelee

Kouvolan

hammashoitolan kanssa)

[www.carea.fi](http://www.carea.fi)

Keskussairaalan ensiapupoliklinikalle tulon syynä voivat mm. olla perheiden erilaiset kriisitilanteet, ja sen aiheuttamat välittömät vakavat ruumiilliset vammat tai vakava henkinen ahdistus. Asiakkaan tilanne on sellainen, ettei hän voi odottaa oman terveysaseman aukeamista.

Ensiavussa keskitytään hoitamaan ja tutkimaan potilaat nopeasti ja ohjaamaan tarvittaessa muualle terveydenhuollon jatkohoitoon.

Väkivaltatapauksissa arvioidaan välittömän henkisen ensiavun ja turvan tarve niin väkivallan uhrille kuin muille läheisille. Tarvittaessa ohjataan myös mielenterveys- ja sosiaalipalvelujen piiriin.

Väkivallan aiheuttamien vammojen dokumentointi terveydenhuollon yksiköissä on aina asiakkaan etu perhe- ja lähisuhdeväkivalta-asioissa, koska se on aina rikos.

Terveydenhuollon yksiköissä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tai rikosilmoitus väkivallasta. (lastensuojelulaki, rikoslaki )

Ensiavun palvelut ovat tarkoitettu hätätapauksissa kaikille asuinkunnasta riippumatta.

#### **Ensiavun palvelut ovat:**

maksullisia

luottamuksellisia

ei ajanvarausta

lähetettä ei tarvita hätätapauksissa

lähete tarvitaan kiireellisissä tapauksissa



# Oikeusapu / Rikosuhripäivystys

**Oikeusaputoimistosta** kansalainen voi saada oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla.

**Oikeusapu** kattaa kaikki oikeudelliset asiat. Vakavien väkivalta- ja seksuaalirikosten uhri voi tuloistaan riippumatta saada valtion varoin kustannettavan oikeudenkäyntiavustajan. Sähköinen asiointi on myös mahdollista.

**Kotkan oikeusaputoimisto,  
yleinen edunvalvonta, Kotka**  
Eteläinen Karjalantie 5, KOTKA  
05 23451  
kotka.edunvalvonta@oikeus.fi)

**Kotkan oikeusaputoimisto, Kotka**  
Vuorikatu 5 C, 2.krs, KOTKA  
(PL 179, 48101 Kotka)  
010 36 60250, 050 461 5256  
kotka.oikeusapu@oikeus.fi



**Rikosuhripäivystyksen (RIKU)** tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisten ja todistajan asemaa tuottamalla matalan kynnyksen tuki- ja neuvontapalveluita.

**RIKU voi auttaa, jos**

- olet rikoksen uhri
- epäilet olevasi rikoksen uhri
- läheisesi on joutunut rikoksen uhriksi
- olet todistajana rikosasiassa
- haluat kohtaamaasi rikokseen liittyviä neuvoja tai keskusteluapua

Voit ottaa rikosuhripäivystykseen yhteyttä :

- puhelimitse tai verkossa
- sopia henkilökohtaisen tapaamisajan
- myös nimettömänä voi asioida

**Rikunettiin** voit ottaa yhteyttä sinulle sopivana ajankohtana (kielet ;suomi, ruotsi, englanti). Saat kysymykseen vastauksen sekä tukea ja neuvoja tehtävään koulutetulta henkilöltä.

<https://www.rikunet.fi/fi/rikunet/>

**Rikun auttava puhelin** 0203 16116

**Juristin puhelinneuvonta** 0203 16117

**Kymenlaakson palvelupiste**

p. 0500 981 837



## Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn työryhmä 2009-2011:

**Liakka Anna**, pj. Kotkan kaupunki, sosiaalityön johtaja

**Ellonen Satu**, Kotkan kaupunki, johtava sosiaalityöntekijä

**Pajanen Hannele**, Kotkan kaupunki, hyvinvointineuvolan johtaja,

**Pirinen Irene**, Kotkan kaupunki, Kotkan perheneuvola, johtava sosiaalityöntekijä

**Hakulinen Hanna**, Kotkan kaupunki, Tukikeskus Villa Jensen, vastaava ohjaaja

**Puolakka Pirjo**, Kotkan kaupunki, maahanmuuttajatyön johtaja

**Kähärä Mia**, Kotka-Kymin Seurakuntayhtymä, Etelä-Kymenlaakson perheasiain neuvottelukeskuksen johtaja ,

**Kirsi Wass**, A-klinikan vastaavan sairaanhoitajan, (myöhemmin Teresa Laine)

**Laine Teresa**, A-klinikkasäätio, Itä-Suomen palvelualue, sosiaalipsykologi ( v.2010 lähtien)

**Vaittinen Jaana**, Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys, toiminnanjohtaja

**Trygg Kirsti** , Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys, Ota ajoissa väkivalta puheeksi –hanketyöntekijä

**Junkkari Juha**, Kymenlaakson poliisilaitos, rikoskomisario ( v.2010 lähtien)

### **Toimintamalliin kokoamisessa mukana myös: v.2011**

**Heikkilä Anne**, Kotkan kaupunki, Ehkäisen tapaturmat -hanke, aluekoordinaattori

**Sipari Johanna**,Kotkan kaupunki, Terveiden edistämisen koordinaattori

**Hakulinen Susanna**, Kotkan kaupunki, kotihoidon palveluohjaaja

**Liukkonen Raili**, Kotkan kaupunki, päivähoitoalueen esimies

**Hämäläinen Saija**, Kotkan kaupunki, osastonhoitaja

**Rosqvist Liisa**, Kotkan kaupunki, kotihoidon johtaja

**Tulla Sari**, Carea, ensiavun sairaanhoitaja

**Mankki Marja-Liisa** , Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, sosionomiopiskelija 27.4.2010 – 19.12.2011

Nimi (tarra)

Henkilötunnus

HOITOYKSIKÖN MERKINTÖJÄ	
Poliisi ollut tapahtumapaikalla:	<input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> ei tietoa
Rikosilmoitus tehty:	<input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> ei tietoa
Lapset: <input type="checkbox"/> Raskaana Vko:t:	
<input type="checkbox"/> Kyllä, iät:	<input type="checkbox"/> ei <input type="checkbox"/> ei tietoa
<input type="checkbox"/> Olleet tapahtumapaikalla → missä ja kenen hoidossa ovat nyt?	
<input type="checkbox"/> Lapsiin / huollettaviin kohdistunut väkivalta?	
<input type="checkbox"/> Lastensuojeluilmoitus tehty, minne:	
<input type="checkbox"/> Ei tehty <input type="checkbox"/> tehdään myöhemmin, vastuuhenkilö:	
Muut potilaan huollettavat: (omaishoitaja, eläimiä)	
Missä ja kenen hoidossa ovat nyt:	
Potilaan psyykinen tila (hoitohenkilökunnan arvio):	
Alkometri	%o klo
Jatkohoito-ohjaus; pvm	klo
<input type="checkbox"/> Osastolle <input type="checkbox"/> toiseen sairaalaan:	<input type="checkbox"/> kotiin
<input type="checkbox"/> Muualle:	
<input type="checkbox"/> Kirjallinen materiaali annettu:	
Seuranta:	
Lisätietoja:	

**PAKEN TAVOITTEET:**

- Parantaa pahoinpidellyn potilaan kokonaisvaltaista hoitoa ja hoidon jatkuvuutta
- Parantaa pahoinpidellyn potilaan oikeusturvaa mahdollisessa rikosprosessissa dokumentoimalla tapahtumatiedot ja väkivallasta seuranneet vammat huolellisesti
- Kiinnittää erityistä huomiota perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan
- Tiivistää terveydenhuollon, sosiaaliviranomaisten, poliisin ja oikeusviranomaisten yhteistyötä
- Antaa potilaalle tietoa auttajatahoista

**KEHOKARTTA**

Nimi (tarra)

Henkilötunnus

PVM / KLO \_\_\_\_\_

LÄÄKÄRI \_\_\_\_\_

HOITAJA \_\_\_\_\_

VALOKUVAT kyllä  \_\_\_\_\_ kpl ei **PIIRRÄ, MITTAA, KUVAILE**

(koko, muoto, tyyppi, syvyys, suunta ja ikäarvio)

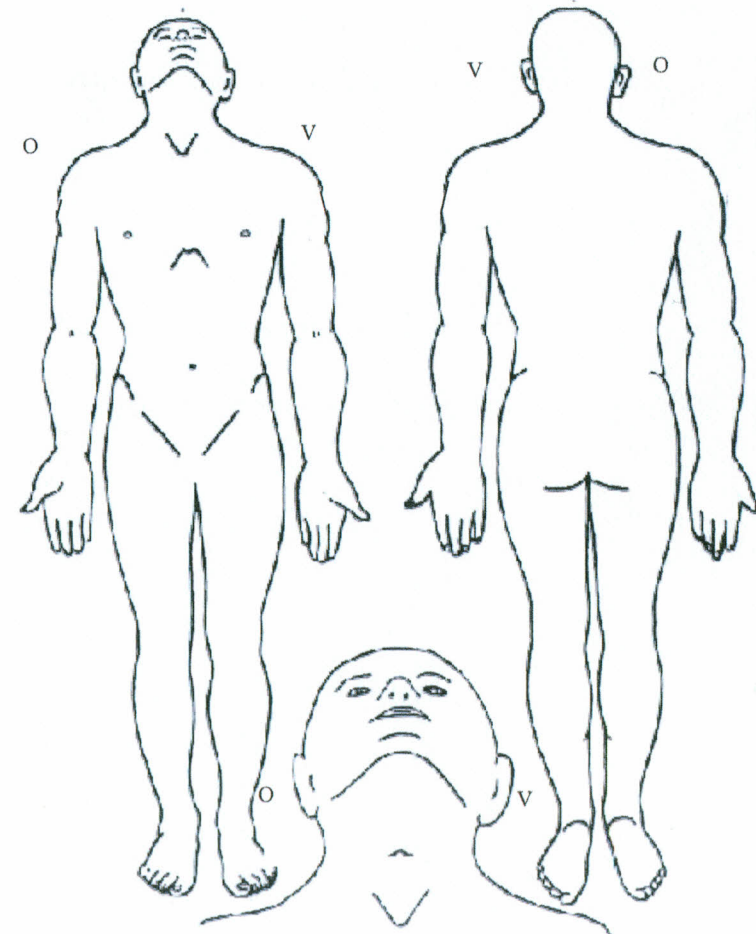
**JA NUMEROI VAMMAT**

esim.

X hankauma • mustelma | haava

o kuhmu/turvotus Z kipu

▲ murtuma / luksaatio # palovamma



**KEHOKARTTA**

Nimi (tarra)

Henkilötunnus \_\_\_\_\_

PVM / KLO \_\_\_\_\_

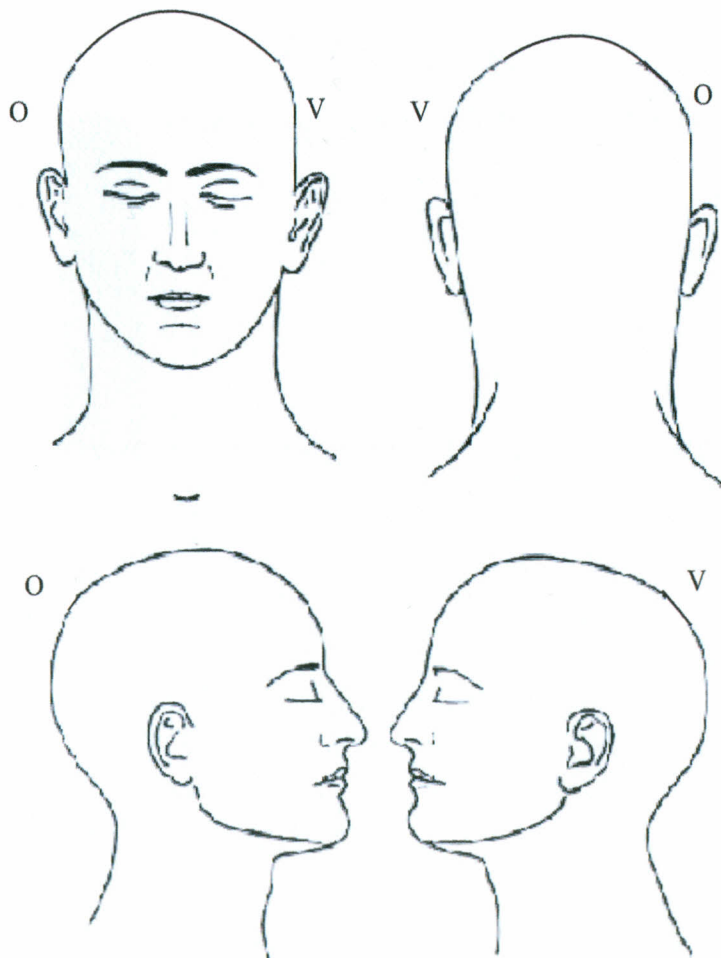
LÄÄKÄRI \_\_\_\_\_

HOITAJA \_\_\_\_\_

VALOKUVAT kyllä  \_\_\_\_\_ kpl ei 

**PIIRRÄ, MITTAA, KUVAILE**  
(koko, muoto, tyyppi, syvyys, suunta ja  
ikäarvio)

**JA NUMEROI VAMMAT**  
esim.  
X hankauma • mustelma |—| haava  
o kuhmu/turvotus Z kipu  
▲ murtuma / luksaatio # palovamma



POTILAAN NIMI HETU (tarra)
-------------------------------

**PERUSTIEDOT (henkilökunta kirjaa)**

Saattaja: \_\_\_\_\_ (yksikkö / suhde potilaaseen)

Tulopäivä: \_\_\_\_\_ klo \_\_\_\_\_

Henkilöllisyys todettu:  Ajokortti  Passi  Muu, mikä:  Ei mukana  Epäselvä**TAPAHTUMATIEDOT POTILAAN KERTOMAN MUKAAN (hoitohenkilökunta kirjaa)**

Tapahtumapaikka: pvm \_\_\_\_\_ klo: \_\_\_\_\_

 Koti  Muu asunto, osoite: \_\_\_\_\_

Muualla, missä? \_\_\_\_\_

**Vamman aiheuttaja:** Tunnettu: \_\_\_\_\_ (suhde potilaaseen) Tuntematon, määrä: \_\_\_\_\_ Ei halua kertoa Sama henkilö kohdistanut väkivaltaa aikaisemmin Lisätietoja (mm. lähestymiskielto, missä tekijä nyt)**Tapahtumakuvaus:****Teko / uhkailu:** Lyöty, millä / mihin \_\_\_\_\_ Teräase / astalo (myös uhkailu) Ampuma-ase (myös uhkailu) Potkittu, minne: \_\_\_\_\_ Revitty / väännetty: \_\_\_\_\_ Kuristettu, Millä: \_\_\_\_\_ Kaadettu / kaatunut: \_\_\_\_\_  pahoinpitely tapahtunut  jatkunut maassa Tajunnan menetys  kyllä  osittain  ei  ei osaa sanoa Seksuaalinen väkivalta Sanallisesti, miten: \_\_\_\_\_ Muuten, miten: \_\_\_\_\_**Potilaan arvio teosta aiheutuneesta kivusta:**

Lomake ja valokuvat liitetään lausuntoon oikeutta varten. Potilaan luvalla kopio lomakkeesta ja valokuvat  
voidaan luovuttaa poliisille suoraan päivystysklinikalta / terveyskeskuksesta.

Pvm	Klo	Potilaan allekirjoitus:
		<input type="checkbox"/> Potilas ei kykene allekirjoittamaan
		<input type="checkbox"/> Suullinen lupa luovuttaa lomake ja valokuvat poliisille



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

PSYKOLOGIAN LAITOS  
PSYKOTERAPIAN OPETUS-  
JA TUTKIMUSKLINIKKA

**LIITE 4**

**KYSELYLOMAKE hyväksikäytöstä ja väkivallasta parisuhteessa  
(Abusive and controlling behaviour inventory. Davies, L., Holmes, M., Lundy, C.  
& Urquhart, L.)**

**Tutkimusnumero:** \_\_\_\_\_

**Pvm:** \_\_\_\_\_

**Ole hyvä ja täytä lomake sen mukaan, kuinka usein (ex)kumppanisi on käyttänyt sinua kohtaan emotionaalista tai psykologista väkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana.**

- |  |   |
|--|---|
| <b>0 – ei koskaan</b>                      | <b>5 – kerran tai kahdesti viikossa</b> |
| <b>1 – kerran tai kahdesti</b>             | <b>6 – useita kertoja viikossa</b>      |
| <b>2 – useita kertoja</b>                  | <b>7 – kerran tai kahdesti päivässä</b> |
| <b>3 – kerran tai kahdesti kuukaudessa</b> | <b>8 – useita kertoja päivässä</b>      |
| <b>4 – useita kertoja kuukaudessa</b>      | <b>ES – ei sovellu minuun ollenkaan</b> |

**Kuinka usein kumppanisi on**

- \_\_\_\_\_ loukannut tai kironnut sinua
- \_\_\_\_\_ kritisoinut sinun vaatteitasi tai fyysistä olemustasi
- \_\_\_\_\_ murjottanut tai kieltäytynyt puhumasta asioista
- \_\_\_\_\_ ollut tyyneä/epämiellyttävä ystäviäsi kohtaan
- \_\_\_\_\_ huutanut ja raivonnut sinulle
- \_\_\_\_\_ vaatinut sinua tilille siitä, miten olet käyttänyt rahaa
- \_\_\_\_\_ tehnyt taloudellisia päätöksiä neuvottelematta kanssasi
- \_\_\_\_\_ epäillyt ja syyttänyt sinua pettämisestä/toisesta suhteesta
- \_\_\_\_\_ koettanut estää tai häirinnyt kontaktejasi ystäviin ja/tai sukulaisiin
- \_\_\_\_\_ häirinnyt työtäsi tai opiskeluasi
- \_\_\_\_\_ nolannut sinut muiden edessä
- \_\_\_\_\_ estänyt sinun auton tai puhelimen käyttöösi
- \_\_\_\_\_ ajanut autoa huolimattomasti/vastuuttomasti pelotellaksesi sinua
- \_\_\_\_\_ kritisoinut sinun lasten hoitoasi ja vanhemmuuttasi



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

PSYKOLOGIAN LAITOS  
PSYKOTERAPIAN OPETUS-  
JA TUTKIMUSKLINIKKA

- \_\_\_\_\_ painostanut sinua sellaiseen seksuaaliseen tekoon, jota et olisi itse halunnut
- \_\_\_\_\_ painostanut sinua sellaiseen seksuaaliseen tekoon, jonka hän on nähnyt pornografiassa

**Kuinka usein kumppanisi on ollut fyysisesti väkivaltainen sinua kohtaan viimeisen 12 kuukauden aikana?**

- |  |   |
|--|---|
| <b>0 – ei koskaan</b>                      | <b>5 – kerran tai kahdesti viikossa</b> |
| <b>1 – kerran tai kahdesti</b>             | <b>6 – useita kertoja viikossa</b>      |
| <b>2 – useita kertoja</b>                  | <b>7 – kerran tai kahdesti päivässä</b> |
| <b>3 – kerran tai kahdesti kuukaudessa</b> | <b>8 – useita kertoja päivässä</b>      |
| <b>4 – useita kertoja kuukaudessa</b>      | <b>ES – ei sovellu minuun ollenkaan</b> |

**Kuinka usein kumppanisi on**

- \_\_\_\_\_ fyysisesti vahingoittanut lemmikkieläintä
- \_\_\_\_\_ heittänyt tai särkenyt jotakin sinun läsnäollessasi
- \_\_\_\_\_ tönäissyt esim. pöytää sinun läsnäollessasi
- \_\_\_\_\_ heittänyt jotakin sinua kohti
- \_\_\_\_\_ työntänyt, tarttunut kiinni tai töninyt sinua
- \_\_\_\_\_ läimäyttänyt sinua
- \_\_\_\_\_ potkaissut sinua
- \_\_\_\_\_ lyönyt sinua nyrkillä
- \_\_\_\_\_ lyönyt tai yrittänyt heittää sinua sinua jollakin esineellä
- \_\_\_\_\_ kuristanut sinua
- \_\_\_\_\_ uhkaillut sinua veitsellä tai aseella
- \_\_\_\_\_ käyttänyt veistä tai laukaissut aseensa läsnäollessasi
- \_\_\_\_\_ hakannut sinut



## JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

- uhannut viedä lapset sinulta pois  
 uhannut soittaa sosiaalitoimistoon tai vastaavaan ilmoittaakseen sinusta lasten hyväksikäytön takia  
 häirinyt nukkumistasi tai ruokailuasi kiusatakseen sinua  
 syyttänyt sinua omasta väkivallan käytöstään  
 uhannut satuttaa itseään tai sinua, jos jätät hänet  
 seurannut sinun tekemisiäsi/menemisiäsi  
 tarkkaillut sinun ajankäyttöäsi ja vaatinut sinua tilille jokaisesta minuutista  
 evännyt/pidättänyt sinulta rahaa  
 uhannut soittaa poliisille sinusta  
 kritisoinut työtäsi kotona

**Kuinka usein (ex)kumppanisi on käyttänyt seksuaalista väkivaltaa sinua kohtaan viimeisen 12 kuukauden aikana?**

- |  |   |
|--|---|
| <b>0 – ei koskaan</b>                      | <b>5 – kerran tai kahdesti viikossa</b> |
| <b>1 – kerran tai kahdesti</b>             | <b>6 – useita kertoja viikossa</b>      |
| <b>2 – useita kertoja</b>                  | <b>7 – kerran tai kahdesti päivässä</b> |
| <b>3 – kerran tai kahdesti kuukaudessa</b> | <b>8 – useita kertoja päivässä</b>      |
| <b>4 – useita kertoja kuukaudessa</b>      | <b>ES– ei soveltu minuun ollenkaan</b>  |

**Kuinka usein kumppanisi on**

- verrannut sinua seksuaalisesti toisiin naisiin/miehiin  
 pettänyt sinua/ollut suhteessa  
 uhannut aloittaa suhteen  
 pidättäytynyt hellyydenosoituksista  
 pidättäytynyt seksistä kanssasi  
 ei ole huomionnut tarpeitasi ja halujasi  
 painostanut sinut seksiin  
 satuttanut sinua seksuaalisesti  
 fyysisesti pakottanut sinut seksiin  
 tullut vihaiseksi kun et ole suostunut hänen vaatimuksiinsa seksissä



**Millainen vaikutus kumppanisi väkivallalla on ollut sinuun viimeisen 12  
kuukauden aikana?**

- \_\_\_\_\_ Tarvitsit hoitoa saamiisi vammoihin.
- \_\_\_\_\_ Et pystynyt hoitamaan normaaleja päivärutiinejasi vammojen takia.
- \_\_\_\_\_ Et pystynyt hoitamaan normaaleja päivärutiinejasi väkivallan  
aiheuttaman  
ahdingon/uupumuksen/hädän takia.
- \_\_\_\_\_ Poliisia tarvittiin paikalle kumppanisi sinuun kohdistaman väkivallan  
takia.
- \_\_\_\_\_ Sinun täytyi lähteä kotoa oman turvallisuutesi takia.
- \_\_\_\_\_ Olet saanut tukea (tuki)ryhmästä tai turvakodista yms.



## MARAK-riskinarvioinnin tarkistuslista

### Tarkistuslistan tavoite:

- Auttaa väkivallan uhrien kanssa työskenteleviä viranomaisia ja ammattilaisia tunnistamaan kohonnut väkivallan uusiutumisen riski parisuhdeväkivallassa, häirinnän ja vainoamisen yhteydessä sekä kunniaan liittyvässä väkivallassa.
- Auttaa ratkaisemaan, mitkä tapaukset ohjataan MARAK:iin (Moniammatilliseen riskinarvioinnin työkokoukseen) ja mitä muuta tukea uhri tarvitsee. Täytetty lomake tuottaa tietoa, jota voidaan tulevaisuudessa käyttää tapauksen käsittelyssä.
- Tarjota yhteinen työväline MARAK:iin kuuluville ja auttaa yhteisen käsityksen muodostamisessa parisuhdeväkivaltaan, häirintään ja vainoamiseen sekä kunniaan perustuvaan väkivaltaan liittyvistä riskeistä.
- Auttaa virastoja ja ammattilaisia tekemään perustelevissa olevia päätöksiä, jotka pohjautuvat laajasta tutkimuksesta saatuihin evidenssiin (mm. henkirikokset ja "läheltä piti"-tapaukset, joiden opetuksiin useimmat tunnustetut riskinarviointimallit nojaavat).

### Miten lomaketta käytetään:

Ennen, kuin täytät lomakkeen ensimmäistä kertaa, suosittelemme, että luet ohjeet läpi. Lomakkeen täytöstä ja eniten esitetyistä kysymyksiä löytyy lisätietoja osoitteesta: [www.caada.org.uk / marac.html](http://www.caada.org.uk/marac.html).

Väkivallan riski on dynaaminen ja voi muuttua hyvin nopeasti. On hyvä käytäntö tehdä muistilistan mukainen tarkistus aina sen jälkeen, kun väkivaltaa on esiintynyt uudelleen.

### Suosittelut MARAK:iin ohjaamisen kriteerit:

1. Ammatillinen arvio: jos ammattilainen on vakavasti huolissaan uhrin tilanteesta, hänen tulisi siirtää asia MARAK:in käsittelyyn. Käytännössä tapauksen piirteet voivat herättää vakavaa huolta, vaikka uhri ei olisikaan kyennyt tuomaan esiin joitakin tietoja, jotka osoittavat häneen kohdistuvan riskin vakavaksi. Tämä voi liittyä voimakkaaseen pelkoon, kulttuurisiin esteisiin, oleskelulupakysymyksiin tai kielivaikeuksiin etenkin kunniaan liittyvässä väkivallassa. Tämä arvio perustuisi ammattilaisen kokemukseen ja/tai uhrin käsitykseen riskistä, vaikka alla olevat kohdat 2 ja/tai 3 eivät täytyisikään.
2. "Näkyvä kohonnut riski": tarkistuslistalle merkittyjen rastien määrä. Jos olet merkinnyt rastilla 14 tai enemmän "kyllä" laatikkoa, perusteet asian käsittelyyn MARAK:ssa täyttyvät.
3. Mahdollisen väkivallan eskaloituminen: perheväkivallasta johtuvien poliisin kotihälytystehtävien määrä viimeisten 12 kuukauden aikana. Tätä kriteeriä voidaan käyttää tunnistamaan tapaukset, jotka eivät tule esiin riskin tarkistuslistan avulla, mutta joissa väkivalta näyttää muuttuvan vakavammaksi ja joissa olisi aiheellista arvioida tilannetta tarkemmin jakamalla tietoa moniammatillisessa työryhmässä. Yleinen käytäntö on viedä tapaus MARAK:iin silloin, kun kotihälytyksiä on ollut viimeisten 12 kuukauden aikana kolme tai useampia. Käytäntö voi vaihdella paikallisen tilanteen, hälytysten määrien ja poliisin voimavarojen mukaan.

Kiinnittäkää erityistä huomiota lääkärin ammatilliseen harkintaan kaikissa tapauksissa. Tarkistuslistan tulokset eivät ole ehdottomia kriteerejä riskinarvioinnissa. Niiden pitäisi toimia arvioinnin apuvälineenä ja rakenteena sekä toimia ylläkkeenä jatkokysymyksille ja riskin analysoinnille ja hallinnalle joko yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa tai ilman.

Web [www.caada.org.uk](http://www.caada.org.uk) Sähköposti [marac@caada.org.uk](mailto:marac@caada.org.uk)

© CAADA suomenkielinen käännös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ota yhteyttä [copyright@caada.org.uk](mailto:copyright@caada.org.uk) tarvitessasi neuvoja.





**Vastuu määritellä paikallisen riskinarvioinnin raja-arvot kuuluu paikalliselle moniammatilliselle työryhmälle**

**Mitä tämä lomake ei ole:**

Tämä lomake antaa arvokasta tietoa väkivallan riskille altistuvista lapsista, mutta se ei ole täydellinen riskinarvioinnin välinen lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Lasten läsnäolo lisää väkivallan riskiä parisuhteessa ja lapsipuolet ovat erityinen riskitekijä. Jos riski kohdistuu lapsiin, sinun pitää harkita millaisiin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä lasten tilanteen arvioimiseksi.

**Riskinarvioinnin lomake poliisin ja muiden uhrien kanssa työskentelevien käyttöön MARAK-tapausten tunnistamiseksi parisuhdeväkivallassa ja "kulttuuriin perustuvassa" väkivallassa**

Uhrin nimi:  
Tunnistenumero:

Päivä:  
Aika:

**Riskin arviointilista poliisin ja moniammatillisen työryhmän käyttöön**

- Selitä asiakkaalle, että nämä kysymykset esitetään asiakkaan oman turvallisuuden vuoksi ja hänen suojelemisekseen.
- Merkitse x:lla, kun kysytty asia täyttyy. Käytä lomakkeen lopussa olevaa kommenttitilaa, mikäli haluat täydentää antamiasi vastauksia.
- Lomakkeeseen merkittyjen tietojen oletetaan yleensä olevan peräisin uhrilta. Jos tieto on peräisin jostain muualta, merkitse lähde oikean puolimaiseen sarakkeeseen.

	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Tiedon antaja (mikäli ei uhri, esim. poliisi)
1. Onko käsiteltävästä väkivaltatapauksesta aiheutunut vammoja? (Mitä vammoja? Onko ensimmäinen kerta, kun tuli vammoja?)				
2. Oletko erittäin peloissasi? Kommentti:				
3. Mitä pelkää? Pelkäätkö uusia vammoja tai väkivaltaa? (Kerro, mitä luulet (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi...) tekevän ja kenelle, mukaan lukien lapset) Kommentti:				
4. Tunnetko olevasi eristyksissä perheestä/ystävistä, esim. yrittääkö (väkivallan tekijän/tekijöiden nimi ...) estää sinua tapaamasta ystäviäsi/perhettäsi/lääkäreitä tai muita? Kommentti:				
5. Oletko masentunut tai onko sinulla itsetuhoisia ajatuksia?				
6. Oletko eronnut tai yrittänyt muuttaa erilleen (väkivallan tekijästä/tekijöistä) viimeisen vuoden aikana?				

**Web** [www.caada.org.uk](http://www.caada.org.uk) **Sähköposti** [marac@caada.org.uk](mailto:marac@caada.org.uk)

© CAADA suomenkielinen käännös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ota yhteyttä [copyright@caada.org.uk](mailto:copyright@caada.org.uk) tarvitessasi neuvoja.



	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Tiedon antaja (mikäli ei uhri, esim. poliisi)
7. Onko teillä kiistaa yhteydenpidosta lapsiin?				
8. Lähettääkö (...) jatkuvasti tekstiviestejä tai soittaa sinulle, ottaa yhteyttä sinuun tai seuraa, vainoaa tai ahdistelee sinua? (Kerro tarkemmin mitä ja uskotko, että hän tekee näin pelotellakseen tahallaan? Mieti, missä yhteyksissä ja millaista käyttäytyminen on.)				
9. Oletko raskaana tai oletko saanut lapsen lähiaikoina (viimeisten 18 kuukauden aikana)?				
10. Tapahtuuko pahoinpitelyä useammin kuin aikaisemmin?				
11. Onko väkivalta pahentumassa?				
12. Yrittääkö (...) kontrolloida kaikkea mitä teet ja/tai onko hän erittäin mustasukkainen? (Ihmissuhteista, ketä tapaat; 'kytätäänkö' sinua kotona ja määrääkö hän esimerkiksi mitä vaatteita sinun tulee pukea. Ota huomioon kunniaan liittyvä väkivalta ja täsmennä käyttäytyminen.)				
13. Onko (.....) koskaan käyttänyt asetta tai muita esineitä vahingoittaakseen sinua?				
14. Onko (.....) koskaan uhannut tappaa sinua tai ketään muuta (niin että uskot sen olevan totta)? Sinut Lapset Jonkun muun				
15. Onko (.....)koskaan yrittänyt kuristaa/tukahduttaa tai hukuttaa sinut?				
16. Sanooko tai tekeekö (...) sellaisia seksuaalisväritteisiä asioita, jotka tuntuvat sinusta pahoilta tai jotka satuttavat sinua tai jotain toista fyysisesti? (Jos jotain muuta henkilöä, ketä?)				
17. Onko kukaan toinen henkilö uhkaillut sinua tai pelkäätkö jotain toista henkilöä? (Jos kyllä, tarkenna kuka ja miksi? Ota huomioon laajennettu perhepiiri, jos kyse kunniaan liittyvästä väkivallasta.)				



	Kyllä	Ei	Ei tietoa	Tiedon antaja (mikäli ei uhri, esim. poliisi)
18. Tiedätkö, onko (...) satuttanut ketään toista? (Tarkenna ketä, mukaan lukien lapset, sisarukset tai vanhemmat sukulaiset. Pidä mielessäsi kunniaan liittyvä väkivalta.) Lapsia Muita perheen jäseniä Ex-puolisoa Muita, ketä?				
19. Onko (...) koskaan kohdistanut väkivaltaa eläimiin tai perheen lemmikkieläimeen?				
20. Onko taloudellisia seikkoja, joita pitäisi ottaa huomioon? Esimerkiksi, oletko taloudellisesti riippuvainen (...), oletko sinä tai hän menettänyt äskettäin työpaikan tai onko muita taloudellisia ongelmia?				
21. Onko (tekijän nimi...) ollut viimeisen vuoden aikana lääkkeiden, huumeiden, alkoholin tai mielenterveyden kanssa ongelmia, jotka haittaavat normaalia elämää? (Jos kyllä, tarkenna mitä?) Huumeet/lääkkeet Alkoholi Mielenterveys				
22. Onko (...) koskaan uhannut tehdä tai yrittänyt itsemurhaa?				
23. Onko (...) koskaan rikkonut lähestymiskieltoa, matkustuskieltoa, valvotun koevapauden ehtoja tai lasten tapaamisesta määrättyä sopimusta? (Voi olla tarpeen arvioida myös, miten nämä ovat toteutuneet pahoinpitelijän ex-kumppanin suhteen.) lähestymiskielto matkustuskielto valvottu koevapaus lasten tapaamissopimus muita				
24. Tiedätkö, onko (...) ollut koskaan ongelmia poliisin kanssa tai onko hänellä rikoshistoriaa? (Jos kyllä, kerro tarkemmin). Parisuhdeväkivalta Seksuaalinen väkivalta Muu väkivalta Muu				
Kyllä vastaukset yhteensä				

Web [www.caada.org.uk](http://www.caada.org.uk) Sähköposti [marac@caada.org.uk](mailto:marac@caada.org.uk)

© CAADA suomenkielinen käännös Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ota yhteyttä [copyright@caada.org.uk](mailto:copyright@caada.org.uk) tarvitessasi neuvoja.

Tunnistenumero:

**Ammattilaisen harkittavaksi:**

Onko muuta asiaan liittyvää tietoa (uhrilta saatua tai ammatillista), joka voi lisätä väkivallan riskiä?

Mieti uhrin tilannetta, esimerkiksi fyysisen toimintakyvyn, päihteiden väärinkäytön, mielenterveyden, kulttuuristen tai kielellisten kieli esteiden ja "kunniaan" perustuvien käytäntöjen ja vähättelyn kannalta.

Ovatko he valmiita sitoutumaan apuun tai palveluun? Kuvaile:

Pohdi pahoinpitelijän ammattia / harrastuksia – mahdollistavatko ne aseisiin käsiksi pääsyn? Kuvaile:

Mitkä ovat uhrin ensisijaisimmat tarpeet hänen turvallisuutensa parantamiseksi?

Onko perusteltua viedä tämä tapaus MARAK:een? **Kyllä / Ei**

Jos kyllä, oletko jo vienyt sen? **Kyllä / Ei**

Oletko pyytänyt suostumuksen lähettää tapaus MARAK: n käsittelyyn? **Kyllä / Ei**

Oletko pyytänyt suostumuksen asiakkaan tietojen luovuttamisesta MARAK:n edustajatahoilta? **Kyllä / Ei**

Päivämäärä, milloin asia viety käsittelyyn:

Uskotko, että perheen lapseen kohdistuu riskiä? **Kyllä / Ei**

Jos kyllä, oletko ottanut yhteyttä muihin asianomaisiin viranomaisiin lapsen turvallisuuden parantamiseksi?

**Kyllä / Ei**

Päivämäärä, milloin asia viety käsittelyyn:

Allekirjoitus:

Päivämäärä:

Nimi:

Työntekijän merkintöjä:



## **MONIMUOTOISEN PERHE- ja LÄHISUHDEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN REAGOIMINEN**

- tietoa, taitoa ja valmiuksia

**KOTKASSA 15.9.2010 ja 6.10.2010**

**HÖYRYPANIMOLLA**

**kouluttujana Aune Flinck TtT, tutkija**

Koulutus on tarkoitettu Kotkan alueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatustieteen toimijoille ja yhteistyöverkostoille.

Koulutuspäivien tavoitteena on, että osallistujat:

- tiedostavat, että perhe ja lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja siihen reagoiminen kuuluvat jokaiselle
- tunnistavat omat asenteensa, vastatunteensa ja suhtautumis- ja toimintatapansa kohdatessaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan kokijoita, tekijöitä ja näkijöitä
- saavat valmiuksia tunnistaa, havaita ja reagoida lähisuhde- ja perheväkivallan eri muotoihin ja ottaa puheeksi arkaluontoisia ilmiöön liittyviä teemoja omassa työssään väkivaltaa kokeneiden, väkivaltaa käyttäneiden, heidän läheistensä ja perheenjäsentensä kanssa
- tiedostavat moniammatillisen yhteistyön ja saumattomien hoitoketjujen merkityksen väkivaltaa kokeneiden, sitä käyttäneiden ja heidän läheistensä auttamiseksi
- motivoituvat verkostoitumaan ja laatimaan yhteneviä käytäntöjä yksikkökohtaiseen ja paikalliseen väkivaltatyöhön

## **KESKIVIikko 15.9.2010 klo 12-16**

**Klo 12.00 – 13.30**

**Monimuotoinen perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja väkivallan tunnistaminen – esteistä ja edellytyksistä. Entä mitä seuraa, jos en huomaa tai en reagoi?**

**Klo 13.30 – 14.00 Tauko**

**Klo 14 – 14.30**

**Ammattihenkilön oikeudet ja velvollisuudet ilmoittaa väkivallasta – ammattieettiset ja lainsäädännölliset perusteet**

**Klo 14.30 – 15.45**

**Toiminta auttamistilanteissa – tutustumme työkalupakkiin**

**Klo 15.45 – 16.00**

**Keskustelua**

## **KESKIVIikko 6.10.2010 klo 12-16**

**Klo 12.00 – 13.30**

**Väkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja väkivaltaan reagoiminen väkivallan kokijan, väkivaltaa käyttäneen ja heidän läheistensä auttamisessa**

**Klo 13.30 – 14.00 Tauko**

**Klo 14 – 15.00**

**Edellinen aihe jatkuu**

**Klo 15.00 – 15.15**

**Auttamisen sudenkuopat**

**Klo 15.15 – 15.45**

**Väkivallan ennaltaehkäisy ja pysäyttäminen ei onnistu keneltäkään yksin – miten teemme moniammatillista yhteistyötä, kuka koordinoi ja miten luomme yhteiset käytännöt Kotkassa ?**

**Klo 15.45 – 16.00 Koulutuksen päätös**

**Koulutus on maksuton. Osallistujat saavat luentomateriaalit koulutuksen yhteydessä.**

**Ilmoittauduthan sähköpostilla [pirjo.tamminen@kotka.fi](mailto:pirjo.tamminen@kotka.fi) 10.9.2010 mennessä.**

**Tiedustelut Anna Liakka 040-7765545 [anna.liakka@kotka.fi](mailto:anna.liakka@kotka.fi)**

**LÄMPIMÄSTI TERVETULOA**

**Järj. KOTKAN LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISYTYÖRYHMÄ**



## LAPSI JA VÄKIVALTA KOULUTUS KOTKAN HÖYRYPANIMOLLA TORSTAINA 10.2.2011 KLO 12 – 16

Kotkan lähisuhde- ja perheväkivallan ennaltaehkäisytyöryhmä järjestää kolmannen koulutusiltapäivän. Tällä kertaa teemana on **Lapsi ja väkivalta**. Koulutuksen tavoitteena on löytää keinoja lapsen kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen ja siihen reagoimiseen.

Lapsi ja väkivalta –koulutuksen ohjelma:

- Näkymättömiä lapsia vai sokeita aikuisia?  
Toiminnanjohtaja Jaana Vaittinen Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys
- Miten vauva kertoo kaltoinkohtelusta?  
Toiminnanjohtaja Jaana Vaittinen Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys
- Lapsi puhuu sille, joka sattuu kuulemaan. Lapsen esiin nostaminen työskentelyssä.  
Sosiaalityöntekijä Eija Vikman Kotkan Perheneuvola
- Miten tukikeskus auttaa lasta? Ohjaajat Annekaija Peri ja Aija Samanen Tukikeskus Villa Jensen
- Löysimmekö lapsen?  
Johtava sosiaalityöntekijä Satu Ellonen Kotkan kaupunki



Kotkan kaupunki tarjoaa iltapäiväkahvit.

Koulutukseen ilmoittautumiset [erja.lehto@kotka.fi](mailto:erja.lehto@kotka.fi) 4.2.2011 mennessä .



OPISKELIJA

Opiskelijanumero	Viralliset etunimet <i>Marja-Liisa</i>
Sukunimi <i>Mankki</i>	
Lähiosoite	Postinumero ja -toimipaikka
Sähköposti <i>marja-liisa.mankki@student.kyamk.fi</i>	Puhelin
Toimipiste ja koulutusohjelma <i>Sairaalanmäen kampus - sosiaaliatala</i>	
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus <i>Kasvatus ja perhetyö</i> <span style="float: right;"><i>5008K</i></span>	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja ja yritys/yhteisö <i>Kotkan kaupunki</i>	Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö <i>Anna Liakka, sosiaalityön johtaja</i>
Lähiosoite <i>Hustaankatu 2</i>	Postinumero ja -toimipaikka <i>48101 KOTKA</i>
Sähköposti <i>anna.liakka@kotka.fi</i>	Puhelin <i>05-2345267</i>

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.

Opinnäytetyöllä on toimeksiantajan puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.

Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan.

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t) <i>I Ari Vesanen</i> <span style="float: right;"><i>II Mimma Neustala</i></span>
Sähköposti
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t)
Sähköposti

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 200 merkkiä) <i>dohisuhde- ja perheväkivalta</i>	
Kehittämisen- tai tutkimustavoite ja toimeksianto (max. 300 merkkiä)	
Keskeiset menetelmät (max. 300 merkkiä)	
Opinnäytetyön aloitus <i>27.4.2010</i>	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle <i>27.10.2011</i>
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K määritelmän *) <input checked="" type="checkbox"/> Kyllä <input type="checkbox"/> Ei	

\*) T & K määritelmän saa opintotoimistosta tai Internetistä.  
<http://www.tilastokeskus.fi/ti/ltkke/kas.html>

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

<p><b>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu</b> Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.</p> <p><b>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin.</b> Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyön tekijän kanssa. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p>	<p><b>Tulosten julkaiseminen ja luottamuksellisuus</b> Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäviä määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyö voidaan julkaista myös Internetissä.</p> <p>Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p><b>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen</b> Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
--	---

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

PAIKKA, PÄIVÄYS JA TOIMEKSIAANTAJAN EDUSTAJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kotka 27.4.10</i> <i>27</i> <i>4</i> <i>20</i> <i>10</i> <i>Anna Kvald</i>
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OPISKELIJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kotka 27.4.10</i> <i>1</i> <i>20</i> <i>10</i> <i>Heidi Nankk.</i>
PAIKKA, PÄIVÄYS JA OHJAAVAN OPETTAJAN ALLEKIRJOITUS <i>Kotka</i> <i>27</i> <i>4</i> <i>20</i> <i>10</i> <i>Antti Vesala</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintiä varten.